

T. C.

BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

İLKÖĞRETİM D.K.A.B. EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI

İLKÖĞRETİM D.K.A.B. EĞİTİMİ BİLİM DALI

DİYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞI'NA BAĞLI

4-6 YAŞ OKUL ÖNCESİ EĞİTİM KURUMLARINDA

MEVCUT DURUM VE BEKLENTİLERİN SAPTANMASI

(Bursa İli Örneği)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

BETÜL DİNÇER

BURSA

2020

T. C.

BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

İLKÖĞRETİM D.K.A.B. EĞİTİMİ ANABİLİM DALI

İLKÖĞRETİM D.K.A.B. EĞİTİMİ BİLİM DALI

DIYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞI'NA BAĞLI 4-6 YAŞ OKUL ÖNCESİ EĞİTİM

KURUMLARINDA MEVCUT DURUM VE BEKLENTİLERİN SAPTANMASI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

(Bursa İli Örneği)

Betül DİNÇER

Danışman

Prof. Dr. Mehmet Emin AY

BURSA

2020

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK

Bu çalışmadaki tüm bilgilerin akademik ve etik kurallara uygun bir şekilde elde edildiğini beyan ederim.

Betül DİNÇER

**EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
YÜKSEK LİSANS İNTİHAL YAZILIM RAPORU**

**BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İLKÖĞRETİM DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
BAŞKANLIĞI'NA**

Tarih: 26.06.2020

Tez Başlığı / Konusu:

**Diyanet İşleri Başkanlığı'na Bağlı 4-6 Yaş Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Mevcut
Durum ve Beklentilerin Saptanması**

Yukarıda başlığı gösterilen tez çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç ve Öneriler kısımlarından oluşan toplam XV+117 sayfalık kısmına ilişkin, 26.06.2020 tarihinde şahsım tarafından *Turnitin* adlı intihal tespit programından (Turnitin)* aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan özgünlük raporuna göre, tezimin benzerlik oranı %7'dir.

Uygulanan filtrelemeler:

- 1- Kaynakça hariç
- 2- Alıntılar hariç/dahil
- 3- 5 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları dâhil

Uludağ Üniversitesi Eğitim Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Özgünlük Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nı inceledim ve bu Uygulama Esasları'nda belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

Tarih ve İmza

Adı Soyadı: Betül DİNÇER

Öğrenci No: 801080001

Anabilim Dalı: Din Eğitimi

Programı: İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Eğitimi

Statüsü: Yüksek Lisans

Danışman

Prof. Dr. Mehmet Emin AY

YÖNERGEYE UYGUNLUK ONAYI

“Diyaret İşleri Başkanlığı’na Bağlı 4-6 Yaş Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Mevcut Durum ve Beklentilerin Saptanması” adlı Yüksek Lisans tezi, Uludağ Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanmıştır.

Tezi Hazırlayan

Danışman

Betül DİNÇER

Prof. Dr. Mehmet Emin AY

Prof. Dr. Mehmet Emin Ay

İlköğretim D.K.A.B. Eğitim Bilimleri ABD Başkanı

T.C.
ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

İlköğretim Anabilim Dalı'nda 81080001 numara ile kayıtlı Betül DİNÇER'in hazırladığı "Diyanet İşleri Başkanlığı'na Bağlı 4-6 Yaş Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Mevcut Durum ve Beklentilerin Saptanması" konulu Yüksek Lisans çalışması ile ilgili tez savunma sınavı, 04/09/2020 günü 16:00-17:00 Saatleri arasında yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin/çalışmasının **(başarılı/başarısız)** olduğuna **(oybirliği/oy çokluğu)** ile karar verilmiştir.

Üye (Tez Danışmanı ve Sınav Komisyonu Başkanı)

Prof. Dr. Mehmet Emin AY

Bursa Uludağ Üniversitesi

Üye

Prof. Dr. Mehmet Akif Kılavuz

Bursa Uludağ Üniversitesi

Üye

Dr. Öğr. Üye Ahmet Çanakçı

Balıkesir Üniversitesi

ÖNSÖZ

Eğitim, hayatın her safhasında ihtiyaç duyulan ve bireyi toplumsal hayata hazırlayan yaşam boyu devam eden bir süreçtir. Birey aldığı eğitim ile hayata hazırlanır ve yaşadığı çevreye uyum sağlamayı başarır. Eğitim hayatına ne kadar erken başlanırsa bireyin yaşamdaki başarısı o ölçüde artar. İlköğretim çağı öncesinde tüm gelişim alanlarını destekleyerek verilen eğitimi okul öncesi eğitim olarak adlandırabiliriz. Okul öncesi eğitim ile bireyin; sosyal-duygusal, bilişsel, fiziksel, özbakım ve dil gelişimi alanlarında desteklenmesi, ilköğretime hazırlanması hedeflenir. Bireyin gelişiminde son derece önemli olan bu dönemdeki eğitime, manevi hayatının kaynağı olan din eğitimini dahil etmemek eğitim hayatındaki önemli bir basamağı atlamak demektir. Bu da bireyde ileride tamir edilemez manevi boşluklara neden olabileceğinden din eğitiminin bu dönemde diğer eğitim alanları ile birlikte eğitim öğretim sürecine dahil edilmesi son derece önemlidir.

İslam tarihinde eğitim öğretim hayatın tamamına dahil edilmiş ve daha dünyaya gözlerini ilk açtığı anda kulağına ezan okuma süreciyle başlayan din eğitimi yaşamının sonuna kadar devam edecek şekilde sürdürülmüştür. Dini bilgiler, Kuran'ı Kerim'i okuma ve beşeri bilimleri de içeren kurumlar varlıklarını her daim sürdürmüş ve bu kurumlarda dört yaşından itibaren çocuklar eğitim öğretim sürecine dahil edilerek manevi eğitimin temelleri henüz ağaç yaş iken atılmaya başlamıştır.

Cumhuriyet tarihimizde okul öncesi dönem din eğitimi 2011 yılında Kur'an kurslarına katılmada yaş sınırlandırılmasının kaldırılması ile birlikte açılan Diyanet İşleri Başkanlığı'na bağlı 4-6 yaş okulöncesi eğitim kurumları ile ilk kez resmi olarak verilmeye başlanmıştır. 2013-2014 eğitim öğretim yılında pilot illerde başlayan bu kurslarda uzman eğitimciler tarafından hazırlanan program uygulanmaya başlanmıştır. Bu kurumdaki öğrencilerin gelişim süreçlerine uygun kaynak kitaplar hazırlanarak okul öncesine uygun hazırlanan eğitim

materyalleri ile ahlaki, bilişsel, sosyal duygusal, fiziksel gelişimleri desteklenerek ilköğretime hazırlanmaları hedeflenmiştir.

Din eğitiminin resmi olarak ve uzman bir ekip tarafından hazırlanan program ile öğrencilere verilmesi eğitim öğretim tarihimiz açısından son derece önemli ve büyük bir başarıdır. Toplumumuzda büyük bir heyecanla karşılanan bu kurumların sayıları son altı yıl içerisinde hızla artmış yüzbinlerce öğrencimiz bu kurumlarda eğitim almıştır.

Araştırmamız ile Diyanet İşleri Başkanlığı'na bağlı 4-6 yaş okul öncesi eğitim kurumlarında mevcut durumun ve beklentilerin saptanmaya çalışılması hedeflenmiş; giriş kısmında araştırmamızın amacı, kapsamı, sınırlılıkları ve yöntemi belirtilmiştir. Dört bölümden oluşan tezimizin birinci bölümünde; okul öncesi dönem gelişim özellikleri ve bu dönem çocukların dini gelişimleri ile ilgili literatür çalışmaları incelenmiş ve bu dönemler açıklanmaya çalışılmıştır. İkinci bölümde din eğitimi tarihi ve okul öncesi din eğitimi alanında yapılan çalışmalar incelenerek, Diyanet İşleri Başkanlığı'na bağlı 4-6 yaş okul öncesi eğitim kurumlarında uygulanan program ve içeriği, kullanılan materyaller kaynaklar ile fiziksel donanımları araştırılmış ve anketimizdeki sorulara verilen cevaplar göz önüne alınarak açıklanmaya çalışılmıştır. Üçüncü bölümde hazırladığımız anketimizi yanıtlayan Bursa ilinde görev yapan 102 öğreticinin verdiği cevaplar doğrultusunda bulunan bulgular yorumlanmış, Diyanet İşleri Başkanlığı'na bağlı 4-6 yaş okul öncesi eğitim kurumlarında mevcut ve beklentiler saptanmaya çalışılmıştır. Dördüncü bölümde ise araştırmamızdan elde ettiğimiz veriler doğrultusunda ulaştığımız sonuçlar ve öneriler yer almaktadır. Araştırmamızın yazım aşamasında bu kurumları tanımlarken yaygın olarak kullanılan "DİB 4-6 yaş grubu Kur'an kursları" ifadesi kullanılmıştır.

Çalışmam sürecinde yardımını esirgemeyen, yazım aşamasında gerekli uyarı, yönlendirme ve değerlendirmeleriyle tezin ortaya çıkması noktasında her türlü desteği veren değerli danışman hocam Prof. Dr. Mehmet Emin Ay'a, teşekkür ediyorum.

Ayrıca tezimi hazırlama sürecinde bana yol gösteren Prof. Dr. Mehmet Akif Kılavuz'a, bana araştırmayı ve öğrenmeyi sevdiren Doç. Dr. Bülent Şenay'a, üzerimde emeği geçen tüm hocalarıma, Nilüfer, Osmangazi, Mudanya, Gemlik, ve İnegöl Müftülüğüne, anketimize katılarak değerli görüşlerini bizimle paylaşan tüm öğretilere, okul öncesi dönemi bana yaşayarak öğreten öğrencilerime, sevgilerini her zaman yanımda hissederek güç bulduğum annem, babam ve kız kardeşlerime, bana her koşulda destek olan kıymetli eşim Şükrü Dinçer'e ve çocuklarıma şükranlarımı sunarım.

Betül Dinçer

Özet

Yazar	: Betül DİNÇER
Üniversite	: Uludağ Üniversitesi
Anabilim Dalı	: İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Eğitimi
Bilim Dalı	: İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Eğitimi
Tezin Niteliği	: Yüksek Lisans
Sayfa Sayısı	: XV+117
Mezuniyet Tarihi	: -
Tez	: Diyanet İşleri Başkanlığı'na Bağlı 4-6 Yaş Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Mevcut Durum ve Beklentilerin Saptanması
Danışmanı	: Prof. Dr. Mehmet Emin AY

DİYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞI'NA BAĞLI 4-6 YAŞ OKUL ÖNCESİ EĞİTİM KURUMLARINDA MEVCUT DURUM VE BEKLENTİLERİN SAPTANMASI

Okul öncesi dönem olarak ifade ettiğimiz 0-6 yaş, insan gelişiminde; sosyal duygusal, dil, bilişsel ve fiziksel gelişimin en hızlı ve yoğun gerçekleştiği süreci kapsar. Bu dönemde alınan eğitim insan hayatının temelini oluşturur. Bu süreci nitelikli ve uygun fiziksel koşullarda geçiren bireyler yaşamlarında daha başarılı ve mutlu olurlar. Bu dönemde bireyin tüm gelişim alanlarında desteklenmesi, ilgi ve yetenekleri doğrultusunda eğitim sürecine dahil edilmesi başarısının temelini oluşturur.

İnsan yaşamının kritik bir dönemini kapsayan okul öncesi eğitim öğretim programında din eğitiminin yer almaması çocukların manevi gelişiminde büyük bir boşluk oluşturmaktadır. Diyanet İşleri Başkanlığı'na bağlı 4-6 yaş okul öncesi eğitim kurumları bu noktada resmi olarak okul öncesi din eğitimi yaygın eğitim ile veren tek resmi kurum olma özelliğine sahiptir. Bu çalışmanın amacı; Diyanet İşleri Başkanlığı'na bağlı 4-6 yaş okul öncesi eğitim kurumlarının mevcut durumlarının değerlendirilmesi ve beklentilerinin saptanmasıdır.

Bu doğrultuda Bursa ilindeki 102 öğreticiye anket uygulanmış ve ankete verdikleri cevaplar doğrultusunda kurumların genel bir değerlendirmesi yapılmaya çalışılmıştır. Yapılan değerlendirmelerin sonucunda bu kurumların genel itibarıyla fiziksel

imkanlarının ve kullanılan eğitim materyallerinin okul öncesi kurumların standartlarına uygun olduğu, öğreticilerin aldıkları çocuk gelişimi ve eğitimi kursunun sınırlı saatlerde olması nedeniyle eğitim öğretim sürecinde zorluklar yaşadıkları tespit edilmiştir.

Anahtar Sözcükler: DİB 4-6 grubu Kur'an Kursları, Din eğitimi, Okul öncesi, Okul öncesinde din eğitimi, 4-6 yaş grubu öğreticileri.

Abstract

Author : Betül DİNÇER

University : Uludağ University

Master of Science : İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Eğitimi

Science Fellow : İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Eğitimi

Degree Awarded : Master

Page Number : XV+117

Degree Date : -

Thesis : Identifying current situation and expectations in the 4-6 years old early childhood education facilities under the administration of Directorate of Religious Affairs

Supervisor : Prof. Dr. Mehmet Emin AY

IDENTIFYING CURRENT SITUATION AND EXPECTATIONS IN THE 4-6 YEARS OLD EARLY CHILDHOOD EDUCATION FACILITIES UNDER THE ADMINISTRATION OF DIRECTORATE OF RELIGIOUS AFFAIRS

Early childhood period, 0 to 6 years of life, comprises the most intense and fastest growing process of cognitive, social-emotional, language and physical aspects of human development. The early childhood education plays a crucial role in later life. The individuals who spend this period under qualified and suitable physical conditions will be more successful and happy in their lives. In this crucial period, supporting all the developmental areas of the individuals and their inclusion to the educational process according to their abilities and interest forms the base of success.

Not having a religious education in the curriculum creates a gap in the moral development of the children in this important period. The only educational institute who provides religious education along within the early childhood curriculum is the 4 to 6 year old early childhood centers under the supervision of Presidency of Religious Affairs (PRA). The aim of this study is to evaluate the current situation and expectations of those early childhood facilities. The participants of the study are 102 instructors who work in

Bursa city. The evaluation of the current situation based on their answers of the survey. As a result of the evaluation it was deduced that the general physical conditions of the facilities and the educational materials are suitable for the early childhood facility standards. On the other hand, instructors have some difficulties in educational process due to their limited child development and education trainings.

Keywords: Early childhood, PRA 4 to 6 year old Quran courses, Preschool religious education, Religious education, 4 to 6 year old instructors.

İçindekiler

ÖNSÖZ.....	i
ÖZET.....	iv
ABSTRACT.....	vi
TABLolar LİSTESİ.....	x
RESİMLER LİSTESİ.....	xiv
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xv
1. BÖLÜM: GİRİŞ.....	1
1.1. Problem Durumu.....	1
1.2. Araştırmanın Amacı.....	2
1.3. Araştırmanın Önemi.....	2
1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	2
1.5. Tanımlar.....	3
2. BÖLÜM: LİTERATÜR.....	4
2.1.Okul Öncesi Eğitim Ve Okul Öncesi Dönem Çocukların Gelişim Özellikleri.4	
2.1.1. Okul Öncesi Eğitimin Tanımı ve Önemi.....	4
2.2.2. Okul Öncesi Dönem Çocuklarda (3-6 yaş) Sosyal Duygusal Gelişim.....	6
2.2. Okul Öncesi Dönem Çocukların (3-6 Yaş) Gelişim Özellikleri.....	8
2.2.1. Okul Öncesi Dönem Çocuklarda (3-6 yaş) Bilişsel Gelişim.....	8
2.2.3. Okul Öncesi Dönem Çocuklarda (3-6 yaş) Ahlak Gelişimi.....	11
2.3. Okul Öncesi Dönem (3-6 Yaş) Din Gelişimi.....	13
2.3.1. Okul Öncesi Dönem (3-6Yaş) Din Duygusu.....	13
2.3.2. Okul öncesi Dönem (3-6 Yaş) Allah Tasavvuru.....	16
2.3.3. Okul Öncesi Dönem (3-6 Yaş) Dua Kavramı.....	19
2.4. DİB 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kurslarında Din Eğitimi.....	22
2.4.1. Okul Öncesi Din Eğitimi.....	22
2.5. DİB 4- 6 Yaş Grubu Kur'an Kursları.....	30
2.5.1. Uygulanan Program ve İçeriği.....	30
2.5.2. Eğitim Materyalleri ve Kullanılan Kaynaklar.....	33
2.5.3.Fiziki Mekân ve Sınıf Donanımları.....	38
3. BÖLÜM: YÖNTEM.....	42
3.1. Araştırmanın Modeli.....	42
3.2. Evren ve Örneklem.....	42

3.3. Veri Toplama Araçları.....	42
3.4. Bulgular ve Yorumlar.....	43
3.4.1. Ankete Katılan Öğreticilerle İlgili Bilgiler.....	43
3.4.2. Ankete Katılan Öğreticilerin Çalıştıkları Kurum Hakkında Genel Bilgiler	47
3.4.3. Ankete Katılan Öğreticilerin Çalışma Ortamı ile İlgili Bilgiler	59
3.4.4 Öğreticilerin Mesleki Yeterlilikleri ile İlgili Bilgiler.....	65
3.4.5. Ankete Katılan Öğreticilerin Çalıştıkları Kurumların Fiziksel Şartları ile İlgili Bilgiler.....	73
3.4.6. Ankete Katılan Öğreticilerin Program Kitabı ile İlgili Görüşleri	79
4. BÖLÜM: SONUÇ VE ÖNERİLER	93
4.1. Sonuç.....	93
4.2.Öneriler.....	96
EKLER	100
KAYNAKÇA.....	112
ÖZGEÇMİŞ.....	117

TABLolar LİSTESİ

<i>Tablo</i>	<i>Sayfa</i>
1. Ankete Katılan Öğreticilerin Görev Yaptıkları İlçelere Göre Dağılımı	44
2. Ankete Katılan Öğreticilerin Öğrenim Durumları	45
3. Öğreticilerin Mesleki Kıdem Durumu.....	46
4. Öğreticilerin Kurs Katılım Durumu.....	47
5. 4-6 Yaş Grubu ile Çalışma Tercih Durumu	47
6. Kurumlarda 48-72 Aylık Öğrencilerin Ayrı Sınıfta Bulunma Durumu	48
7. Aylara Göre Sınıf Oluşturulmayan Kurumlarda Öğreticilerin Zorlanma Durumu	48
8. Sınıflarda Tam Zamanlı Yardımcı Personel Çalışma Durumu.....	49
9. Yardımcı personelin Kız Meslek Lisesi Mezunu Olma Durumu	50
10. 4-6 yaş Grubu Kuran Kurslarında Aylık Aidat Alınma Durumu	51
11. 4-6 yaş Grubu Kuran Kurslarında Alınan Aidat Miktarları.....	51
12. 4-6 yaş Grubu Kuran Kurslarında Günlük Eğitim Akışı İçinde Kahvaltı / Yemek Verilme Durumu	52
13. 4-6 yaş Grubu Kuran Kurslarında Kahvaltı / Yemek Giderlerinin Aidattan Karşılama Durumu.....	53
14. 4-6 Yaş Okul Öncesi eğitim Kurumunda Birden Fazla Sınıf Bulunma Durumu	53
15. 4-6 Yaş Sınıfının Ferah ve Aydınlık Olma Durumu.....	54
16. 4-6 Yaş Kurumlarında Bulunan Lavabo ve Tuvaletlerin Çocuk Sayılarına Göre Yeterli Olma Durumu	55
17. 4-6 yaş Grubu Kur'an Kurslarının Isınma Durumu.....	56
18. Lavabo ve Tuvaletlerin Çocukların Yaş Grubuna Uygun Tasarlanma Durumu .	57
19. Öğreticilerin Okul Öncesi Etkinlikler İçeren Eğitim Setine İhtiyaç Duyma Durumu	58

20. Öğreticilerin Okul öncesi Eğitim Etkinlikleri İçeren Kaynak Kitap Kullanma Durumu	58
21. Öğreticilerin Okul Öncesi Etkinlikleri İçerek Kaynak itapları Temin Ederken Sorun Yaşama Durumu	59
22. Öğreticilerin Çalıştıkları Yöneticileri ile Sağlıklı İletişim Kurma Durumu	60
23. Öğreticilerin Kurumlarındaki Diğer Öğreticilerle Sağlıklı İletişim Kurma Durumu	61
24. Kurum İçerisinde Alınan Kararlarda Öğreticilerin Görüşlerinin Alınması Durumu	62
25. Öğreticilerin Kurumda Sundukları Önerilerin Dikkate Alınması Durumu	63
26. Öğreticilerin Çalıştıkları Kurumun Yönetiminden Memnun Olma Durumu	63
27. Öğreticilerin Kurumda Yaptıkları Olumlu Çalışmaların Takdir Edilmesi Durumu	64
28. Öğreticilerin Çalıştıkları Kurumun Yönetiminden Destek Görme Durumu.....	65
29. Öğreticilerin Görevlerini Severe ve Keyif Alarak Yapma Durumu	65
30. Öğreticilerin 4-6 Yaş Kurumlarında Görevlendirilebilmeleri İçin Aldıkları Eğitimi Yeterli Görme Durumu	66
31. Öğreticilerin 4-6 Yaş Grubu Kuran Kurslarında Görev Yapan Diğer Öğreticileri Yeterli Bulma Durumu	67
32. Öğreticilerin Gelişim Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Gelişim Özelliklerini.	68
33. Öğreticilerin 4-6 Yaş Grubu Çocuklarla Nitelikli İletişim Kurabilme Durumu.	69
34. Öğreticilerin 4-6 Yaş Grubunda Çalışmaktan Memnun Olma Durumu.....	70
35. Öğreticilerin 4-6 Yaş Grubu ile Çalışırken Zorluk Yaşama Durumu.....	71
36. 4-6 Yaş Grubunda Uygulama Yaparken Sınıf Yönetimini Başarılı Bir Şekilde Sürdürebilme Durumu	72

37. Etkinliklerin Uygulanması Sürecinde Sınıfta Yardımcı Personele Gereksinim Duyuma Durumu	73
38. Çalışılan Kurumun Yeterli Donanıma Sahip Olma Durumu.....	74
39. Öğreticilerin Kurumda İhtiyaç Duyduğu Malzemeye Zamanında Ulaşabilme Durumu	75
40. Öğreticilerin Çalışma Ortamının Huzurlu Olduğunu Düşünme Durumu.....	76
41. Çalışılan Kurumda Yeterli Etkinlik Sınıflarının Bulunma Durumu.....	77
42. Kurumlardaki Etkinlik ve Oyun Odalarının Yeterli Donanıma Sahip Olma Durumu	77
43. Kurumların Temiz ve Hijyenik Olma Durumu.....	78
44. Öğreticilerin Program Kitabındaki Kazanımları Destekleyen Farklı Yayınevlerine Ait Resimli Hikâye ve Masal Kitaplarına Ulaşabilme Durumu	79
45. Öğreticilerin Program Kitabındaki Kazanımları Destekleyen Resimli Hikâye ve Masal Kitaplarını Baskı, Resimler, Dil ve Anlatım Yönünden Nitelikli Bulma Durumu	80
46. Öğreticilerin Program Kitabındaki Etkinliklerin Kazanımlara Uygun Olarak Hazırlandığını Düşünme Durumu.....	81
47. Öğreticilerin Program Kitabındaki Performans Ödevlerinin uygulanabilir Nitelikte Olduğunu Düşünme Durumu.....	82
48. Program Kitabında Hazırlanan Sanat Etkinliklerinin Çocukların Gelişim Düzeylerine Uygun Hazırlandığını Düşünme Durumu	83
49. Öğreticilerin Program Kitabındaki Sanat Etkinliklerini Uygularken Zorluk Yaşama Durumu	84
50. Öğreticilerin Program Kitabında Yer Alan Hikâye ve Metinlerin Çocukların Gelişim Seviyelerine Uygun Hazırlandığını Düşünme Durumu	85

51. Öğreticilerin Program Kitabındaki Hikâye ve Metinleri Çocukların Dikkatleri Dağılmadan Dinlediklerini Düşünme Durumu	86
52. Öğreticilerin Program Kitabındaki Drama Etkinliklerinin Çocukların Gelişim Düzeylerine Uygun Olduğunu Düşünme Durumu	87
53. Öğreticilerin program Kitabındaki Etkinliğin Değerlendirilmesi Bölümündeki Soruların Çocukların Gelişim Düzeylerine Uygun Olduğunu Düşünme Durumu	88
54. Öğreticilerin Program Kitabındaki Drama Etkinliklerini Uygularken Zorluk Yaşadıklarını Düşünme Durumu	89
55. Öğreticilerin Program Kitabındaki Etkinliğin Değerlendirilmesi Bölümündeki Sorulara Uygun Cevap Aldıklarını Düşünme Durumu.....	90
56. Öğreticilerin Program Kitabında Yer Alan Performans Ödevlerinin Veliler Tarafından Zamanında Yapılıp Gönderildiğini Düşünme Durumu.....	91
57. Öğreticilerin Program Kitabındaki Sanat Etkinliklerinin Kazanımlara Uygun Hazırlandığını Düşünme Durumu.....	92

RESİMLER LİSTESİ

Resim 1: Fen ve Doğa Etkinliklerinde Kullanılan Eğitim Materyalleri	35
Resim 2: Müzik Etkinliklerinde Kullanılan Ritim Aletleri.....	35
Resim 3: Duygularımız ve Haftanın Günleri Afişleri.....	36
Resim 4: DİB 4-6 yaş Kur'an Kursları Öğretici Kitabı	36
Resim 5: DİB 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kurslarında Öğrenciler için Hazırlanan Etkinlik Kitapları	37
Resim 6: DİB 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kurslarında Öğrencilerin Kullandığı Programda Yer Alan Kur'an-ı Kerim okuma ve Surelerin Ezberlenmesi Kazanımlarını Destekleyen Kitapları.....	37
Resim 7: Çocukların Boylarına Uygun Lavabo ve Klozet	40
Resim 8: Etkinlik Sınıfında Bulunan Masa, Sandalye ve Dolaplar	40
Resim 9: Oyun ve Hareket Etkinliklerinin Uygulandığı Oyun Odası	41

KISALTMALAR LİSTESİ

a.g.e	: Adı Geçen Eser
a.g.m	: Adı Geçen Makale
A.Ü.İ.F.	: Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi
A.Ü.K.K.E.F.	: Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi
b.	: Baskı
bkz.	: Bakınız
C.	: Cilt
C.Ü.İ.F.	: Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi
çev.	:Çeviren
DİB	: Diyanet İşleri Başkanlığı
H.z.	:Hazreti
M.E.B.	:Milli Eğitim Bakanlığı
s.	:Sayfa
S.	:Sayı
s.a.v.	:Sallallahu Aleyhi Vessellem
T.B.M.M.	:Türkiye Büyük Millet Meclisi
TDV	: Türkiye Diyanet Vakfı
vd.	: Ve Diğerleri

1. BÖLÜM: Giriş

Bu bölümde sırasıyla, problem durumu, araştırmanın amacı ve önemi, sınırlılıklar ve tanımlara yer verilmiştir.

1.1. Problem Durumu

Eğitim süreci, insanoğlunun anne rahmine düştüğü ilk andan itibaren başlayıp, hayatının sonuna kadar devam eden uzun soluklu bir yolculuktur. Bu yolculukta birey ne kadar fazla olumlu uyarıcılara maruz kalırsa o derecede sağlıklı, huzurlu ve başarılı olarak hayatını devam ettirebilir.

Gelişim sürecinin en hızlı gerçekleştiği, merak duygusunun en üst seviyeye ulaştığı ve öğrenmenin en yoğun hâl aldığı okul öncesi dönem bireyin ilköğretim çağına başlamadan önceki sürecini kapsar. Bu dönemde çocuklar bebeklikten itibaren, konuşmayı, yürümeyi, sosyalleşmeyi, kendisini ve çevresini tanımayı öğrenir ve hayata hazırlanır. Eğitim öğretim sürecine başladığı 3-6 yaş döneminde de son derece öğrenmeye açık, meraklı ve her zaman soru soran bir birey olarak karşımıza çıkar.

Çocukların merak düzeylerinin yüksek ve öğrenmeye açık oldukları 3-6 yaş döneminde onların tüm gelişim alanlarında desteklenerek, yeteneklerinin ve ilgi alanlarının keşfedilmesi son derece önemlidir. Bu süreçte okul öncesi eğitim kurumları devreye girmekte, sağlıklı, başarılı, sosyal ve mutlu bireyler yetiştirmek için planlı ve programlı bir şekilde eğitim öğretim sürecini yönetmektedir.

Okul öncesi resmi eğitim kurumlarında insanın manevi hayatının temelini oluşturan din eğitiminin 2011 yılına kadar Türkiye’de verilmemiş olması ve DİB 4-6 yaş grubu Kur’an kursları ile okul öncesi kurumlarda resmi olarak bu boşluğu doldurması ile başlayan sürecin değerlendirilmesi araştırmamızın problem durumunu oluşturmaktadır.

1.2. Araştırmanın Amacı

Çocukların tüm gelişim alanlarının desteklendiği okul öncesi eğitim kurumlarında bireyin en önemli ihtiyaçlarından olan inanma ihtiyacını göz ardı ederek din ve ahlak eğitimi dışarda bırakmak sağlıklı gelişim sürecinin tamamlanmasına engel olmak demektir. Türkiye’de resmi olarak ilk kez 2013-2014 eğitim öğretim yılında DİB 4-6 yaş grubu Kuran kursları bu engeli ortadan kaldırarak bireyin gelişiminin tüm alanlarda desteklenmesine fırsat sunmuştur. Bu kurumlarda eğitim öğretime devam eden öğrencilerin, din eğitimi, Kur’a ve ahlak eğitimi yanında, bilişsel, sosyal duygusal, fiziksel, özbakım ve dil gelişimleri de desteklenmekte, diğer okul öncesi eğitim kurumlarında olduğu gibi ilköğretime hazırlanmaktadır.

Bu kurumlar açıldıkları ilk yıldan itibaren sayıları hızla artmış ve toplum tarafından büyük bir heyecanla sahiplenilmiştir.

Bu araştırmamızın amacı ülkemiz için son derece önemli olan DİB 4-6 yaş grubu Kur’an kurslarında mevcut durum ve beklentilerin saptanmasıdır.

1.3. Araştırmanın Önemi

Araştırmamız, okul öncesi dönem çocukların gelişim özellikleri ve dini gelişim süreçleri, okul öncesinde din eğitiminin tarihi süreci, din eğitiminin önemi ile ilgili literatür çalışmaları ve incelenen literatür çalışmalar doğrultusunda yapılan açıklamaları, DİB 4-6 yaş grubu Kur’an kurslarının mevcut durumlarının (uygulanan program, fiziksel donanım, kullanılan materyaller) incelenmesini kapsamaktadır.

1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları

Diyanet İşleri Başkanlığı’na bağlı 4-6 yaş Kur’an kursları evreni, Bursa ilinde bulunan Nilüfer, Osmangazi, İnegöl, Gemlik ve Mudanya ilçelerinde görev yapan ulaşabildiğimiz 102 öğretici, kurumların mevcut durumlarının ve beklentilerinin saptanması için hazırlanan anket soruları, 2018-2019 eğitim öğretim yılında görev yapan 102 öğreticinin bu sorulara verdiği

cevaplar, bu cevaplar doğrultusunda yapılan yorumlar, yorumlar neticesinde ulaşılan sonuç ve önerilerle sınırlıdır.

1.5. Tanımlar

Eğitim: Bireyin içinde yaşadığı toplumda davranış biçimleri edindiği süreçlerin toplamıdır (Gürkan & Gökçe 1999).

Öğretim: İnsan yaşamının belli dönemlerinde planlı, programlı, destekli, genellikle bir belge ile sonuçlan, bireyde istenen yönde davranışları gelişmesi için uygulanan süreçlerin toplamıdır (Gürkan & Gökçe 1999).

Okul Öncesi Eğitim: 0-72 aylar arasındaki yaş gruplarında bulunan çocukların gelişim düzeylerine ve bireysel özelliklerine uygun zengin uyarıcı çevre olanakları sağlayan; onların bedensel, zihinsel duygusal ve sosyal yönden gelişmelerini destekleyen; toplumun kültürel değerleri doğrultusunda onları en iyi biçimde yönlendiren ve ilköğretime hazırlayan, temel eğitim bütünlüğü içinde yer alan bir eğitim sürecidir (Balat, 2012)

Din Eğitimi : Dinden gelen bilgilerle eğitim biliminin verilerini birleştirerek, insanların Allah'ın iradesine uygun kişiler olarak yetişmelerine katkıda bulunacak çalışmaların kapsar (Cebeci, 1996)

DİB 4-6 Yaş Kur'an Kursları: Diyanet İşleri Başkanlığı'na bağlı olarak 2013-2014 eğitim öğretim yılında faaliyete başlayan, okul öncesi dönem çocukların bilişsel, sosyal duygusal, fiziksel gelişim süreçlerini desteklemenin yanında ahlak, din ve ibadet eğitimi veren kurumlardır.

Öğretici: Diyanet İşleri Başkanlığı'na bağlı yaygın din eğitimi veren Kur'an kurslarında eğitim öğretim faaliyetini yürütmekle görevli personele verilen isim.

2. BÖLÜM: LİTERATÜR

Bu bölümde okul öncesi eğitim ve okul öncesi dönem çocukların gelişim özellikleri, okul öncesi dönemde dini gelişim, DİB 4-6 yaş Kur'an kurslarında din eğitimi, okul öncesi dönem din eğitimi ve tarihi, DİB 4-6 yaş Grubu Kur'an kurslarında uygulanan program, eğitim materyalleri ve fiziksel durumları ile ilgili bilgiler aktarılmıştır.

2.1.Okul Öncesi Eğitim ve Okul Öncesi Dönem Çocukların Gelişim Özellikleri

2.1.1. Okul Öncesi Eğitimin Tanımı ve Önemi

Okul öncesi eğitimi çocuğun doğumundan ilköğretim çağına kadar geçen süreci kapsayan, çocuğun bedensel, sosyal duygusal, bilişsel, psikomotor ve dil gelişimlerinin büyük bölümünü tamamladığı ve bu süreçte edindiği tecrübelerin ileriki yaşamda son derece önem kazandığı dönem olarak tanımlayabiliriz. Bu dönem erken çocukluk (Oruç,2014) veya ilk çocukluk (Gander & Gardener, 1998) olarak da ifade edilebilmektedir.

Okul öncesi dönemin bireyin gelişim basamaklarından biri olarak kabul edilmesi ile ilgili ilk bilgilere Eski Yunan tarihindeki kaynaklarda rastlanmakla beraber, çocukluk kavramının yeniden keşfedilmesi ve bilim adamlarının bu konuda araştırma yapmaları 16. ve 17. yüzyıllardan itibaren başlamıştır. Okul öncesi dönemin kesin olarak farklı bir dönem olarak ifade edilerek ve bu dönemdeki çocukların farklı gelişim özelliklerine uygun eğitim ihtiyaçlarının olduğunun kabul edilmesi ise 20. yüzyılda gerçekleşmiştir. (Oktay,2000)

İslam geleneğinden günümüze ulaşan 'beşikten mezara kadar ilim öğreniniz' özlü sözünde eğitimin okul öncesi dönemde başlaması gerektiği ifade edilerek batı dünyasından yüzyıllar önce bu dönem eğitiminin önemine dikkat çekilmiş, bu geleneği devam ettiren Osmanlı İmparatorluğu'nda da okul öncesi eğitim sıbyan mektepleri ile devam etmiş ve bu okullarda din eğitimi ile beraber matematik, güzel yazı, fen bilimleri gibi farklı dersler de verilmiştir.

1908 yılından itibaren ise İstanbul başta olmak üzere farklı illerde okul öncesi eğitim kurumları açılmaya başlanmış ve 1912 yılında resmi olarak faaliyete geçmiştir. Bu kurumlarda Türk bayan öğretmen yetiştirme konusunda bazı sıkıntılar yaşandığı için Ermeni ve Musevi öğretmenler görev almış ve bu da kurumların işleyişinde sıkıntılar meydana getirmiştir. 1914 yılında açılan çocuk bahçelerinde nitelikli öğretmenler istihdam edilmiş, farklı sosyal ekonomik seviyelerden gelen çocuklar aynı şartlarda eğitim görerek eğitimde fırsat eşitliği sağlanmıştır. Ayrıca bu okullarda öğrencilerin, el sanatları dersinin yanında geniş bahçelerde oyun oynama imkânı bulmaları yetenek ve becerilerini geliştirmelerine fırsat vermiştir. 1915 yılında 15 maddeden oluşan ve okul öncesi eğitim kurumlarının şartlarını ileriye taşıyan bir düzenleme yayınlanmış ve bu düzenleme ile bu kurumların sayısı hızla artarak sadece İstanbul'da anaokulu sayısı 30'a ulaşmıştır. (Çelik & Gündoğdu, 2007)

Cumhuriyet döneminde 1930 yılında ilköğretimin geliştirilmesi için bütçenin anaokullarından ilköğretime kaydırılması düşüncesi ile daha önce açılan anaokulları kapatılmıştır. 1949 yılında okul öncesi eğitim ilk kez IV. Milli Eğitim Şurası'nda görüşülmüş ancak bu kurumların açılması ile ilgili ilk hükümler 1953 yılındaki V. Milli Eğitim Şurasında ele alınmıştır. Bireysel teşebbüsler ve mahalli idarelerin yardımı ile okulların açılacağı belirtilmiştir. (Oktay, 2000). Bu tarihten itibaren okul öncesi eğitimin okullaşma oranı kademeli olarak artış göstermiş ve son yıllarda hızla artarak 1963-1964 eğitim öğretim yılında 146 olan okul sayısı (Oktay, 2000) 2018- 2019 yılı itibarıyla 31.813 (M.E.B., 2019) olmuştur. Bu son yıllardaki hızlı artışta, özel sektörün teşvik edilmesinin ve DİB 4-6 yaş grubu Kur'an kurslarının tüm Türkiye'de milletin ilgisi ve isteği ile yaygınlaşmasının büyük etkisi olmuştur.

Okul öncesi dönem eğitimin yaygınlaşması ile çok fazla sayıda çocuk bu eğitimden faydalanmış ve hayata hazırlanma yolunda önemli bir adım atmıştır. Bu dönemde bireyin yeteneklerinin en üst seviyede geliştirilebilmesi ona sunulacak imkanların fazla olmasıyla doğru orantılıdır. Bu nedenle çocuğun aldığı eğitimin, çevresinin ve fiziksel şartlarının sağlıklı

gelişiminde önemli bir rolü vardır. Okul öncesi dönemde verilen eğitim hayati bir öneme sahiptir ve bu dönemde verilen eğitimin niteliği onun hayatının geri kalan kısmındaki başarısını ve mutluluğunu etkiler (Oktay, 2000). Bu dönemde alınan eğitim hayatın temelini oluşturur. Bu temel ne kadar sağlam ve nitelikli bir zemine atılırsa birey ileride geçireceği eğitim öğretim hayatında ve sosyal yaşamında o derece başarılı olur.

Eğitim psikologları da okul öncesi dönemdeki gelişim dönemlerinin desteklenmesinin insanın tüm gelişimini etkilediğini ifade etmişlerdir. Freud'a göre ilk beş yıl Rousseau'ya göre ilk on yılda insanın yaşadığı olaylar hayatının geri kalan kısmına etki eder ve bu dönem yaşananlar insan hayatı için son derece önemlidir. Adler de aynı doğrultuda bireyin kendini tanımasına yönelik gelişimin için ilk dört yılda tamamlandığını savunmuştur (Oruç, 2014).

İnsan hayatında son derece kritik ve önemli bir dönemde verilen eğitimin niteliği de aynı derecede önem kazanmaktadır. Bireyin gelişim özelliklerini dikkate alarak ilgi yetenek ve ihtiyaçlarına göre bir eğitim süreci planlamak ve bunu uygulamak son derece önemlidir. Çocukların bu dönemde tüm gelişim alanlarının desteklenmesi ve geliştirilmesi sosyal hayata uyum sağlamaları ve ilköğretime hazırlanmaları için son derece önemlidir.

2.2.2. Okul Öncesi Dönem Çocuklarda (3-6 yaş) Sosyal Duygusal Gelişim

Sosyal duygusal gelişim alanı, çocuğun bir toplumla karşılaşması ve bu toplulukta yaşayan insanlarla kurması gereken iletişim sürecini ve bu süreci yönetme durumu ile ilgilidir. Bu gelişim alanı çocuğun çevreyle etkileşimi arttıkça gelişen bir süreçtir (Oruç, 2014).

Çocuğun toplum ve çevre ile olan etkileşimi sonucunda; benmerkezci düşüncelerinden uzaklaştıkları, ya da bu düşüncelerini sorgulamaya başladıkları gözlenir. Çevrelerindeki diğer bireylerle iletişim kurmak, oyuncaklarını paylaşmak, oyun oynamak ve akranları ile aynı ortamı paylaşmak zorunda kaldıklarında; diğer insanların farklı bakış açıları ve ihtiyaçlarının olabileceğini ve duygularını da anlamaya başlarlar. Akranlarının kendisinden farklı olan fikirlere, ifade biçimlerine, kıyafet seçimlerine, farklı oyun ve oyuncak tercihlerine sahip

olabileceğini anlamaya başlar. Kendi yol haritasının tek olmadığını öğrenir (Gander&Gardener, 1998).

Gelişim sürecinin zorlu basamakları olan yürüme ve konuşma becerilerini kazanmış olan çocuk bu dönemde artık özgür ve bağımsız hareket edip, istediklerini ifade edebilir. Kendisini ifade etmesi ve istediği yere gidebilmesi çevreye olan merakını daha fazla artırır. Sürekli bir keşif halindedir. Etrafında gerçekleşen olayları anlayabilmek için sık sık soru sorar. Bu dönemde artık kendi cinsel kimliğini fark eden çocukların, bu yönde sordukları sorulara verilecek cevapların anlaşılır ve net olması önemlidir. Çocukları sorduğu sorular nedeniyle azarlamak ve keşiflerine engel olmaya çalışmak, çocuklarda suçluluk duygularının tohumlarının ekilmesine neden olur (Erden & Akman, 2000).

Dört yaş itibariyle çevresindeki insanları gözlemleyip onları taklit etmeye başlar. Bu dönemde ebeveynleri ile olumlu ilişkiler kurarken, kendi yaşlıları ile daha fazla vakit geçirir. Bu yaş grubunda akranları ile oyun oynarken 'paralel oyun' olarak ifade edilen aynı oyun içinde herkesin kendi bireysel oyununu oynadığı oyun türü gözlemlenir (Aydoğmuş ve diğerleri 2001).

Beş yaşına geldiğinde sosyal açıdan gelişmiş bir birey olarak karşımıza çıkar ve evinden dışarı çıkma isteği ve çevresini genişletme çabası içine girer. Artık kurallı oyunlar oynayabilir ve kendisine ait olan oyuncakları ve eşyaları paylaşmayı öğrenir. Bu yaş grubunda yarışmalı, deneme yanılma yoluyla sonuca götüren, sabır gerektiren oyunlar oynamaya başlar. Sırasını bekleyebilir. Arkadaşlarının haklarına saygı göstermeyi öğrenir (Özeri, 2004). Hareketli oyun oynamayı, konuşmayı soru sormayı, hikâye dinlemeyi ve dinlediği hikâyeyi anlatmayı seven bu yaş çocukları neşeli ve canlı bir görünüme sahiptir. Karar verme konusunda daha net davranır ve kaslarını daha iyi kontrol etmeye başlar. Kendisini güzel ifade edebildiği için çevre ile olan kişisel ve sosyal ilişkilerini de geliştirir.

Okul öncesi dönemde çocukların sosyal duygusal gelişimlerini destekleyen en önemli unsur okul öncesi eğitim kurumlarıdır. Günümüzde çocukların kardeş sayılarının az olduğu ve apartman şartlarında büyüdüklerini göz önüne aldığımızda oyun oynayabilecekleri, paylaşabilecekleri, akran etkileşimine geçebilecekleri ortamlar çok sınırlıdır. Bu süreçte en büyük desteği okul öncesi eğitim kurumları vermektedir. Sosyal duygusal gelişimlerini okul öncesi dönemde sağlıklı bir şekilde tamamlamaları için bu kurumlara devam etmeleri son derece önemlidir.

2.2. Okul Öncesi Dönem Çocukların (3-6 Yaş) Gelişim Özellikleri

Bu bölümde okul öncesi dönem 3-6 yaş grubu çocukların gelişim özelliklerinden; bilişsel gelişim, sosyal duygusal gelişim e ahlak gelişimi dönemleri incelenmiştir.

2.2.1. Okul Öncesi Dönem Çocuklarda (3-6 yaş) Bilişsel Gelişim

Zihinsel süreç içinde; karşılaştığı sorunlarla baş etme, hatırlama, algılama, akıl yürütme, süreçlerini kapsayan gelişim türünü bilişsel gelişim olarak adlandırabiliriz (Ramazan & Demir, 2011).

Yapılan ilk araştırmalarda bilişsel gelişimi açıklarken ‘zekâ düzeyi’ ile ‘düşünme hızı’ arasında ilişki olduğu düşünülürken 1930’lu yıllarda bilişsel gelişimin dönemleri olduğu ifade edilmeye başlanmıştır (Erden & Akman, 2000). İnsan zekasının tek bir bölümden oluşmayıp, her bireyin diğerlerinden bağımsız zekâ alanlarına sahip olduğunu ve bu zekâ alanlarının geliştirilebileceğini ifade eden Gardner, (akt. Kandır, 2004) bunu ‘Çoklu Zekâ Kuramı’ olarak tanımlamıştır. Bu teori, bireyin karşılaştığı sorunlarla başa çıkma ve özgün ürünler ortaya koymaya çalışırken zekâ alanlarını nasıl kullandıklarını açıklayan bir kuramdır. İnsan zekasını sekiz farklı türde inceleyen Gardner, bu alanları; uzamsal, kinestetik, müziksel, sözel, sosyal, doğasal, varoluşsal ve mantıksal-matematiksel zekâ olarak açıklamıştır.

Piaget, (akt. Gander & Gardener, 1998) çocuklar üzerinde yaptığı gözlemler ve gözlem sonuçlarından yola çıkarak; zihinsel gelişimin, bilişsel yapıların şekil değiştirmiş dört evre

içinde ilerlediği tezini savunmuştur. Bu dört dönem ilerledikçe çocukların algılama ve karşılaştıkları sorunlarla başa çıkma süreçlerinde gözle görülür gelişmeler gözlenebileceğini ifade eden Piaget, (akt. Erden & Akman, 2000) bu dönemleri duyu motor, işlem öncesi, somut işlemler ve soyut işlemler olarak adlandırmıştır. Okul öncesi dönem olarak ifade edeceğimiz yaş aralığı olan 2-7 yaş döneminde çocukların işlem öncesi dönem içinde olduklarını ifade etmiş, okul öncesi dönemi içine alan işlem öncesi dönemi de 2-4 yaş kavram öncesi evre ve 5-7 yaş sezgisel evre olmak üzere iki bölümde incelemiştir. İşlem öncesi dönemde olan çocuklar, daha önce sadece duyguları, somut ve hareket yoluyla kavradığı durumları artık görüntüler ve kelimeler gibi soyut ifadelerle anlamaya başlar. Bu dönemde, yaşadığı olayların çeşitliliğini bütünü içinde genel bir kurala yerleştiremediği için, bu çeşitliliğin nereden geldiğini açıklayacak beceriye ulaşmamıştır (Oruç, 2014).

İşlem öncesi dönemde çocuklar aynı zamanda benmerkezcidir. Kendi fikirlerinin tek ve biricik olduğuna inanır ve diğer insanların farklı görüşlere sahip olabileceğini anlamakta zorlanır. Benmerkezci düşünceleri adalet anlayışlarını da etkiler. Yaşadığı bir olayda kimin haklı kimin haksız olduğuna karar verirken sürece değil olayın sonucuna göre değerlendirme yapar (Erden & Akman, 2000). Benmerkezci olmaları nedeniyle okul öncesi dönem çocuklarının bencil olduğu ya da yalnızca kendileriyle ilgilendiklerini söyleyemeyiz. Benmerkezciliği diğer insanların duygu ve ihtiyaçlarını anlama konusunda zorlanmaları olarak ifade edebiliriz (Gander & Gardener, 1998).

Bilişsel gelişim süreci, aynı zamanda sembolik fonksiyonların belirlediği bir dönemdir ve sembollerini çok sık kullanır. Konuşma becerisi geliştikçe nesnelere canlandırabilir ve çevresinde gördüklerini taklit etmeye başlar. Çevresindeki insanlarla aktif bir iletişim sürecine girer ve yüz ifadelerini tanımaya başlar (Kandır, 2004). Yaşadığı olayları kendi bakış açısına göre değerlendirdiği bu dönemde 'bazı' ve 'hepsi' kavramlarının ayrımını yapmakta zorlanır. Nesnelere dış görünüşlerine göre değerlendirme yapar. Korunum ilkesi olarak ifade edilen

nesnelerin değişmezlik konumunu zihinsel olarak kavrayamaz. Korunum ilkesini kazanmış bir çocuk nesnelerin şekillerinin ve farklı kaplara yerleştirildiğinde nesnenin değişmeyeceğini aynı kalacağını kavrayabilir (Yavuzer, 2017).

Dört yaşına geldiğinde, bireysel hareket edebilir, sürekli sorular sorar. Ne? Nerede? Nasıl? Niçin? bu dönemde sık sık sorduğu sorular arasındadır. İstek ve ihtiyaçlarını ifade edebilir ve kendisi hakkında bilgiler verebilir. Yetişkinlerin kendisine verdiği bilgilerle yetinmez, etrafındaki bireyleri gözlemler ve bu gözlem sonuçlarında onları taklit etmeye başlar. Bu dönemde gerçek ile hayali çoğu zaman ayırt etmekte zorlanır, kendi hayal ürünü hikayeler anlatır. Hayal ifadelerinin fazla olması durumu yalan ile karıştırılmamalıdır. Bu süreç bilişsel gelişiminin doğal bir sürecidir ve gerçek ile gerçek olamayanın sınırlarını ayıramamasından dolayı ortaya çıkan ve zamanla düzelecek olan bir durumdur (Oktay, 2000). Çocuklar dört yaşında soru çağının zirve dönemini yaşarlar (Yavuzer, 2017). Doğayı keşfetmeye dönük bir gayret içerisinde olan dört yaş çocuğu sorduğu sorulara verilen cevapları çok dikkatli dinler ve ciddiye alır. Bu dönemde sorduğu sorulara doğru ve anlaşılır cevaplar vermek son derece mühimdir. Sorduğu sorular aynı zamanda bize ilgi alanları, doğayı keşfetme çabaları yani basit bir ifade ile öğrenme düzeyleri hakkında bilgi verir. Bu yaşta soyut ifadeleri anlayamazlar ve zaman-mekân- büyüklük kavramlarını algılama düzeyleri de henüz gelişmemiştir (Oruç, 2014).

Beş yaşına geldiğinde soyutlama ve genelleme adımları gelişmesine karşın; nesnelere ayrı bağımsız olarak değil o nesnenin tasvir ettiği sınıfın bir ifadesi olarak anlamlandırır (Oruç, 2014). Bu dönemde yaşadığı çevreye ilişkin yeni keşiflerde bulunurken, daha çok sosyalleştiği, ebeveynlerinin desteğine olan ihtiyacının giderek azaldığı ve kendi sorumluluklarını almak için istekli olduğu gözlenir (Oktay, 2000). Bu dönemde nesnelere arasında her türlü ilişki kurma becerisine sahiptir ancak parça ile bütünü aynı anda düşünmekte zorlanır. Zihinsel kıyaslama yapmadığı gibi, kavram kullanabilme ve zihinsel düzeyde temsil edebilme becerisi de gelişmemiştir (Yavuzer, 2017). Sayılara ilgisinin arttığı bu dönemde etrafında karşılaştığı

nesneleri sayma davranışı sergiler; bunun yanında resim ve müzik etkinliklerine ilgisi de oldukça fazladır (Oktay, 2000).

İlköğretime başlangıç ve okul öncesi dönemin sonu olarak da ifade edebileceğimiz döneme, altı yaşa geldiğinde merakı ve çevreye olan ilgisinde artış gözlemlenir. Korkuları fazla değildir ancak hayalindeki düşüncelerden bir önceki yıla göre daha fazla kaygı duymaya başlar. Altı yaşında gerçekçi olan çocuklar her davranışın doğru olup olmadığını sorgular. Kendisine koyulan yasaklar ve koyulan kuralların nedenini sürekli sorgular (Oktay, 2000).

4-6 yaş arasında bilişsel açıdan meraklı ve sorgulayıcı olan çocuğun bu sorularına uygun cevaplar verecek yetişkinler ve eğitimcilerle karşılaşması son derece önemlidir. Bu nedenle bu yaş grubu ile birlikte olan ebeveynlerin ve eğitimcilerin bu gelişim özelliklerini dikkate alarak dini kavramlarla ilgili sordukları sorularda son derece dikkatli olmaları ve sorulara titizlikle cevap vermelerinin çocukların manevi gelişimlerini etkileyeceği unutulmamalıdır. Bu nedenle öğreticilerin ciddi bir eğitimden geçmesi zorunludur.

2.2.3. Okul Öncesi Dönem Çocuklarda (3-6 yaş) Ahlak Gelişimi

Ahlak gelişim, insan gelişiminin en önemli alanlarından biridir. İnsanın kendisi ve toplumda yaşayan diğer bireylerle olan ilişkilerini düzenleyen öge ahlaki normlardır. Ahlaki normların bireyde davranış olarak kazandırılması eğitim ile mümkündür. Bu eğitim aile, çevre ve okul ile bireye kazandırılabilir (Köylü, 2003). Ahlaki normlar ilk çocukluk döneminde ailede kazanılırken birey sosyalleştikçe çevrenin etkisi altında kalmakta ve okul hayatına atılmasıyla öğretmen ve sınıf arkadaşları devreye girmektedir. 4-6 yaş grubu Kuran Kurslarında uygulanan programda bu ahlaki normlar ön planda tutulmakta ve ahlaki gelişime büyük önem verilmektedir.

Ahlak gelişiminin; bilişsel, davranışsal ve duygusal olmak üzere üç temel yönü bulunmaktadır. Birey bilişsel olarak; karşılaştığı bir durumda doğru olanı yapıp yapmama noktasında düşünür. Değerleri, kavramları, akıl yürütmesi, tutumları ahlak gelişiminin bilişsel

aşamasıdır. İnsanların kendi bireysel ahlaki akıl yürütmeleri ile tutarlı olan veya olmayan şekilde davranması, davranışsal yönüdür. Duygusal olarak ise bireyin doğru ve yanlış davranışlara ilişkin duyguları vardır. Bu duygular düşüncelerine ve davranışlarına zaman zaman uygun düşse de bazen tam tersi olabilir (Gander&Gardener, 1998).

Okul öncesi dönemde çocuk, egosantrik düşüncede olduğundan insanların ahlaki konularda farklı düşüncelere sahip olabileceğini ve bunun sıradan bir durum olduğunu bilemez. Çocuklar için ahlaki yargılar tektir ve tüm insanlar aynı yargıyı benimsemelidir. Sosyal hayattaki kuralları, psikolojik içerikli inançları fiziki kurallardan ayıramamasının nedeni de realist olmasından kaynaklanır. Ahlaki kuralların da hayatın bir parçası olduğundan değiştirilemeyeceği fikrine sahiptir. Okul öncesi dönemde ahlaki gelişimi egosantrizm ve realizmden kurtulmasıyla orantılı olarak gelişir. Piaget (akt. Oruç, 2010) bu durumu ‘karşılıklılık’ kavramı ile ifade eder, çocuk akranları ile karşılaştıkça, onlarla beraber oldukça benmerkezcilikten ve realizmden yavaş yavaş uzaklaşır. Yedi yaşına kadar devam eden bu süreçte; sosyal ilişkileri arttıkça kurallara saygılı olmayı ve kurallara ödül-ceza beklentisiyle uymayı öğrenir. Çocukların çevre ile etkileşiminin artmasının çocuğun bilişsel gelişimini de destekleyeceğini buna bağlı olarak sosyalleşmesinin bilgi ve idrakini yapılandırmasını da etkileyeceğini ifade eder. Sosyalleşmeye bağlı olarak, bağımlı ahlaktan kendi ahlaki yargılarına geçişi kolaylaşarak, kendi bilişsel yeteneklerinin gelişmesi ile yeni bir süreç de başlamış olur.

Kohlberg ise Piaget’in kuramı ışığında yaptığı araştırmalarda ahlak gelişimini altı evrede açıklamıştır. Bu altı evreyi de üç temel düzeyde inceleyen Kohlberg’e göre (akt. Özeri, 2004) her düzey, bireyin kişiliği ile yaşadığı çevrenin kuralları ve beklentileri arasındaki farklı ilişki türünü yansıtır. Üç-yedi yaş arası okul öncesi dönem çocuklarda görülen ahlaki özellik; gelenek öncesi dönemin ilk aşaması olan ceza-itaat evresidir. Bu dönemde doğru, otoriteye kayıtsız şartsız itaat etmektir ve amaç cezadan ve gelecek olan zarardan uzak durmaktır.

Çevresine ve etrafındaki nesnelere zarar vermekten kaçınır. Cezadan kaçmak ve otoriteye itaat etmek doğruya ulaşma nedenidir.

2.3. Okul Öncesi Dönem (3-6 Yaş) Din Gelişimi

Bu bölümde okul öncesi dönem 3-6 yaş grubu çocuklarda din duygusu, Allah tasavvuru ve dua kavramının gelişim süreçleri incelenmiştir.

2.3.1. Okul Öncesi Dönem (3-6Yaş) Din Duygusu

Günlük yaşamımız içinde; sevgi, hüznün, mutluluk, korku, umut gibi birçok şekliyle dini inanç ve davranışlarımıza yön veren, fizyolojik belirtileri bilinmeyen, davranışlarımız ve düşüncelerimiz üzerinde etkili olan ruhsal olaylara duygu denilebilir (Konuk, 1994).

Çocukların duygularını; alışkanlıklarına, tutum ve davranışlarına etki etme durumlarına göre; iç yapılar, yoğunluk, süreklilik ve geçmişe bağlılık olarak bölümlere ayırabiliriz. Yoğun olarak kısa zamanda ortaya çıkan ve fizyolojik olarak gözlemlenebilen duygularını heyecan olarak tanımlarız (Konuk, 1994).

Duygular ilgi ve ihtiyaçlarımızı, durumlarımızı ortaya çıkaran, hayatımıza yön veren, hareketlerimize etki eden en önemli öğelerin arasında yer alır. İnsan yaşamında huzurlu ve mutlu bir yaşamın temelini; ruhunun hoşlandığı ve ona keyif veren duygularının beslenmesi ve fitratına ters düşen, hoşuna gitmeyen duygulardan kendisini koruması ile atabilir. Fiziksel, bilişsel ve ruhsal gelişimlerinin olumlu yönde ilerlemesi için de mutlu olduğu ve keyif aldığı duygularının beslenmesi son derece önemlidir (Yavuz, 1991).

Bireyin inandığı kudretli yaratıcı ile olan iletişimi ve bu ilahi alemle olan etkileşimi din duygusunu oluşturur. Din duygusu geliştiği oranda insanlar dini olgunluğa ulaşır. Din duygusunun gelişim aşamalarını Ribot (akt. Özeri, 2004) üç bölümde inceler.

1. Menfaat sağlama ve korku eğilimlerinin yoğun olarak yaşandığı tahlil evresi
2. Ahlaki değerlerin gelişmesiyle ortaya çıkan soyutlama ve genelleştirme evresi

3. Toplumsal baskıdan kurtulmasıyla din duygusunu zihinsel unsurlarla karışmaya başladığı en yüksek kavramlar evresi

Din duygusunu diğer duygulardan ayıran özellik, insanın nefsinin dışında ve üzerinde bir varlığa inanmış olmasıdır. 'Dinin ilk ve en derin boyutunun duygu olduğunu düşünen W. James'a göre (akt. Konuk,1994) dini duygu diğer duygular gibi insan organizmasının yapısına bağlıdır. Harms'a göre yetişkinler ve bilhassa çocuklar zihinsel olgunluklarını elde etmeden önce dini yaşantılarını kelimelerden çok şekli ifadeler ve hayal güçlerinde yaşarlar. Harms üç dini gelişim dönemi bulunduğunu saptamıştır.

1. Peri masalları dönemi (3-6 yaş)
2. Realistik dönem (7-12 yaş)
3. Ferdiyetçi dönem (12 yaş ve yukarısı)

İnsanın günlük yaşamında kendini etkileyen bir durum karşısında hassasiyet göstermesi ve duygulanması doğal bir süreçtir. Din duygusu da insanın kendisini yaratan Rabbinin karşısında duygulanması ve duyarlılık göstermesidir. Bu nedenle din duygusu tıpkı diğer duygular gibi insanın fitratında barınan bir duygudur. Çocuklarda yalnızca duyarlılık yeteneği olarak ortaya çıkar ve bu duyarlılığın beslenmesi onun dini bilince sahip olmasını sağlar. Din şuurunun kazandırılmasında en önemli rol aile ve çevreye düşmektedir. Çocuğun ailesi ve çevresi eğitimde kullanacakları yöntem ve tekniklerle belirli inançların kazandırılmasını sağlar (Tütüncü, 1987).

Kökene ve kaynağı itibarıyla insanın doğasında bulunan derin bir heyecan olan din duygusu; çocukların din gelişimlerinin en temel ögesidir. Her insanda var olan din duygusu, çocukluk döneminde sorduğu sorularla belirir. Yapılan araştırmalar göstermiştir ki, çocuklar doğuştan dindar olmasa da dine ilgi ve yatkınlıkları bulunmaktadır (Özeri, 2004).

Günümüzde psikoloji biliminin kabul ettiği gerçeklerden biri de çocukların doğasında din duygusunun bulunduğu ve kalıtsal olarak dine karşı eğilimlerinin olduğudur. Din

psikolojisi alanında yapılan çalışmalar da çocukların ruhsal yönden dine yatkın olduklarını ve kendilerine ait dini inançları bulunduğunu göstermiştir. Pedagojik tecrübeler de çocukların dine karşı yatkınlıkları olduğunu göstermiştir (Ay, 2003).

Okul öncesi dönemde din duygusunun ilk ortaya çıkışı, ebeveynine duyduğu sevgi saygı ile çevresindeki insanlara beslediği yakınlık, korunma gibi duygularla beraber gelişir. Anne babasına karşı duyduğu bu duygular din duygusunu doğrudan ifade etmese de dini hayatın temelini oluşturur. Ayrıca kendisini yaratan varlığa dayanma ve güvenme ihtiyacı hissetmesine neden olur (Tütüncü,1987).

Okul öncesi dönemde dini duygunun gelişimi sürecinde ebeveynlerinin yaptığı ibadetlerden, inançlarına dair kullandıkları ifadelerden oldukça fazla etkilenir. Bu dönemde gözlem ve taklit yeteneği son derece gelişmiştir. Ebeveyninin her davranışını dikkatlice izler ve taklit etmeye çalışır. Evde, okulda aldığı eğitim bu dini yaşantıyı destekledikçe din duygusu gelişir. Bu gelişmeyle artık belli olmayan bir din duygusu yerine belirli inançlara ve ahlaki değerlere sahip olur. Bu da dini şuurun gelişmesi anlamına gelir. Bu dönemde doğru kaynaktan beslenen çocuklarda dini şuur önemli ölçüde gelişir, desteklenmeyen, beslenmeyen duygular ise zamanla azalır ve söner (Tütüncü, 1987).

David Elkind, (akt. Ratcliff, 1998) çocukların dinleri ve özellikle mezheplerini nasıl algıladıkları üzerinde yaptığı araştırmalarda, çocukların dini anlama biçimlerinin fen ve matematik gibi diğer alanlardaki kavramları algılama biçimiyle aynı olduğunu ortaya koymuştur. Elkind 1960'lı yıllarda yaptığı bu araştırmalarda kişisel dinden ziyade kurumsallaşmış din anlayışı üzerinde daha çok durmuştur

Batı dünyasında yapılan araştırmalar da çocuklarda dini konulara gösterilen ilginin oldukça fazla olduğunu, eğer doğru yöntem ve tekniklerle yönlendirme yapılmazsa bu ilginin azalarak söneceğini, ilerleyen süreçte öğrenme isteğinin azalacağını ve sonunda inkâr etme davranışı sergileyebileceğini ortaya koymuştur (Selçuk, 1991).

Buhari'nin Ebu Hureyre'den rivayet ettiği bir hadise göre 'Her çocuk fitrat üzere (tevhid meyilli) doğar, sonra ana-babası onu Yahudi, Hristiyan ve Mecusi yapar (Buhari, II, 100).' Peygamber Efendimizin yüzlerce yıl önce belirttiği bu gerçeği bilim insanları yaptıkları araştırmalarla günümüzde ortaya koymaya çalışmışlardır. Okul öncesi dönemde bu dini eğilimin resmi olarak desteklendiği tek kurum DİB 4-6 yaş grubu Kur'an kurslarıdır. Bu nedenle bu kurumlar çocukların dini duygu ve gelişimlerinin doğru yöntem ve tekniklerle destekleyerek sağlıklı bir dini şura sahip olmalarını sağlamaları açısından son derece önemlidir.

2.3.2. Okul öncesi Dönem (3-6 Yaş) Allah Tasavvuru

İnsanın kendisini tanımasının ardından bilincinde merak uyandıran Allah kavramı, insanoğlu tarafından bazen kendi deneyimleriyle bazen de Allah'ın bir yönü üzerindeki detaylı incelemeleriyle tanımlanmaya ve zihinde somutlaştırılmaya çalışılmıştır. İnsan tarafından söz konusu tanımlanma ve canlandırmanın dayandırıldığı duygular ile deneyimler insan için en anlamlı ve en güçlü olanlarıdır (Clark, 1981). Görüleceği üzere Allah kavramını canlandırma çabası hep var olurken; bu gayret en çok anlam ihtiva eden duygular üzerinden gerçekleştirilmiştir.

Çocukların kafalarını en fazla meşgul eden konulardan biri olan yaratıcı Allah'ın tasavvuru gelişim döneminin farklı aşamalarına göre değişiklik gösterebilir (Yavuz, 2012). Söz konusu meşguliyet hem yaratılışın kaynaklık ettiği inanç duygusundan hem de çocukluğun bir sonucu olan doğa üstü bir güce duyulan ilgiden kaynaklanmaktadır (Özdemir, 2002).

2,5 yaşı geçtikten sonra çocuk "haç" objesi ile "Rabb" kavramını ayırmaya başlar ve 3 yaşından sonra Tanrının, tanrının evi olarak duyduğu kilisede uyuyup uyumadığına dair sorular sorabilir, tanrının evinin içine dair ilgisi olabilir ve onlar için papaz ile Tanrı aynı şeyi ifade edebilir (Ratcliff, 1988).

Çocuklar, yaklaşık dört yaşına geldiğinde, soyut kavramların anlaşamadığı bu yaşlarda, Allah tasavvuru da somutluk üzerinden ortaya çıkmakta ve Allah'ı insana benzetererek (antropomorf) sonuçlanmaktadır. Bu çeşit somutlaştırma genel itibarıyla 3 ila 7 yaş arasındaki çocuklar için geçerlidir. Bu düşünme sürecinin sonucunda ortaya çıkan Allah tasavvuru “gökyüzünde oturan sakallı bir dede” olarak ifade ettikleri görülür (Aydoğmuş ve diğerleri, 2001). Çocukların bu tasavvuru çizdikleri çeşitli insan resimleri için “Allah bu mu?” benzeri sorularında da görülebilir (Özdemir, 2002).

İnsana ait özelliklerin ilaha atfedilmesi anlamına gelen antropomorfizm yaratıcı kavramına oldukça etki etmiştir. Vianello'ya göre konusu durum her zaman uygunsuz bir durum da değildir. Zira, Vianello, Allah'ın İncil'de antropomorfist bir şekilde ele alındığını dolayısıyla çocuğun bu anlamdaki tasavvurunun ilah kavramını içerdiğini belirtir. Antropomorfizm düşüncesinin ortaya çıkışını inceleyen birçok araştırmacı (Arago & Mitjans, 1965, Vergote, 1966, Sarti, 1970) ise çocuğun bu şekildeki tasavvurunun zihni kabiliyetinin henüz yeterli seviyede gelişmemesine ya da normal düşünme eksikliğine bağlamışlardır (Vianello vd, 2000).

Yine Claver, (akt.Vianello vd., 2000) çocukların sekiz yaşına kadar tipik bir antropomorfizm göstergesi olarak “diğer insanlar gibi bir insan olan Allah” tasavvuruna sahip olduğunu ve bu düşüncenin 8 yaşından sonra 12 yaşına kadar yavaş yavaş azaldığını ileri sürmüştür. Söz konusu aralıkta Allah yine insan olarak düşünölmekte fakat diğer insanlardan farklılaşmaktadır.

İlk zamanlar 4 yaşında bir çocuk tarafından Allah'ın tasavvur edilmesinde herhangi bir zorluk bulunmamaktadır. Zira dini dünyaya duyulan ilginin en parlak süreci olan bu yaşta ilahi alem, şaşırtıcı derecede güzelliğe sahip bir peri masalı dünyasına benzer bir düzendir ve hayret verici hisler uyandırır. Buna karşılık, Otto, (akt.Vergote, 1978) kutsal korkunun ve saygı duygusunun dini ilginin doğuştan geldiğinin göstergesi olduğunu belirtir. Buna göre, üç yaş

sonrası çocuğun kutsal olana gösterdiği alaka dini korku ve saygıdan ileri gelir. Bu korku ve saygı (ambivalence), anne ve özellikle baba imajının arkasındaki Allah imajının da güçlenmesini sağlar.

Evrensel kavramlar olan anne ve baba Hristiyanlıktan çok daha eskilere dayanmaktadır. Bu nedenle, çocuğun anne ve babası ile olan ilişkileri Tanrı anlayışında ve dini yaşantısında etkilidir. Bu ilişkinin güçlü olduğu nispette etki de artar ve zamanla Allah kavramı zihinde oluşur (Clark, 1981). Bu süreçte ebeveynler ile Allah imajı da karışabilmekte ve Allah bir anne ve baba olarak mutlak gücüyle her şeye tasarruf edebilmektedir. Tıpkı ebeveynleri gibi Allah da çocuğun hizmetindeymiş gibi gözükür. Bağlılık, güven ve saygı hislerinin ebeveynenden Allah'a doğru yön değiştirdiği görülür (Vergote, 1978).

5-7 yaş döneminde çocuklar ebeveynlerine sık sık 'Allah' hakkında sorular yöneltebilmektedir. Bu dönemde ilahi bir güce karşı duyulan ilginin fazla olması nedeniyle soruların sıklığı anne-babaları biraz bunaltsa da mutlaka sorulara yanıt verilmelidir. Çocuğun sorduğu sorular geçiştirilmemeli kısa, net ve anlayacağı şekilde cevap verilmeye çalışılmalıdır (Özdemir, 2002). Bu dönemde doğru ve anlayacağı yanıtlar alabilen çocuklarda Allah tasavvurunun gelişimi sevgi temellerinin üzerine kurulacaktır. Anna Maria Rizzuto'nun yaptığı pilot çalışmanın sonuçlarına baktığımızda 6 yaşından sonra çocuklar içsel bir ilah kavramı geliştirir ve bu kavram doğru ifadeler ve hikayelerle beslenirse olumlu yönde gelişir. Aksi takdirde yetişkinlerin ve televizyonda kullanılan 'Allah kahretsin', 'Allah taş eder', 'Allah belanı versin' gibi ifadelerinin etkisinde kalırsa, Allah tasavvuru sevgi temelleri yerine korku temelleri üzerine inşa edilmiş olur (Crasso & Patrick, 1997).

Belçika'da okul öncesi dönem Katolik çocuklar üzerinde yapılan bir araştırmada Allah tasavvurunun üç evrede gelişim gösterdiği bulunmuştur. Birinci evrede, üç yaş altındaki çocuklarda Allah'ın insan olarak algılandığını (God as Human) ve birçok insani özellikleri Tanrı ile özleştirdiği görülmektedir. İkinci evrede üç-dört yaş çocukların Allah kavramını daha

sık kullandıkları ve Allah'ı kilisede yaşayan bir varlık olarak düşündükleri görülür. Allah onlar için insanüstü bir varlık olarak kabul edilir. (God as Superhuman) Bu yaş grubunda görülen egosantrik düşüncenin de etkisiyle Allah'ın sadece çocuklara yardım etmek için var olduğuna inanırlar. Üçüncü ve dört-altı yaşlarında görülen evre Allah'ın kutsal özelliklere sahip olduğuna inanılan evredir. (God as Divinity). Bu dönemde ilahi özelliklere sahip olan, zaman ve mekândan uzak olan ve her zaman her yerde kendisini görebilen Allah anlayışına sahip olmaktadır (Özeri, 2004). Bu nedenle ebeveynler ve eğitimciler çocukların sordukları sorularda bu özelliklerini göz önünde bulundurarak gereksiz tepkiler vermeden sakin ve anlayışlı bir tutum sergilemeli ve çocukları Allah kavramından soğutacak şekilde suçlayıcı bir tavır takınmamalıdır. Sordukları soruları aynı basitlik ve yalınlıkla anlayacakları şekilde cevaplamaya çalışmalıdır.

Çocuklarda Allah tasavvurunun gelişim süreci bize bir kez daha onların gelişim özelliklerini bilmememizin ve çocuğu tanımamızın ne kadar önemli olduğunu göstermiştir. Çocuklarla muhatap olan ebeveynler, eğitimciler doğru yaklaşımlar sergilerlerse çocukların kalbinde sevgi temelli bir Allah tasarrufunun tohumlarını atmış olacaklar. Aksi halde minik yüreklerde bilinçsiz yaklaşımlar sonucu korku temelli bir Allah tasavvuru gelişecektir.

2.3.3. Okul Öncesi Dönem (3-6 Yaş) Dua Kavramı

Dua, insanoğlunun, yaşadığı olumlu-olumsuz duygu ve düşüncelerini, sonsuz güç ve kudret sahibi olarak inandığı ilahi güç ile paylaşması olarak tanımlanabilir. Dua sürecinde birey yaratıcı ile iletişim halinde kalır ve bu sadece şekli bir yönelmeyi değil, doğrudan ilahi güç ile yaptığı kapsamlı bir iletişim biçimini kapsar (Coşkuner, 2005). Birey yaşadığı durumlarda, kendisinden üstün bir güce sığınma ihtiyacı duyar. Yaşadığı bu süreci ilahi yaratıcı ile paylaşmak onu rahatlatır ve huzur verir. Dua insanı psikolojik olarak onaran ve yaşadığı olumsuz duygulara karşı kendisine güç veren bir ibadettir.

Çocukların zihinsel gelişim sürecinde işlem öncesi dönemden somut işlemler dönemine geçişin gerçekleştiği 4-6 yaş dönemi, aynı zamanda sosyal duygusal gelişim açısından ailesinin dışında yer alan sosyal çevre ile iletişime geçtiği dönemi kapsar. Bu dönem aynı zamanda zekâ gelişiminin en üst noktaya ulaştığı süreci kapsadığından, dini gelişimini de dini yaşantılar ve ibadetlerle desteklemek ileride sağlıklı bir dini hayata sahip olması için son derece önemlidir. Bu yaşta kazanacağı dini yaşantılar ileri hayattaki dini gelişiminin temelini oluşturacaktır. Bu dönemde diğer ibadetlerden ziyade dua etme davranışını daha iyi anlamlandırmaktadır (Coşkun, 2005).

Okul öncesi dönem çocuklarının dua gelişimi ile ilgili ülkemizde Yurdagül Konuk'un yaptığı araştırmanın sonuçlarına göre, dua namazdan sonra en net ifade ettikleri ibadettir. Dua bireyin kutsal yaratıcısı ile doğrudan irtibata geçmesi ve kendi benliğini aşmasının bir başlangıcıdır. Bu dönemde çocuklar, kişisel beklentilerini, duygularını, şikayetlerini ve heyecanlarını kutsal yaratıcıya iletme yolunu seçerler. Dua çocuğun kendisinin tek başına yapabileceği bir dini faaliyet olması açısından severek katıldığı bir ibadettir. Dua sayesinde kendisine göre en güçlü olan anne-babasının bile yapamayacaklarını yapabilen, onlardan isteyemeyeceklerini verebilen bir güç ile iletişim kurmak onu mutlu eder. Dua çocuk için bitmek tükenmek bilmeyen bir enerji kaynağıdır. İlk dönemde maddi isteklerini karşılamak için yaptığı dualarında ilerleyen zamanlarda daha içten ve samimi duygular ile yapmaya başladığı görülür (Konuk, 1994).

Beyza Bilgin'e göre dua ibadeti, insanın kendi benliğini aşarak kendisini yaratan kutsal varlık ile doğrudan ilişki kurma biçimidir. Günümüzde nasıl dua edeceğini bilmeyen birçok yetişkin vardır. Çocuklara, başlangıçta kalıp sözcükler ve bazı metinler ezberletilerek dua ettirilebilir. Ancak bu kalıp sözcükler ve ezberlenen metinlerden ziyade çocuğun kendi özgün cümleleri ile dua etmesi daha önemlidir. Çocuklar dua ederken kendi kelimelerini kullanmalı ve anne-babasıyla zaman zaman bunun provalarını yapmalıdır. Bu süreçte çocuğun hem dini

gelişimi hem de kelime dağarcığının gelişmesi sureti ile dil gelişimi desteklenmiş olmaktadır (Bilgin, 1986).

Dua gelişimi okul öncesi dönem çocuklarda taklit ile başlar. Anne-babasını dua ederken görür üç yaş öncesinde taklit yoluyla dua davranışını geliştirir. Çocuklarda dua gelişimini Goldman (akt. Vianello vd., 2000) üç evrede gerçekleştiğini savunur. Dokuz yaşına kadar devam eden süreci ‘Büyüsel Safha’ olarak tanımlar. Çocuklar dua ederken içeriklerinin büyüülü olduğunu ancak bu ifadelerin yaratıcı tarafından anlaşılabilirliğini düşünmüşlerdir. Dokuz-on iki yaş arası dönemi ‘Yarı Büyüsel Safha’, on iki yaşından sonraki dönemi de ‘Büyüsel Olmayan Safha’ olarak sınıflandırmıştır.

Elkind ve arkadaşları da (akt.Özeri,2004) dua gelişimini üç evrede incelemiştir. Okul öncesi dönemi içine alan 5-7 yaş arasında görülen birinci evrede çocuklarda belli belirsiz bir dua anlayışı vardır. Duanın yaratıcıya yapıldığının farkındadırlar ancak kavramı tam olarak idrak edemezler. Duanın neden yapıldığını anlayamazlar da her zaman yapıldığının farkındadırlar. Dua ibadeti, uykudan önce, camii ve kiliselerde, yemek zamanı yapılan bir dini uygulamadır. Okul öncesi dönemde hissiyattan öte taklide dayalı bir dua anlayışı görülür. Duaların içeriği genelde maddi beklentileri kapsar. Bu dönemde bisiklet, oyuncak, evcil hayvan vb. sahip olmak istedikleri nesnelere dualarında belirtirler (Marshal & Hample,2001). Dualarının gerçekleşmemesi durumunda ise kendilerini suçlama eğiliminde bulunurlar. Bu dönem çocukları yaptıkları duaların Allah’a ulaştığına dair inanca sahiptir. Sevinçlerini ve üzüntülerini kendilerini yaratan Rabbi ile paylaşabileceklerine inanırlar ve diğer insanlar için dua etmeye de 4-6 yaş döneminde başlarlar (Özeri, 2004). Çocukların dua ettikleri her fırsatta ebeveynlerin ve eğitimcilerin onların yanında olarak dualarına katılmaları son derece önemlidir. Onların istek ve beklentilerini yargılamadan onların dualarına birlikte amin diyen yetişkinler, çocukların dua etmelerini sürekli hale getirebilir ve dua etme ibadetinin hayatının anlamlı bir parçası olmasını sağlayabilir.

2.4. DİB 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kurslarında Din Eğitimi

Bu bölümde okul öncesi dönemde din eğitimi başlığı altında, din eğitiminin tanımı, okul öncesi dönem din eğitimi ve Türkiye’de din eğitiminin tarihsel süreci değerlendirilmeye çalışılmıştır.

2.4.1. Okul Öncesi Din Eğitimi

2.4.1.1. Din Eğitiminin Tanımı

Eğitimi bireyi hayata hazırlamak ve topluma yararlı bir birey olarak yetiştirmek üzere yapılan etkinlikler bütünü olarak tanımlayabiliriz. Din eğitimi de toplumun ahlaki değerlerinin bireye sunularak onun davranış ve hareketlerini etkili bir şekilde düzenlemek ve manevi hayatını desteklemek üzere planlanan bir süreçtir. Din eğitimi sürecinden geçmeyen bireylerin, varoluşunun farkına varamadıkları için eğitim süreçlerini tamamlayabildikleri söylenemez (Avles,1992).

Din eğitimini din kültürünün verilmesi ve din kişiliğinin kazandırılması olarak tanımlayabiliriz. Din eğitiminin verilmesi süresince birinci sorumlu çocuğun ebeveyni, okula başladığında ise öğretmenleri, camilerde ise din görevlileridir. Din ve eğitimin insanın var olduğu andan itibaren beraber ifade edildiğini söyleyebiliriz. Ancak bunun ayrı bir bilim dalı olarak ele alınması ve bu konuda araştırmalar yapılması 18. yüzyılın sonlarında başlamıştır. Din eğitiminin ayrı bir bilim dalı olarak araştırılmaya başlaması eğitim bilimi ve teoloji kavramlarının kullanılmaya başlamasından sonra ortaya çıkmıştır. Din eğitimi sürecinde eğitim biliminden ve teolojiden yararlanılarak, bu kavramların birbirleri ile ilişkilendirmeleri suretiyle ‘Din Eğitim Bilimi’ ortaya çıkmıştır (Bilgin, 1981). Din Eğitimi Bilimi dinin esaslarına uygun olarak insanın varlığının bütünü ile ilgilenerek, insanın hayatını hayatın bütünlüğü içindeki yeri ile ele alarak insanla insan olarak ilgilenir. Kendisini yaratan rabbini, nereden geldiğini,

yeryüzünde yaratılmış olan varlıkların anlamını ve kaderi farklı yöntemlere insanlığa öğretmeyi hedefler. Bu amaçla farklı yöntem teknikler arar, uygular ve uygulama sonrası düzenlemeler yapar (Bilgin, 2001).

İslam dininde emirler ve yasaklar bildirilmeden önce ‘Oku’(Alak, 1) emri vahyedilmiştir.(Bilgin & Selçuk, 1979) Bu ayeti kerime İslam dininin eğitim ve öğretime verdiği önemin en önemli göstergesidir. İlim öğrenmek her Müslümana farz kılınarak (Sünen İbn Mace I, 81) din eğitimi ile bütün inanana sorumlu tutulmuştur. Uygulamada İslam peygamberi Hz. Muhammed (s.a.v.) ‘Çocuklarınıza ilk öğreteceğiniz kelime ‘Lailahe İllallah’ olsun (San’ani IV, 334) diyerek henüz konuşmaya yeni başladığı dönemde din eğitimine başlanması gerektiğini ifade etmiştir. Bu bilinçle eğitim öğretim faaliyetlerine mescitlerde ara verilmeden devam edilmiş ve İslam’ı kabul eden her birey bu sürecin içine dahil edilmiştir.

Hz. Ömer döneminde sistemli hale getirilen kütaplarda beş altı yaşlarına gelen çocuklar eğitim öğretim sürecine dahil edilmiş ve on yaşına kadar çocuklar burada eğitimlerine devam etmişlerdir. Abbasiler döneminde bu kurumlar hızla yayılarak her sokak ve mahallede faaliyet göstermiş ve sıbyan mektebi, mahalle okulu olarak faaliyetini sürdürmüştür. Kütaplarda ağırlıklı olarak Kuran’ı Kerim ve din öğretimine önem verilmiş, okuma yazmanın yanında temel eğitim konularına da yer verilmiştir. Bu kurumlarda temel eğitime hazırlık çalışmaları yapılmış ve günümüzdeki okul öncesi eğitim kurumlarının görevini üstlenmişlerdir (Oruç,20014).

İslam dininde din eğitimi ayrı bir kavram olarak ifade edilmemiş, eğitim sürecinin her daim bir parçası olmuştur. Temel eğitimin merkezinde din eğitimi vardı ve ilk öğretilen Kuran’ı Kerimi harfleri ve onu güzel okumaktı (Bilgin, 2001). Din eğitimine verilen önem Osmanlı zamanında aynı özenle devam ettirilmiş ve çocuklar 5-6 yaşlarına geldiğinde mahallelerinde bulunan mekteplerde Kuran’ı Kerim’i güzel okuma, ahlak ve ibadet derslerine okul öncesi dönemde başlamıştır.

2.4.1.2. Okul Öncesi Dönem Din Eğitimi

Kökleri ve kaynakları bakımından insan fitratında derin bir heyecan barındıran din duygusu, çocuklarda aynı derinlik ve heyecanla hissedilmektedir. Çocukların kalıtım bakımından da günümüz psikologları tarafından dini yatkinliğe sahip olduğu kabul edilmiştir. Din psikoloji araştırmaları ve pedagojik tecrübeler çocuklarda büyük bir dini potansiyelin bulunduğunu, dine yabancı olmadığını ve kendisine göre bir dini inanca sahip olduğunu ortaya koymaktadır (Ay, 2003). İnsanın doğuştan dindar olduğunu ifade eden antropoloji araştırmaları, çocuğun kendini tanımaya başladığı andan itibaren kainâtın ve etrafında olan her varlığın nereden geldiğine, niçin yaratıldığına dair sorular sorduğunu ve bu soruların nihayetinde kendisini yaratan rabbini bulduğunu ifade etmişlerdir (Bilgin, 2001).

Bireyin gelişimin en kritik dönemlerinden biri olan okul öncesi çağlarda aldığı dini bilgiler ve öğretilen kavramlar yaşamı boyunca onda silinmez izler bırakır. Kişiliğinin temel özelliklerinin bu yıllarda ortaya çıkar. Hayatının bütününe etkileyecek olan bu dönemde alınan sağlıklı din eğitimi, hayatında olumlu izler bırakarak, disiplinli ve düzenli bir hayata sahip olmasının temellerini atar (Tavukçuoğlu, 2002).

Okul öncesi dönemde bireyin din eğitimi önce ailede başlar. Son derece meraklı olan çocuğun çevresindeki varlıklarla ilgili sorduğu soruların ilk muhatabı anne-babadır. Bu süreçte ebeveynler sorulan soruları son derece dikkatli cevaplamalı ve dini kavramlarla ilgili yanlış algılamalara fırsat vermemelidir. Eğitimci ve din adamı olan Salzman bu konunun önemini babasıyla yaptıkları kır gezilerinde, babasının her fırsatta yaratıcının varlığı ve büyüklüğü üzerine yaptığı sohbetlerin kendi din eğitim ve öğretiminin sağlıklı temeller üzerine inşa edilmesinin sebebi olduğunu ifade ederek dikkat çekmiştir. Çocukları yaratıcıdan soğutmanın ve dinden uzaklaştırmanın yolunun da sorularına verilen cevaplarda, korku temelli bir yaratıcı anlayışı benimseyen ifadeler olduğunu ifade etmiştir (Selçuk, 1991). İslam düşünürlerinden Farabi de çocuğun eğitiminde önce ilgisini çekecek ve onda heyecan oluşturacak ortamlar

hazırlayarak öğrenmeye olan ilgisini artırmak suretiyle eğitim sürecinin planlanması gerektiğini savunmuş ve bu süreçte en önemli sorumluluğun ailenin üzerinde olduğunu ifade etmiştir. Gazali'ye göre (akt. Oruç, 2014) okul öncesi dönemde gelişmenin büyük bir bölümü tamamlanır ve yedi yaşına kadar zihinsel yetenekleri gelişir ve olgunlaşır. Din eğitimi sürecini, öğrenmenin bu kadar hızlı ve zihinsel yeteneklerin son derece güçlü olduğu dönemin dışında bırakmak çocuğun gelişim sürecinin sağlıklı ve nitelikli tamamlanmasını engellemek anlamına gelir.

Bu dönemde sağlıklı bir dini eğitimi almayan birey ileriki yaşamında manevi olarak doyuma ulaşmakta zorlanacak ve hayatı boyunca derin arayışlar içerisine girecektir. İnsan yaşamında maddi olarak ne kadar zengin olursa olsun içindeki manevi boşluğu dolduramazsa huzurlu bir yaşama sahip olmaktan uzaklaşır. 'Kalpler ancak Allah'ı anmakla mutmain olur (Ra'd, 28) ayeti kerimesinde Rabbimiz bize bunu açıkça ifade etmektedir. Allah'ı anan bir kalbe sahip olmak ise hayata gözlerimizi açtığımız ilk andan itibaren bize sunulan sevgi ve merhamet temelli bir Allah inancı ve nitelikli bir din eğitimi ile mümkündür.

Aileden sonra sosyalleşmelerinin ve hayatı tanımanın ilk basamağı olan okul öncesi eğitim kurumlarına başlayan çocukların da din eğitimi sürecinde kullanılacak yöntemler son derece önemlidir. Bu dönemde çocuklar yaparak ve yaşayarak öğrenir. Bu dönemde din eğitimi anlatılan kavramların ardından, öğrendiği bilgileri daha iyi kavrayabilmeleri için dini mekanların bulunduğu yerlere geziler düzenleyerek (Öcal, 2001) çocukların ilgi düzeyini artırarak ve fırsat eğitimi yaparak burada soracağı sorulara anlayacağı şekilde yanıtlar vererek kalıcı öğrenmeler oluşturmak gerekir.

Okul öncesi dönemde meraklı olan çocuklar Allah ve din kavramı ile sık sık sorular sorar. Bu süreçte sorduğu sorunun temelini çok iyi anlayarak sadece sorduğu kadarını yanıtlamak ve onun anlayamayacağı kavramlara girmeden basit yanıtlar vermek son derece önemlidir. Okul öncesi eğitim kurumlarında din eğitimi verirken çocukla muhatap olan

eğitimcinin son derece dikkatli ve özenli olması gerekir. En önemli unsur çocuğu tanıması ve ona göre cevap vermesidir. Çocukların gelişim dönemleri psikologlar ve gelişimciler tarafından belirli yaşlarla sınıflandırılmış olsa da bunlar genel olarak yapılan değerlendirmelerdir. Her çocuk özeldir ve kendine has bir gelişim süreci gerçekleştirir. Bu nedenle bu kurumlarda görev alan öğreticilerin çocukların genel gelişim özelliklerini bilmelerinin yanında muhatabı olan öğrencisini tanımaya ve özel yetenek ve ilgilerini keşfetmeye de çalışmalıdır. Sağlıklı bir din eğitim süreci ancak bu şekilde yararlı ve kalıcı olabilir.

2.4.1.3. Türkiye’de Din Eğitimi

İslam; Kur’an’ın “Hiç bilenlerle bilmeyenler bir olur mu?” (Zümer, 9) ayetiyle, Hz. Peygamber’in “İlim her erkek ve kadın üzerine farzdır” (Sünen İbn Mace, I,81) hadisi ile hem kadın hem erkeğe dini eğitimi teşvik etmiştir. Anılanların yanı sıra daha birçok dini emirin yüklediği sorumluluk ile Osmanlı Devleti neredeyse bütün ibadethanelerin yakınında, hayırseverlerin de desteği ile yüksek kubbeli tavanlara sahip mektepler yaptırmış ve bu mektepler düzenli olarak eğitim öğretime devam edebilmeleri için vakıflar tarafından desteklenmiştir. Mimarisinde çoğunlukla taş kullanıldığı için ‘taş mektep’ olarak adlandırılan bu okullar hemen hemen her mahallede bulunduğu için ‘mahalle mektebi’ olarak da isimlendirilmiştir. Günümüze ulaşan resmi kaynaklarda ‘sıbyan mektepleri’ şeklinde ifade edilen bu okullar, az da olsa bazı kaynaklarda ‘mahalle mektebi’ olarak da karşımıza çıkmaktadır (Kara & Birinci, 2016).

Sıbyan mekteplerinde çocuklara Kuran’ı Kerim, Tecvit ve İlmihal bilgilerinin yoğun olarak işlendiği bir program uygulandığını görmekteyiz. Bu mekteplerde öncelikli hedef kutsal kitabımız olan Kuran’ı Kerim’i doğru ve tecvitli olarak okumaları, İslam dininin tüm Müslümanlara farz kıldığı; abdest, namaz oruç gibi ibadetler ile sosyal hayatın ve insan ruhunun vazgeçilmez unsuru olan ahlak kurallarının küçük yaşta öğretilmesidir. Bu konuların yoğun olarak programda yer almasının yanında, matematik, coğrafya, güzel sanatlar, tarih ve fen

bilimleri gibi çocukların günlük hayatlarında kullanacakları beşeri bilimler de program içerisinde yer almıştır (Öcal, 2016).

Sıbyan mekteplerinde, 1846 yılında neşredilen talimatnamesini incelediğimizde eğitim öğretim süresinin dört yıl olduğunu görmekteyiz. Ders ve kitap içeriğine bakarsak, alfabe, Kuran'ı Kerim'in okunuşu, Türkçe, Türk dilinde hazırlanan sözlükler, 'sülüs' ve 'nesih' yazı türleri, ahlak eğitimi, toplumsal terbiye ve dini terbiye derslerinin öğretildiğini söyleyebiliriz (Kansu, 2016).

Bu mekteplerde, Kuran'ı Kerim'in okunuşunun yanında dualar da öğretiliyordu. Dini bilgiler Türkçe olarak veriliyor, dini ve ahlaki öğretiler de yine Türkçe kaynaklardan öğretiliyordu. Temel dini bilgilerin de verildiği bu mekteplerde ibadetler uygulamalı olarak derslerde işleniyordu. Ailenin isteğine bağlı olarak çocuklar hafızlığa da çalıştırılabiliyordu. Pek çok ebeveyn çocuklarının hafız olması konusunda istekli davranıyordu (Akyüz, 2016).

Mahalle mekteplerinde dersler camiinin imamı tarafından verilir ve kendisine yardımcı olan kişiye de 'kalfa' (halife) denirdi. Hocanın olmadığı zamanlarda kalfa dersleri kendi başına devam ettirebilirdi. Ayrıca, mektebin diğer hizmetlerinde bulunan ve çocukları her sabah evlerinden 'Haydi Mektebe' nidalarıyla toplayan, çocukların beslenme torbalarını omuzundaki uzun çubuğa takarak taşıyan "bevtab" isimli görevli bulunurdu (Ferşatoğlu, 2017).

Mahalle mektebine başlayan her çocuk için ilk güne özel hazırlıklar yapılırdı. En özel giysileri sandıktan çıkartılır veya yeni giysiler alınır. Çocuğun ailesi, gideceği mektep ve mahalle için önemli bir gün sayılan bu başlangıçta kıyafetlerin yanında cüzlerini okurken üzerine koymak için özel yumuşak bir yastık da hazırlanırdı. Derslerde kullanacağı Kuran elifba cüzü hazırlanır, bu cüzü koymak için de özel mor kadife kumaştan üzeri sırma işlemeli özel bir kese de omzuna asılarak mektebe gönderilirdi (Kara & Birinci, 2016).

Okula başlayacağı gün, eğitime devam eden diğer tüm çocuklar hocalarının önderliğinde sraya girerek, yeni başlayan öğrencinin evine doğru ilahiler söyleyerek giderlerdi.

Her beyitten sonra ‘amin’ seslerinin yükseldiği neşe dolu bu koro tüm mahallenin katılımıyla daha da renklenirdi. Okula başlayan çocuk eğer İstanbul’da yaşıyorsa ilk önce Eyüp Sultan’a ziyarete gidilir, birlikte dua edilir ardından okula başlardı (Öcal, 1991).

İlk uygulama zamanı ile ilgili elimizde kesin bilgiler olmayan bu törenler ‘Amin Alayı’ veya ‘Bed-i Besmele Cemiyeti’ olarak isimlendirilirdi. Çocukların yaşamları boyu unutamayacakları ve geçmişlerine dair çok güzel anılar bırakan bu törenlerin onların dini gelişimlerinde rolü son derece önemliydi. Mekteplere başlama yaşında esas alınan süre dört yaş dört ay dört gündü. Gelenek halini alan bu törenler bu yaş grubunu dolduran ve aileleri istekli olan çocuklar için yapılırdı, bazı aileler ise beş-yedi yaş arası mektebe başlatırdı (Ferşatoğlu, 2017).

Tanzimat dönemi sonrası bu mekteplerin devamı için yeni düzenlemeler getirilmiş ve 3 Mart 1924 tarihinde kabul edilen Tevhid-i Tedrisat Kanunu sonrasında da eğitim öğretim devam etmiştir. 1 Kasım 1928 yılında Latin harflerinin kabul edilmesinin ardından ise tamamen kapatılmıştır (Kara & Birinci, 2016).

Cumhuriyetin ilanının ardından 1924 yılında çıkarılan Öğretim Birliği Kanunu ile mektepler Milli Eğitim Bakanlığı’na bağlanmıştır. Ancak bu mekteplerde 1928-1946 yılları arasında programda din dersleri hiç yer almamıştır. TBMM’de 1948 yılında okullarda din dersi okutulması konusunda bir teklif yapılmış ve ‘ahlak ve moral dersi’ olarak müfredata girmesi önerilmiştir. 4. ve 5. sınıflara günlük yaşantıda kullanılacak dini bilgiler ve ‘ilmihal’ bilgilerini içeren bir din eğitimi verilmeye başlanmıştır (Bilgin, 2001).

1950 yılına gelindiğinde Demokrat Parti iktidarı ile din eğitiminde gelişmeler olumlu yönde ilerlemiş, 1956 yılında din dersi okul programlarının içine dahil edilerek ortaokullar dahil olmak üzere eğitim öğretime alınmıştır. 1951 yılında açılan imam hatip okulları ile olumlu gelişmeler devam etmiş, 1959 yılında İstanbul’da Yüksek İslam Enstitüsü kurulmuştur. 1967 yılına gelindiğinde liselere de seçmeli olarak din dersleri konulmuş, 1974 ise ortaokul ve

liselere zorunlu ahlak bilgisi dersi getirilmiştir. Bu süre zarfında Yüksek İslam Enstitülerinin sayısı da dokuza ulaşmıştır (Kaymakcan, 2006).

İmam hatip okulları çocuklarına din eğitimi verilmesini isteyen ailelerin de desteği ile sayıları hızla artmış ve ülkemizin her köşesinde açılmaya başlamıştır. Din eğitimi alanında nitelikli öğrenci yetiştiren bu kurumlar millet tarafından benimsenmiş ve binaların inşa edilmesini, donanımlarını ve tüm diğer masrafları veliler bizzat gönüllü üstlenmiştir. 1997 yılına kadar devam eden bu hızlı yükseliş 16 Ağustos 1997 yılında çıkarılan ‘8 yıllık kesintisiz eğitim’ yasası ile imam hatip okullarının ortaokul bölümlerinin kapatılması ile öğrenci sayıları düşmeye başlamıştır. Bunun devamında üniversiteye giriş sınavında yapılan değişiklikler ile öğrencilerin farklı bölümlere girişleri sınırlandırılmış ve bu da öğrenci sayılarındaki düşüşü hızlandırmıştır. Öğrenci sayılarının düşmesinin yanında okul binalarının sayıları da azalarak 1997 ‘de 510 olan okul sayısı ilerleyen yıllarda 452’ye kadar düşmüştür (Öcal, 2008). 2012’ye kadar devam eden bu düşüş, 4+4+4 eğitim yasasının kabulü ile tersine dönmüş ve sayılar hızla yükselmeye başlamıştır (Turan, 2019).

Okul öncesi eğitim kurumlarında ise 1928 yılında sıbyan mekteplerinin kapatılmasıyla sonlandırılan din eğitimi resmi olarak 2013-2014 eğitim öğretim yılında pilot olarak 10 ilde Diyanet İşleri Başkanlığı’na bağlı 4-6 yaş grubu Kuran Kurslarında başlamıştır. Kısa sürede tüm Türkiye’de açılmaya başlayan bu kurumlar toplumun teveccühünü de kazanarak yaygınlaşmaya devam etmiştir. Bu kurumlarda 4-6 yaş okul öncesi çağ çocuklarına dini ve ahlaki değerlerin yaşlarına uygun olarak öğretilmesi planlanmış ve Kuran’ı Kerimi içerik ve ses olarak gelişim seviyelerine uygun öğretilmesi hedeflenmiştir (DİB, Eğitim Hizmetleri Genel Müdürlüğü, 2018). Türkiye’de büyük bir ihtiyaca cevap veren bu kurumlarda açıldığı günden 2019 yılına kadar 464.638 öğrenci eğitim öğretim faaliyetine katılmıştır (Şahin, 2019).

2.5. DİB 4- 6 Yaş Grubu Kur'an Kursları

Bu bölümde DİB 4-6 yaş grubu Kur'an kurslarında uygulanan program ve içeriği, kurslarda kullanılan eğitim materyalleri ve kullanılan kaynaklar ve fiziki mekân ve sınıf donanımları incelenmiştir.

2.5.1. Uygulanan Program ve İçeriği

DİB 4-6 yaş grubu Kuran kurslarına, 48-72 ay aralığındaki öğrencilerin kayıtları kabul edilmektedir. Kurumda yeterli sayıda sınıf bulunması durumunda bu yaş grupları 48-60, küçük yaş grubu; 60-72 ay, büyük yaş grubu olarak ayrılmaktadır. Tek sınıflı kurumlarda ise 48-72 aylık öğrenciler aynı sınıfta eğitim öğretim sürecini geçirmektedir.

4-6 yaş grubunda uygulanacak olan program Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından uzmanlar tarafından hazırlanan kitaplarla öğretmenlere sunulmakta, tüm Türkiye genelinde aynı program kitabı kullanılmaktadır.

Program kitabının içerisinde öğretmenlere 4-6 yaş çocuklarının gelişim özellikleri ve eğitimlerinde dikkat edilmesi gereken ilkeler (DİB, 2018) hakkında bilgi verilmekte, öğretmenlerin eğitim öğretim sürecinde dikkat etmesi gereken hususlar aktarılmaktadır.

Çocukların ilk hafta kursa uyum süreçleri de göz önünde bulundurulmuş ve program uyum süreci etkinlikleri ile başlatılmıştır.

Program kitabında verilecek olan her kavramın ilk sayfasında kazanımlar belirtilmiş, bu kazanımlara öğrencilerin hangi etkinlikle ulaşacağı ayrıntılı bir şekilde anlatılmıştır. Öncelikle öğreticiye etkinlikte kullanacağı materyaller ayrıntılı bir şekilde anlatılarak, etkinlik sürecine hazırlıklı başlaması hedeflenmiştir. Kullanılan materyalin ardından etkinlik sürecinin basamakları, kullanacağı yöntemler, kuracağı cümleler sade bir dille anlatılmıştır. Etkinliğin sonunda değerlendirme soruları ile sürecin soru cevap yöntemi ile sonlandırılması ve öğrencilerin kazanımları sağlayıp sağlamadığı konusunda öğreticinin fikir sahibi olması hedeflenmiştir.

İlk hafta uyum süreci etkinlikleri ile başlayan program,

Dini Bilgiler-1

Dua, Şükür ve Özür Dileme

Sevgi ve Merhamet

Saygı

Sorumluluk

Yardımlaşma

Sabır

İyilik

Doğruluk ve Dürüstlük

Adalet

Kur'an-ı Kerim-1

Kur'an-ı Kerimi Tanıma

Kur'an Harflerini Tanıma ve Ezber

Dini Bilgiler-2

Allah'ı Seviyorum

Peygamberimi Seviyorum

Kitabımı Seviyorum

İnsanları Seviyorum

Kâinatı Seviyorum

Dinimi Seviyorum

Vatanımı Seviyorum

Bayramlarımı Seviyorum

Kur'an-ı Kerim-2

Kur'an Harflerini Tanıma ve Ezber

Harekeleri Tanıma ve Ezber

Cezm İşaretini Tanıma ve Ezber

Şedde İşaretini Tanıma ve Ezber

Tenvin İşaretini Tanıma ve Ezber

Uzatma Harflerini Tanıma ve Ezber

Lafzatullah'ı Tanıma ve Ezber

Kur'an-ı Kerim okuma ve Ezber (DİB, 2018)

Kavramları ile iki kitap şeklinde hazırlanmış ve tüm kavramlar birçok etkinlik ile desteklenerek öğretmenlere hazırlanan kitaplarla sunulmuştur. Etkinlikler hikâye, drama, sanat etkinliği, oyun etkinliği ile desteklenerek öğrencilerin gelişim özellikleri ve ihtiyaçları göz önüne alınarak hazırlanmaya çalışılmıştır.

Program kitabını incelediğimizde bazı etkinliklerin sonundaki değerlendirme sorularının okul öncesi dönem öğrencilerinin anlamakta zorluk çekeceği soyut kavramlar içerdiği, cümle kalıplarının uzun olduğunu görebiliyoruz. Örneğin 'Biliyorum, Varsın ve Birsin' etkinliğinin sonunda sorulan 2. soruda 'Kâinattaki düzen neden bu kadar kusursuzdur?' (DİB, 2018) ifadesi okul öncesi dönem çocuklarının anlayabileceği kavramları içermediği gibi kökü de çok uzundur. Bu dönem çocuklarına sorulan sorularda kısa anlaşılır ve net ifadeler kullanılmalıdır.

Ayrıca program kitabında hazırlanan drama etkinliklerinden, Bilge Kuş Draması, Kabak Draması, Elmanın Yolculuğu Draması etkinlikleri; drama olarak ifade edilmiş olsa da tamamen öğretici tarafından anlatılan hikâye etkinlikleridir. Öğrencilerin dahil olmadığı bir etkinliğe drama etkinliği diyemeyiz. Drama etkinliği dediğimizde tüm çocukların etkinliğe dahil olduğu ve bedensel olarak sürece katıldıkları bir etkinlikten bahsetmiş olmalıyız. Bu nedenle bu üç etkinliğin drama olarak ifade edilmesi doğru olmaz. Kelebek Draması (DİB, 2018) etkinliğinde ise öğrencilere görev verilmiş ancak metinler okul öncesi dönem çocuğun

ezberlemesinin mümkün olamayacağı kadar uzun tutulmuştur. Sorulan soruların kısa anlaşılır ve net olması kadar, drama metinlerindeki ifadelerinde öğrencilerin anlayabileceği ve hafızlarında tutabileceği kadar kısa olmasına özen gösterilmesi de önemlidir.

Program kitabındaki drama metinlerinin gözden geçirilerek okul öncesi dönem çocuklarına uygun şekilde düzenlenmesi öğreticilerin uygulama sürecinde zorluk yaşamamaları için önemlidir.

2.5.2. Eğitim Materyalleri ve Kullanılan Kaynaklar

Okul öncesi eğitim kurumlarında, programın uygulanması sürecinde kullanılan, sınıf içinde bulunan her türlü oyuncak, kırtasiye malzemeleri, ilgi köşeleri, kostümleri, maskeleri, afişleri, haritaları, ritim aletleri ve kitapları eğitim materyalleri olarak adlandırabiliriz. Okul öncesi dönem eğitimde kullanılan materyallerin çeşitliliği eğitimin niteliği açısından son derece önemlidir. Sınıf içerisinde kullanılan materyaller ve kaynaklar ne kadar çeşitli olursa öğrenme ortamlarını hazırlamak ve sunmak o kadar kolay olur.

Okul öncesi eğitimde sınıf içi materyaller günlük uygulanan programın içeriğine göre her gün farklılık gösterebilir. Güne başlarken öğrencilerin sınıfa gelme sürelerinde ilgi köşelerindeki oyuncaklar kullanılırken, drama etkinliğinde kostümlerden, sanat etkinliklerinde boyalar, makaslar, kartonlar vb. kırtasiye malzemelerinden, hikâye saatinde resimli kitaplardan, müzik etkinliklerinde ritim aletlerinden, harf ve kavram çalışmalarında ise öğrencilere ait kaynak kitaplardan yararlanarak okul öncesi eğitim planlanır.

DİB 4-6 yaş Kur'an kurslarını incelediğimizde eğitim materyalleri açısından son derece nitelikli kurumlar olduğunu söyleyebiliriz. Bu kurumlar çoğunlukla camilerin bünyelerinde açıldıkları için fiziksel olarak son derece geniş, ferah ve aydınlık sınıflarda eğitim öğretime devam etmektedir. Kurumun açılış aşamasında tüm eğitim materyalleri ve oyuncaklar önceden tedarik edilerek hiçbir masraftan kaçınılmadan sınıf donanımlarının satın alındığını görmekteyiz. Yaptığımız araştırmalar bize göstermiştir ki Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı

birçok anasınıfında eğitim materyalleri ve donanım konusunda sıkıntı yaşanmasına karşın 4-6 yaş grubu Kur'an kursları bu konuda yeni açılmış olmanın verdiği avantaj ve velilerin desteği ile bu eksikleri yaşamamaktadır.

Kaynak kitap olarak Diyanet İşleri Başkanlığı'nın öğretmenlere gönderdiği Kur'an Kursları Öğretici Kitabı 1 ve 2, öğretmenlere kazanımları ve bu kazanımları hangi etkinliklerle sunacakları ayrıntılı bir şekilde aktarılan rehber kitap ile, 4-6 Yaş Kur'an Kursları Etkinlik Kitabı 1 ve 2, bu etkinliklerin görsellerinin sunulduğu kitaplar sunulmaktadır. Öğreticiler öğrenci sayılarına göre bu etkinlik kitabındaki örnek etkinlikleri sınıf mevcudu sayısınca kuruma gelen kitaplardan kopartarak öğrencilerin etkinlikleri uygulamasında rehberlik yapmaktadır.

Kur'an-ı Kerim'i okuma kazanımlarını desteklemek için hazırlanan; Kur'an Öğreniyorum-1 Harfler, Kur'an Öğreniyorum-2 Harekeler ve ezberlenmesi hedeflenen sureler için; Kur'an Öğreniyorum 3 Dua ve Sureler kitapları her öğrenciye kursta ücretsiz olarak verilmektedir.

Yaptığımız araştırma sonucunda Diyanet İşleri Başkanlığı'nın gönderdiği kitapların yanında Bursa'da görev yapan öğretmenlerin tamamına yakınının öğrencilerin bilişsel, sosyal duygusal, dil gelişimi, psikomotor gelişim ve özbakım becerilerini destekleyen kaynak kitaplarını da kullandıklarını söyleyebiliriz. Bu kaynaklarla öğrenciler din eğitiminin yanında tüm gelişim alanlarında desteklenerek ilköğretime hazırlanmaktadır. Öğreticiler kaynak kitapları farklı yayınevlerinden velilerin sağladığı maddi destekle temin etmektedir.

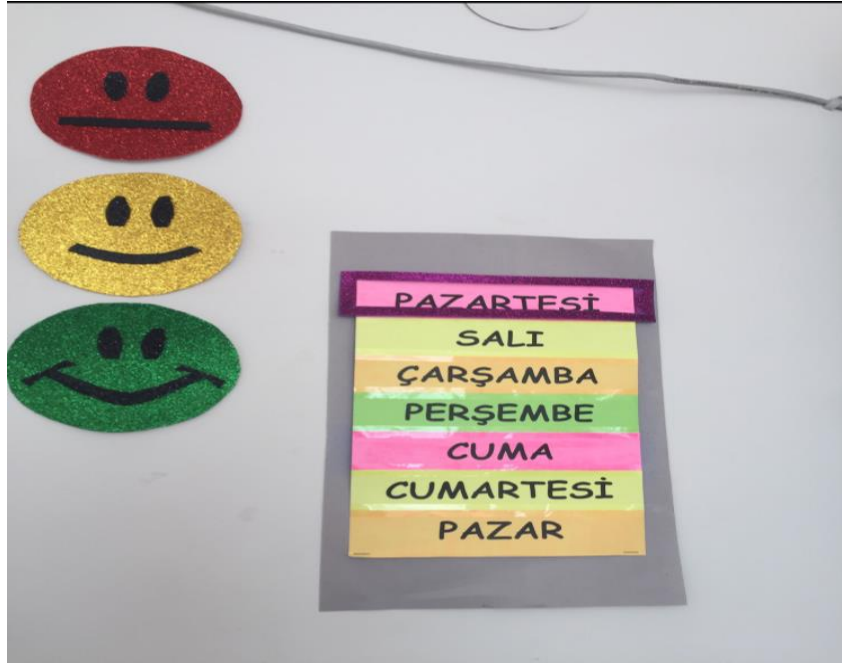
(Resimler Mudanya Müftülüğü Akşemsettin 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursunda bulunan eğitim materyallerine aittir.)

Resim 1: Fen ve Doğa Etkinliklerinde Kullanılan Eğitim Materyalleri

Resim 2: Müzik Etkinliklerinde Kullanılan Ritim Aletleri

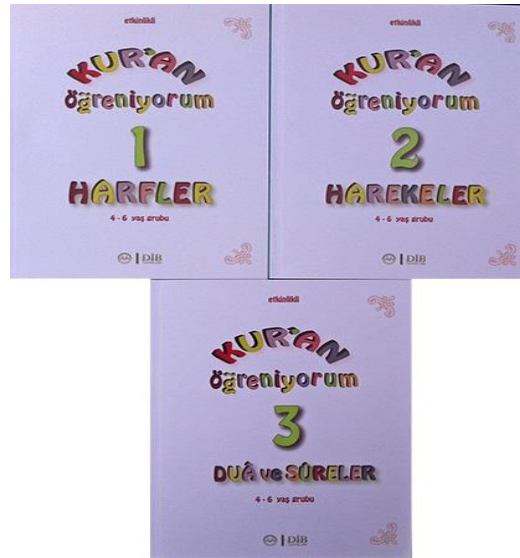
Resim 3: Duygularımız ve Haftanın Günleri Afişleri

Resim 4 : DİB 4-6 yaş Kur'an Kursları Öğretici Kitabı

Resim 5: DİB 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kurslarında Öğrencilerin Kullandığı Etkinlik Kitapları

Resim 6: DİB 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kurslarında Öğrencilerin Kullandığı Programda Yer Alan Kur'an-ı Kerimi Okuma ve Surelerin Ezberlenmesi Kazanımlarını Destekleyen Kitaplar

2.5.3.Fiziki Mekân ve Sınıf Donanımları

Eğitim öğretimin yapıldığı ortamlar, etkin öğrenme ortamlarının gerçekleştiği, ortamda bulunan tüm bireylerin birbirleri ile etkileşim halinde olduğu çevreyi ifade eder. Nitelikli ve etkili eğitim öğretimin ayrılmaz parçalarından biri de kurumda fiziksel ortamın ve şartların uygun olmasının yanında bu özelliğin uygulanacak program ve amaçlarla tutarlı olmasıdır. Ayrıca öğrenmeyi etkileyen unsurlarla da iş birliği içinde düzenlenmesi gereklidir. Fiziksel koşullar kurumların iç ve dış çevreleri olarak ifade edilir (Karaküçük, 2008). Eğitim öğretim faaliyetlerinin gerçekleştirildiği sınıflar ve kurumun bahçesinin yer aldığı dış mekanlar da bu kapsamda ifade edilebilir.

4-6 yaş grubu Kuran Kurslarının fiziksel mekânlarını incelediğimizde sınıfların son derece geniş ve ferah olduğunu söyleyebiliriz. Bu kurumlar genel itibariyle cami yapılarının içerisinde bulunmaktadır. Camiler ülkemizde inşa edilirken büyük alanlar ayrılmış ve aynı anda daha fazla Müslüman cemaatine hizmet vermeyi planladığı için mimarisi oldukça geniş tutulmuştur. Bu nedenle camilerin bünyesinde bulunan bu kurumların sınıfları ve oyun alanları oldukça geniş ve ferahdır. Bu da hareketli olan okul öncesi dönem çocukları için oldukça büyük bir avantajdır. Hareket ve oyun etkinliği sırasında öğrenciler geniş alanlarda daha rahat hareket ederek enerjilerini olumlu yönde harcayabilmektedir. Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı birçok anasınıfında masa sandalye ve oyuncakların sınıf içerisinde düzenlenmesinden sonra geriye kalan hareket alanı oldukça azdır. Bu anlamda 4-6 yaş grubu Kur'an kurslarında oyun ve hareket etkinliklerinin uygulanması sürecinde sıkıntı yaşamadıklarını söyleyebiliriz.

Okul öncesi eğitimde özbakım becerilerinin desteklendiği lavabo, tuvalet ve yemekhane bölümleri de eğitim öğretimin bir parçasıdır ve fiziksel ortamın içinde değerlendirilir. Burada lavabo ve klozetler okul öncesi dönem çocuklarının boylarına uygun olarak tasarlanmış olması gerekmektedir. Lavabolar 28x45 cm. boyutlarında, 55-60 cm. yüksekliğinde, musluklar ortalama 65-71 cm. yüksekliğinde olmalı; klozet yüksekliği 35 cm. olmalıdır. Her altı çocuğa

bir lavabo, dört-beş çocuğa bir klozet (Karaküçük, 2008) düşecek şekilde planlama yapılması eğitim öğretimin aksamadan devam etmesi için önemlidir. Araştırmamızın sonuçlarına baktığımızda 4-6 yaş eğitim kurumlarının lavabo ve tuvaletlerin neredeyse tamamının yaş gruplarına uygun olduğunu görmekteyiz. Bu kurumların inşaatlarının başlangıcında okul öncesi çocukları için eğitim verileceği bilinci ile kurulum aşamasında bu şartlar sağlanmıştır. Dolayısıyla tüm koşullar okul öncesi dönem çocuklarına uygun olarak tasarlanmıştır.

Okul öncesi dönemde en önemli fiziksel şartlardan bir tanesi de bahçedir. Öğrencilerin temiz hava alabilecekleri, oyun ve hareket etkinliklerinde oynayabilecekleri açık hava alanları, kaydırak, salıncak ve tahterevalli gibi kaba motor becerilerini destekleyen oyun aletlerini barındıran mekânların mutlaka bulunması gerekir. Ancak DİB 4-6 yaş grubu Kuran Kursları bu bahçelere maalesef sahip değildir. En kısa sürede öğrencilerin temiz hava alabilecek ve bahçe etkinliklerini uygulayabilecek mekanların sağlanması gerekmektedir.

Okul öncesi eğitimde amaç ve kazanımların gerçekleştirilmesi için hazırlanan program sürecinde etkin olarak kullanılan materyallerin tümünü sınıf donanımları olarak ifade edebiliriz. Evcilik köşesi, fen-doğa köşesi, öğrencilerin kullandıkları boylarına uygun masa ve sandalyeler, kişisel eşyalarını ve kırtasiye malzemelerini koydukları dolaplar, oyun ve hareket etkinliklerinde kullanılan denge tahtaları, top havuzları, tırmanma merdiveni, trampolin okul öncesi eğitim kurumlarında kullanılan sınıf donanımlarındandır

4-6 yaş grubu Kuran Kurslarında sınıf donanımlarını incelediğimizde kurumların neredeyse tamamında sınıf donanımlarının yeterli olduğunu söyleyebiliriz. Kurumların yeni olması ve yeterli maddi desteğin sağlanmasından dolayı donanım açısından sıkıntı yaşanmamaktadır. İncelenen kurumlarda alınan sınıf donanımlarının okul öncesi dönem çocuklarına uygun olduğunu görmekteyiz. Araştırmamız Bursa ili ile sınırlı olduğu için bunu genellemesek de her şehirde kurulum aşamasında bu kurumlara maddi desteğin yeteri kadar

verildiğini düşündüğümüzde DİB 4-6 yaş grubu Kur'an kurslarında çoğunlukla sınıf donanımı açısından sıkıntı yaşanmadığını ifade edebiliriz.

(Resimler Mudanya Müftülüğü Akşemsettin 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursunda bulunan sınıf donanımlarına aittir.)

Resim 6: Çocukların boylarına uygun lavabo ve klozet

Resim 7: Etkinlik sınıfında bulunan masa, sandalye ve dolaplar

Resim 8: Oyun ve hareket etkinliklerinin uygulandığı oyun odası

3. BÖLÜM: YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli

Çalışma 2018-2019 eğitim öğretim yılında Bursa ilinde DİB 4-6 yaş Kur'an kurslarında görev yapan öğretmenlerin anket yöntemi ile görüşlerinin alınması konusunda yapılan nitel boyutlu bir durum çalışması deseni şeklindedir.

Durum çalışması, araştırılan olguyu kendi içerisinde inceleyen, olgu ve içinde bulunduğu ortam arasındaki sınırların kesin olarak belirgin olmadığı, birden fazla kanıt veya bilgi kaynağının bulunduğu durumlarda başvurulan bir çalışma desendir (Yıldırım & Şimşek, 2006)

3.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın çalışma evreni 2018-2019 eğitim öğretim yılında Bursa ilinde bulunan Osmangazi, Nilüfer, İnegöl, Gemlik ve Mudanya ilçelerinde görev yapan 102 DİB 4-6 yaş grubu Kur'an kurslarında görev yapan öğretmenler oluşmaktadır.

3.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmamızda DİB 4-6 yaş grubu Kuran kurslarında görev yapan öğretmenler hakkında genel bilgiler, görev yaptıkları kurumun özellikleri, uygulanan program ve içeriği, kurumların fiziksel şartları ile ilgili bilgi almak için sorulan sorular araştırmacı tarafından hazırlanmış ve anket oluşturulmuştur. Danışman öğretim üyesinin tavsiyeleri ve görüşleri ile sorular tekrar düzenlenmiş yeni düzenlenen anketin hazırlanan ilk şekli Bursa ilinde görev yapan ve rastgele seçilen 102 öğreticiye uygulanmış ve sorulara dair ilgili öğretmenlerin görüşleri alınmıştır. Alınan geri bildirimler sonucunda sorulara yeniden bir düzenleme yapılarak son şekli verilmiştir.

Anketimizin soruları iki ana başlık altında hazırlanmıştır. Birinci bölümde "Evet"- "Hayır" seçenekleri bulunan sorular sorulmuş, ikinci bölümde ise "Evet", "Hayır", "Kısmen" seçeneklerinin bulunan sorular yöneltilmiştir. Bu iki bölümde kendi içinde beş ana başlık

altında toplanmış, birinci bölümde ankete katılan öğretmenlerle ilgili genel bilgiler ile ilgili sorular sorulmuş, ikinci bölümde çalıştıkları kurumun mevcut durumu ile ilgili sorular yöneltilerek bu kurumların genel özellikleri hakkında bilgi sahibi olmak hedeflenmiştir. Üçüncü bölümümüzde öğretmenlerin çalıştıkları kurumun ortamı ile ilgili sorular yöneltilerek çalışma ortamları hakkında bilgi sahibi olmak amaçlanmıştır, dördüncü bölümde öğretmenlere mesleki yeterlilikleri ile ilgili sorular sorulmuş ve yeterliliklerini değerlendirmek hedeflenmiştir. Son bölümde ise öğretmenlerin uyguladığı program ve program kitabı ile ilgili sorular yöneltilerek program kitabı ve programın uygulanması sırasında yaşadıkları zorluklar tespit edilmeye çalışılmıştır.

Uygulanan anketler Microsoft Excel programı ile değerlendirmeye alınmıştır. Çıkan sonuçlar ile tablolar oluşturulmuş ve yorumlanmıştır.

3.4. Bulgular ve Yorumlar

Bu bölümde hazırlanan ankete verilen cevaplar doğrultusunda edinilen bilgiler yorumlanmıştır.

3.4.1. Ankete Katılan Öğreticilerle İlgili Bilgiler

Araştırmamız sürecinde, DİB 4-6 yaş grubu Kuran kurslarında görev yapan 102 öğreticiye anket uygulanmış ve anketlerin tümü değerlendirmeye alınmıştır. Ankete katılan öğretmenlerin görüşleri, verdikleri yanıtlar araştırmamızın temelini oluşturmaktadır. Tezimizde DİB 4-6 yaş grubu Kuran Kurslarında mevcut durumun ve beklentilerin saptanması ile ilgili yapılan araştırmada öğretmenlerin görüşleri bizim için son derece önemlidir. Yedi yıl önce uygulamaya geçmiş ve her geçen gün sayıları artan bu kurumlara uyum sağlamak, yetişkinlerle çalışırken birden okul öncesi dönem çocuklar ile karşılaşmak onlar için de kolay bir süreç olmamıştır. Yaşanılan sorunlar ve beklentilerin belirlenmesinde bu süreçte büyük bir özveriyle çalışan öğretmenlerin görüşlerinin her biri bizim için çok değerlidir.

Öğreticilerin soruları yanıtlarken verdiği bilgiler doğrultusunda, çeşitli yönlerden dağılımını incelediğimizde aşağıdaki verilere ulaşılmıştır.

3.4.1.1. Ankete Katılan Öğreticilerin Görev Yaptıkları İlçelere Göre Dağılımı

Anketimiz Bursa ilinde çalışan öğretmenlere uygulanmıştır. Bursa ili içinde farklı nüfus dağılımları, sosyo ekonomik düzeyleri bulunan beş ilçe seçilmiş ve bu beş ilçede görev yapan öğretmenlerin neredeyse tamamına ulaşılmıştır. Ankete katılan öğretmenlerin ilçelere göre dağılımına baktığımızda birinci sırada %43,1 oranıyla Osmangazi gelmektedir. Nilüfer %25,5 ile ikinci, %16,7 ile İnegöl üçüncü, Gemlik %10,8 ile dördüncü sırada yer almaktadır. En az katılım ise %3,9 ile Mudanya ilçesinde gerçekleşmiştir. (Bkz. Tablo 1)

Tablo 1: *Ankete Katılan Öğreticilerin Görev Yaptıkları İlçelere Göre Dağılımı*

<u>İlçeler</u>	<u>Sayı</u>	<u>%</u>
Osmangazi	44	43,1
Nilüfer	26	25,5
İnegöl	17	16,7
Gemlik	11	10,8
Mudanya	4	3,9
Toplam	102	100,0

Bu bilgiler doğrultusunda DİB 4-6 yaş grubu Kur'an kurslarının Osmangazi ilçesinde yaygın olarak faaliyet gösterdiği görülmektedir. Mudanya ilçesi ise sadece iki camide üç sınıf olarak faaliyet gösteren 4-6 yaş grubu ile Bursa ilinde sayı itibari ile son sırada yer almıştır. Bu durumun Osmangazi ilçesinin nüfusunun Türkiye'nin en kalabalık ilçelerinden birisi olmasından kaynaklandığını söyleyebiliriz. Mudanya ise yazlık nüfusu fazla, ancak kış döneminde yerleşik nüfusu az olan ilçeler arasında olduğu için son sırada yer almaktadır.

3.4.1.2. Öğreticilerin Öğrenim Durumları

Öğreticilerin öğrenim durumları ile ilgili soruya verdikleri cevapları incelediğimizde; birinci sırada %47,0 oranıyla ön lisans mezunu oldukları görülmektedir. İkinci sırada %41,1 oranıyla lisans mezunları yer almaktadır. %5,8 oranıyla ortaöğretim ve yüksek lisans mezunu olan öğretmenler son sırayı paylaşmaktadır. Öğreticilerin tamamına yakınının lisans programlarından birine dahil olduğunu görmekteyiz, bu da 4-6 yaş grubunda görev yapan öğretmenler açısından olumlu bir profil olarak karşımıza çıkmaktadır.

Tablo 2: Ankete Katılan Öğreticilerin Öğrenim Durumları

<u>Öğrenim durumu</u>	<u>Sayı</u>	<u>%</u>
Ortaöğretim	6	5,8
Önlisans	48	47,0
Lisans	42	41,1
Yüksek lisans	6	5,8
Katılan	102	100

3.4.1.3. Öğreticilerin Mesleki Kıdemlerine Göre Dağılımı

Öğreticilerin meslekteki kıdem yıllarını incelediğimizde birinci sırada %49,0 ile 1-5 yıl arası görev yapan öğretmenler gelmektedir. 4-6 yaş grubunda çalışmayı seçen öğretmenlerin yarısına yakınının mesleğe yeni başlayan öğretmenler olduğunu görmekteyiz. İkinci sırada %32,4 ile 6-10 yıl arası görev yapanlar, üçüncü sırayı ise %14,7 ile 11-15 yıl arası görev yapan öğretmenler paylaşmaktadır. 16 yıl ve üzeri görev yapan öğretmenler ise sadece %3,9 ile son sırada yer almaktadır. Bu veri bize 4-6 yaş ile çalışmayı kıdem yılı yüksek olan öğretmenlerin tercih etmediğini göstermektedir.

Tablo 3: *Öğreticilerin Mesleki Kıdem Durumu*

<u>Kıdem Yılı</u>	<u>Sayı</u>	<u>%</u>
1-5 yıl	50	49,0
6-10 yıl	33	32,4
11-15 yıl	15	14,7
16 ve üzeri	4	3,9
Katılan	102	100,0

3.4.1.4. Öğreticilerin ‘Okul Öncesi Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Kurs Programı’na

Katılımı

4-6 yaş grubunda öğretici olabilmek için gerekli olan ‘Okul Öncesi Çocuk Gelişimi Eğitimi Kurs Programı’na katılım ile ilgili sorulan soruya verilen yanıtlara bakıldığında öğretmenlerin %83,3’ünün bu soruya evet yanıtını verdiğini görmekteyiz. %16,7’si ise kursa katılmadığını belirtmiştir. Kursa katılmayanlar sertifikaları, çeşitli üniversitelerde açılan programlarla uzaktan eğitim yolu ile aldıklarını ifade etmişlerdir. Hiçbir kursa katılmadan 4-6 yaş grubu ile çalışan yalnızca iki öğretici bulunmaktadır. Bu da bize neredeyse tamamının 4-6 yaş grubunun gelişim özellikleri ile ilgili 380 saat içeren bir program kapsamında bilgilendirildiğini göstermektedir.

4-6 yaş grubu ile çalışan öğretmenlerin, okul öncesi dönem çocuklara eğitim verdiklerini göz önüne alırsak, tüm öğretmenlerin alan bilgisi, öğretmenlik meslek bilgisi ve genel kültür (Şişman, 2002) alanında yeterli bilgiye sahip olmaları gerekir. 380 saatlik bir kurs ile bu yeterliliğe ulaşmalarının mümkün olmadığı aşikardır. Diyanet İşleri Başkanlığı’nın bu kurumlarda formasyon eğitimini tamamlamış öğretmenler ile çalışması zaruridir. Aksi takdirde çocukların ruhsal gelişiminde uzun vadede iyileşmesi mümkün olmayan yaralar açılması kaçınılmazdır.

Tablo 4: *Öğreticilerin Kursa Katılım Durumu*

<u>Eğitime Katılma</u>	<u>Sayı</u>	<u>%</u>
Evet	85	83,3
Hayır	17	16,7
Katılan	102	100,0

3.4.1.5. Öğreticilerin 4-6 Yaş Grubu ile Çalışmayı Tercih Etmeleri

Öğreticilere 4-6 yaş grubu ile çalışmanın kendi tercihleri olup olmadığı sorusu yöneltilmiş, anketimize katılan öğretmenlerin %85,3'ü bu soruya 'evet' yanıtını verirken, %14,7'si 'hayır' diyerek kendi tercihi olmadığını ifade etmiştir. 4-6 yaş grubu ile çalışan öğretmenlerin büyük çoğunluğunun kendi tercihleri ile bu yaş grubu ile çalıştığını görmekteyiz.

Tablo 5

4-6 Yaş ile Çalışma Tercih Durumu

<u>Yaş Grubu Kendi Tercihi</u>	<u>Sayı</u>	<u>%</u>
Evet	87	85,3
Hayır	15	14,7
Katılan	102	100,0

3.4.2. Ankete Katılan Öğreticilerin Çalıştıkları Kurum Hakkında Genel Bilgiler

3.4.2.1. Kurumlarda 48-72 Aylık Öğrencilerin Yaş Gruplarına Göre Ayrı Sınıflarda Eğitim Verilmesi

Okul öncesi dönem çocuklarda öğretmen ve öğrenciler için ideal olan durum yaş gruplarına göre sınıfların ayrılmasıdır. Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı kurumlarda uygun ve yeterli sınıfların bulunması durumunda sınıflar 48-60 aylık öğrenciler için küçük yaş grubu, 60-72 aylık öğrenciler için ise ilköğretime hazırlık sınıfı; büyük yaş grubu olarak ikiye ayrılır.

Araştırmamızda bu durumun eğitim öğretimde önemli bir unsur olduğunu düşündüğümüz için bu soru öğretmenlere yöneltilmiş, %59,8'i yaş gruplarına göre ayrı sınıflarda eğitim verdiklerini, %40,2'si ise aynı sınıfta tüm yaş grupları ile beraber eğitim verdiklerini ifade etmişlerdir.

Tablo 6: Kurumlarda 48-72 Aylık Öğrencilerin Ayrı Sınıfta Bulunma Durumu

<u>48-72 Aylık</u>		
<u>Öğrenciler Ayrı Sınıfta</u>	<u>Sayı</u>	<u>%</u>
Evet	61	59,8
Hayır	41	40,2
Katılan	102	100,0

3.4.2.2. 48-60 Aylık Öğrencilerin Aylara Göre Ayrı Grup Oluşturulmayan Kurumlarda Görev Yapan Öğreticilerin Zorluk Yaşamaları

Ankete katılan ve kurumlarında 48-72 aylık öğrencilere uygun şartlar olmaması nedeniyle aynı sınıfta eğitim veren 41 öğreticiye, farklı yaş gruplarının aynı sınıfta olmasından dolayı zorluk yaşayıp yaşamadıkları sorulduğunda; %90,2'si zorluk yaşadığını belirtmiştir. %9,8'i ise aynı sınıfta farklı yaş grupları ile çalışırken zorluk yaşamadığını ifade etmiştir. Bu sonuçlara göre 4-6 yaş gruplarında sınıfların tıpkı Milli Eğitim Bakanlığı'ndaki kurumlarda olduğu gibi aylara göre farklı grupların oluşturulmasının; eğitim öğretimin daha nitelikli devam etmesi açısından son derece önemli olduğunu göstermektedir.

Tablo 7: Aylara Göre Sınıf Oluşturulmayan Kurumlarda Öğreticilerin Zorlanma Durumu

<u>48-72 Aylık Aynı</u>		
<u>Sınıfta Zorlanma</u>	<u>Sayı</u>	<u>%</u>
Evet	37	90,2
Hayır	4	9,8
Katılan	41	100,0

3.4.2.3. 4-6 Yaş Sınıflarında Tam Zamanlı Yardımcı Personel Çalışması

4-6 Yaş grubu öğretici kitabı incelendiğinde programda; Kur'anı Kerimi Tanıma Ünitesinde 'Harflerin tanınması ve ezberlenmesi' bölümü (DİB, 2017) bulunmaktadır. Öğreticilerle yapılan görüşmelerde harflerin öğretimi ve tekrarı sırasında bireysel eğitim yapıldığı ifade edilmektedir. Öğretici bir öğrenci ile bire bir eğitim yaparken diğer öğrencilerle ilgilenmesi gereken bir personel okul öncesi dönemde mutlaka bulunması gerekir. Okul öncesi dönem öğrencileri son derece hareketlidir ve eğitim ortamında boşluk kabul etmezler. Bu nedenle öğretici bir öğrenci ile bireysel çalışırken diğer öğrencilerle etkinlik çocukların gelişim özelliklerini bilen nitelikli bir personel bulunmalıdır. Öğreticilere sınıflarında tam zamanlı yardımcı personel bulunması durumu ile ilgili sorduğumuz soruya %55,9'u 'evet' cevabını vermiştir. %44,1'i ise 'hayır' diyerek sınıfta yardımcı personel bulunmadığını ifade etmişlerdir. Bu sonuçlar bize ankete katılan öğretmenlerin yarıya yakınının sınıfta tek olarak çalıştığını göstermektedir. Bu durum uzun vadede sıkıntılar oluşturacağından tüm 4-6 yaş gruplarına tam zamanlı nitelikli yardımcı personelin bulundurulmasını gerekli kılmaktadır.

Tablo 8: *Sınıflarda Tam Zamanlı Yardımcı Personel Çalışma Durumu*

<u>Yardımcı Personel Çalışma</u>	<u>Sayı</u>	<u>%</u>
Evet	57	55,9
Hayır	45	44,1
Katılan	102	100,0

3.4.2.4. 4-6 Yaş Grubunda Çalışan Tam Zamanlı Yardımcı Personelin Kız Meslek Lisesi Mezunu Olması

Anketimize katılan ve sınıfta tam zamanlı yardımcı personel bulunduğunu belirten öğretmenlere yardımcı personelin kız meslek lisesi mezunu olma durumunu sorduk. Bu soruyu sormamızdaki amaç çocuklarla eğitim öğretime yardımcı olan, zaman zaman öğretici bireysel

eğitim yaparken çocuklarla yalnız kalan personelin bu yaş grubunun özelliklerini tanınması ve nasıl yaklaşması gerektiği konusunda bilgi sahibi olmasının gerekliliği olmuştur. Öğrenciler ile eğitim öğretim yapan bireyin, öğrencinin fizyolojik, duygusal ve sosyal özelliklerini tanınması (Şişman, 2002) ve bu özellikleri bilerek öğrenciye yaklaşması gerekir. Hiçbir eğitim almadan öğrencilerle eğitim ortamında bulunan bireylerin çocukların ruhunda oluşturacağı olumsuz etkiler sonradan kapanmayacak yaralar oluşturabilir.

Öğreticilerin yanıtlarını incelediğimizde yalnızca %36'sının kız meslek lisesi mezunu olduğu, %63,2'sinin ise okul öncesi dönem çocukları ile ilgili herhangi bir eğitim almadıklarını göstermektedir. Bu durum 4-6 yaş eğitim kurumlarının en büyük sıkıntılarında biri olarak karşımıza çıkmaktadır.

Tablo 9: *Yardımcı personelin Kız Meslek Lisesi Mezunu Olma Durumu*

<u>Yardımcı Personel Kız</u>		
<u>Meslek Lisesi Mezunu</u>	<u>Sayı</u>	<u>%</u>
Evet	21	36,8
Hayır	36	63,2
Katılan	57	100,0

3.4.2.5. 4-6 yaş grubu Kuran Kurslarında Aidat Alınması

Eğitim öğretim yılı içinde yapılan etkinliklerde kullanılan malzemeler, temizlik giderleri ve çalışan personelin maaşlarının ödenmesi için gerekli olan maddi kaynaklar için bu kurumlarda aidat alma ihtiyacı ortaya çıkmaktadır. Bu ihtiyaçların karşılandığı kurumların tespiti için yöneltilen soruya %95,1'i aidat alındığını ifade etmektedir. Aidat alınmayan kurum ise sadece %4,9'luk bir dilimi kapsadığını görmekteyiz. Bu da bize kurumların tamamına yakınının maddi olarak ihtiyaçları için destek aldıklarını göstermektedir.

Tablo 10: 4-6 yaş grubu Kuran Kurslarında Aylık Aidat Alınma Durumu

<u>Aylık Aidat Alımı</u>	<u>Sayı</u>	<u>%</u>
Evet	97	95,1
Hayır	5	4,9
Katılan	102	100,0

3.4.2.6. 4-6 yaş grubu Kuran Kurslarında Alınan Aidat Miktarı

4-6 yaş kurumlarında, eğitim öğretim sürecinde kullanılan kırtasiye malzemeleri, personel giderleri ve temizliği için ihtiyaç duyulan masraflar aidatlardan karşılanmaktadır. Alınan aidatlar kurumun bulunduğu çevrenin sosyo ekonomik düzeyine göre farklılık göstermektedir. Anketimize katılan öğreticilerin çalıştığı kurumların %10,8'i 99 tl ve altında aidat almaktadır. %46,1'i 100-129 tl arasında aidat alındığını ifade etmiştir. %37,3'ü 130-159 tl aralığında aidat alındığını belirtirken, %5,9'u 160 tl ve üzeri aidat alındığını belirtmiştir.

Tablo 11: 4-6 yaş grubu Kuran Kurslarında Alınan Aidat Miktarları

<u>Aylık Aidat Miktarı</u>	<u>Sayı</u>	<u>%</u>
99 TL ve Altı	11	10,8
100 TL -129 TL	47	46,1
130 TL-159 TL	38	37,3
160 TL ve Üzeri	6	5,9
Katılan	102	100,0

3.4.2.7. 4-6 yaş grubu Kuran Kurslarında Günlük Eğitim Akışı İçinde Kahvaltı / Yemek Verilmesi

Okul öncesi eğitim kurumlarında, özbakım becerilerini desteklemek ve geliştirmek için günlük eğitim akışı içerisinde kahvaltı/yemek saati bulunmaktadır. Beslenme saatinde;

çocuklar el yüz yıkama, yiyecek ve içecekleri ayırım yapmadan yeme, yiyecek ve içecekleri yeterli miktarda yeme, yiyecek yerken sağlık ve görgü kurallarına özen gösterme (MEB, 2013) kazanımları desteklenmektedir. 4-6 yaş kurumlarında da bu durumun tespit edilmesi için kahvaltı/yemek durumu ile ilgili soru yöneltilmiş katılımcıların %98'i kahvaltı/yemek verildiğini ifade ederken, %2,0'si kahvaltı/yemek verilmediğini belirtmiştir. Kurumların tamamına yakınının kahvaltı/yemek verdiğini ve öğrencilerin özbakım becerilerinin desteklendiğini söyleyebiliriz.

Tablo 12: 4-6 yaş grubu Kuran Kurslarında Günlük Eğitim Akışı İçinde Kahvaltı / Yemek Verilme Durumu

<u>Kahvaltı/ Yemek Verilme</u>	<u>Sayı</u>	<u>%</u>
Evet	100	98,0
Hayır	2	2,0
Katılan	102	100,0

3.4.2.8. Eğitim Akışı İçinde Öğrencilere Verilen Kahvaltının Aidatlardan Karşılanması

Bir önceki soruda sorulan ve kahvaltı/yemek verildiğini belirten öğretmenlere bu giderlerin aidattan karşılanıp karşılanmadığı sorusunu yönelttik. %48,0 'i aidattan karşılandığını ifade ederken, %52,0'si aidattan karşılanmadığını belirtmiştir. Aidattan karşılanmayan kurumlarda kahvaltı/yemek hazırlama görevinin veliler tarafından yapıldığı, velilerin öğretmen tarafından hazırlanan listeye uygun olarak sınıf sayısınca hazırlık yaptıkları belirtilmiştir.

Tablo 13: 4-6 yaş grubu Kuran Kurslarında Kahvaltı / Yemek Giderlerinin Aidattan Karşılanma Durumu

<u>Kahvaltı/ Yemek Giderleri</u>		
<u>Aidattan Karşılama</u>	<u>Sayı</u>	<u>%</u>
Evet	48	48,0
Hayır	52	52,0
Katılan	100	100,0

3.4.2.9. 4-6 Yaş Eğitim Kurumlarında Birden Fazla Sınıf Bulunması

4-6 yaş eğitim kurumlarında mevcut camilerin uygun olan bölümleri düzenlenerek uygun olan mekânlar sınıfa dönüştürülmüştür. İmkânı kısıtlı olan kurumlarda bu sayı bir sınıf ile sınırlı iken imkânı olanlar bu sayıyı artırmıştır. 4-6 yaş kurumlarında birden fazla sınıf oluşturulması yaş gruplarının ayrılması için imkân sunmaktadır. Birden fazla sınıf olmasının eğitim öğretim açısından olumlu bir durum olarak karşımıza çıkacağından bu soruyu öğretmenlere yönelterek hangi kurumlarda birden fazla sınıf olduğunu öğrenmeyi amaçladık.

Anketimize katılan öğretmenlerin çalıştığı kurumların %72,5'inde birden fazla sınıf bulunduğunu görmekteyiz. %27,5'i ise tek sınıf bulunduğunu ifade etmiştir. 4-6 yaş kurumlarının yarısından fazlasının iki veya daha fazla sınıfla eğitim verdiğini görmekteyiz. Bu da bize 4-6 yaş kurumlarının yaygın olarak faaliyette olduğunu göstermektedir.

Tablo 14: 4-6 Yaş Okul Öncesi eğitim Kurumunda Birden Fazla Sınıf Bulunma Durumu

<u>Birden Fazla 4-6 Yaş</u>		
<u>Sınıfı Bulunma</u>	<u>Sayı</u>	<u>%</u>
Evet	74	72,5
Hayır	28	27,5
Katılan	100	100,0

3.4.2.10. 4-6 Yaş Sınıfının Ferah ve Aydınlik Olması

Okul öncesi dönemde çocukların hareket ihtiyacı diğer yaş gruplarına göre daha fazladır. Bu yaş grubunda öğrencilerin etkinliklerin planlanması sürecinde hareketli oyunlara yer verilmesi, etkinliklerin oyun merkezli planlanması gerekir. Okul öncesi dönem çocukları oyunla öğrenir. Öğrenciler oyun oynarken birçok bilişsel becerilerini de geliştirir. Karar verme, hafıza, gözlem yapma, problem çözme bu becerilerden bazılarıdır. Ayrıca duyu-hareket becerilerini vurgular ve denetler, kavramları ve toplumsal davranışı da geliştirir (Gander & Gadener 1998). Bütün bunları göz önüne aldığımızda etkinlik yapılacak sınıfların ferah ve aydınlık olması gerekir. 4-6 yaş gruplarında bu durumun tespit edilmesi için sorduğumuz soruya öğretmenlerin %70,6'sı 'evet' yanıtını vererek sınıfların ferah ve aydınlık olduğunu belirtmiştir. %30'u ise 'hayır' yanıtını vermiştir. Bu verilere göre 4-6 yaş eğitim kurumlarının büyük çoğunluğunun sınıflarının okul öncesi dönem çocukları için uygun olduğunu ifade edebiliriz.

Tablo 15: 4-6 Yaş Sınıfının Ferah ve Aydınlik Olma Durumu

<u>Sınıf Ferah ve Aydınlik</u>	<u>Sayı</u>	<u>%</u>
Evet	72	70,6
Hayır	30	29,4
Katılan	102	100,0

3.4.2.11. 4-6 Yaş Kurumlarında Bulunan Lavabo ve Tuvaletlerin Çocuk Sayılarına Göre Yeterli Olma Durumu

Okul öncesi dönem çocukları eğitim akışı içinde tuvalet ve lavaboyu sıklıkla kullanmaktadır. Yemeklerden önce ve sonra eller yıkanırken, ya da tuvalet ihtiyacı için lavabolara ihtiyaç duyulmaktadır. Okul öncesi dönem çocukları diğer okul grupları gibi teneffüs saatini bekleyemez ve tuvalet ihtiyacını hemen gidermek ister. Fiziksel olarak uzun

süre bekleyemeyeceği için kurumlarda çocuk sayısına yetecek kadar tuvalet bulunması eğitim sürecinin daha nitelikli devam etmesi açısından önemlidir. Bu soruda 4-6 yaş gurubu okul öncesi eğitim kurumlarının fiziksel yeterliliklerinde önemli bir bölümü olan tuvalet ve lavabo sayılarının yeterli olup olmadığı sorulmuş ve öğretmenlerin %73,5'i tuvalet ve lavabo sayılarının çocuk sayılarına göre yeterli olduğunu ifade etmiştir. %26,5'u ise bu soruya hayır cevabını vermiştir. Bu veriler bize 4-6 yaş eğitim kurumlarının çoğunluğunun fiziksel şartların önemli bir unsuru olan tuvalet ve lavabo sayısı bakımından çocuklar için uygun olduğunu göstermektedir.

Tablo 16: 4-6 Yaş Kurumlarında Bulunan Lavabo ve Tuvaletlerin Çocuk Sayılarına Göre Yeterli Olma Durumu

<u>Lavabo ve Tuvalet</u>		
<u>Sayıları Yeterli</u>	<u>Sayı</u>	<u>%</u>
Evet	75	73,5
Hayır	27	26,5
Katılan	102	100,0

3.4.2.12. 4-6 yaş grubu Kuran Kurslarının Yeterli Isınması

DİB 4-6 yaş eğitim kurumları genellikle camilerin alt katlarında çok geniş alanların sınıfa dönüştürülmesi ile oluşturulmuştur. Alanların bu kadar geniş olması kış döneminde ısınma problemini de beraberinde getirebileceği düşünüldüğünden kurumların ısınma durumları ile ilgili bir soru da anketimize eklenmiştir. 4-6 yaş kurumlarında çocuklar küçük olduğu için eğitim öğretiminin sağlıklı devam edebilmesi için ortamın ısısı da ayrıca önemlidir. Öğreticilere yöneltilen soru ile kurumların %91,2'sinin ısınma ile ilgili problem yaşamadıklarını görmekteyiz. %8,8'i ise kurumların yeterli ısınmadığını ifade ettiklerini

belirtmişlerdir. Bu sonuçla 4-6 yaş eğitim kurumlarının büyük çoğunluğunun ısınma sorunu yaşamadıklarını söyleyebiliriz

Tablo 17: 4-6 yaş grubu Kuran Kurslarının Isınma Durumu

<u>Sınıfların Isınması Yeterli</u>	<u>Sayı</u>	<u>%</u>
Evet	93	91,2
Hayır	9	8,8
Katılan	102	100,0

3.4.2.13. Lavabo ve Tuvaletlerin Çocukların Yaş Grubuna Uygun Tasarlanması

Okul öncesi dönemde çocuklarının fiziksel gelişim ortalamalarına baktığımızda, iki yaş çocuğunun yetmiş beş santimden biraz daha uzun olduğu ve yaklaşık on iki kilo ağırlığında olduğunu görmekteyiz. Sonraki devam eden dört yılda boy her yıl beş-yedi santim, ağırlık iki-üç kilo artarak; çocuğun altı yaşına kadar ortalama yüz altı santime, yaklaşık yirmi kilo ağırlığına ulaştığını söyleyebiliriz. Bu veriler ortalama olarak belirtilmiş (Gander & Gardener,1998) olup, genetik ve çevresel faktörler göz önüne alındığında çocuklar arasında farklar bulunabilmektedir. Çocukların boylarının ortalama 106 santim olduğunu varsaydığımızda yetişkin için tasarlanan lavabolarda el yüz yıkamaları, tuvaletlerini yardımsız yapmaları imkansızdır. Bu nedenle okul öncesi dönem çocuklarının lavabolarının boylarının kısa, tuvaletlerinin küçük olması ve tasarımının çocuklara özel yapılması gerekmektedir.

4-6 yaş eğitim kurumlarında bu durumun %97,1 oranında dikkate alındığını görmekteyiz. Yalnızca %2,9 unda lavabolar çocukların yaş gruplarına uygun olarak tasarlanmamıştır.

Tablo 18: *Lavabo ve Tuvaletlerin Çocukların Yaş Grubuna Uygun Tasarlanma Durumu*

<u>Lavabo ve Tuvaletler</u>		
<u>Yaşa Uygun</u>	<u>Sayı</u>	<u>%</u>
Evet	99	97,1
Hayır	3	2,9
Katılan	102	100,0

3.4.2.14. Öğreticilerin Okul Öncesi Etkinlikler İçeren Eğitim Setine İhtiyaç Duymaları

Okul öncesi dönemin amaçlarından biri de öğrencileri ilköğretime hazırlamaktır. 4-6 yaş gruplarının da okul öncesi eğitim kurumları olduğunu düşündüğümüzde, buradan mezun olan öğrenciler ilköğretime başlamaktadır. Verilen din eğitimin yanında, öğrencilere sayılar, renkler, şekiller, kavramlar, çizgi çalışmaları ile de eğitim öğretimin desteklenmesi gerekir. Aksi takdirde buradan mezun olan öğrenciler ilköğretim birinci sınıfta zorluk yaşayabilir.

Okul öncesi etkinlikler içeren kitaplar öğrencileri ilköğretime hazırlama konusunda destek olmaktadır. Bu nedenle öğretmenlere okul öncesi etkinlikler içeren setlere eğitim sürecinde ihtiyaç duymaları ile ilgili yöneltilen soruya, %85,3'ü 'evet' diyerek eğitim seti kullanmaya gereksinim duyduklarını ifade etmişlerdir. %14,7'si bu soruya 'hayır' diyerek eğitim seti kullanmaya gereksinim duymadığını ifade etmiştir.

Öğreticilerin büyük çoğunluğunun eğitim setine ihtiyaç duymaları öğrencilerini tüm gelişim alanlarında desteleyerek onları ilköğretime hazırlama çabalarının olduğunu bize göstermektedir. Burada yapılan yüz yüze görüşmeler de edindiğimiz sonuçlardan; velilerin de bu yönde beklentilerinin olmasının bu süreçte etkili olduğunu ifade edebiliriz.

Tablo 19: Öğreticilerin okul Öncesi Etkinlikler İçeren Eğitim Setine İhtiyaç Duyma Durumu

<u>Eğitim Setine İhtiyaç</u>		
<u>Duyma</u>	<u>Sayı</u>	<u>%</u>
Evet	87	85,3
Hayır	15	14,7
Katılan	102	100

3.4.2.15. Öğreticilerin Okul öncesi Eğitim Etkinlikleri İçeren Kaynak Kitap

Kullanmaları

Okul öncesi eğitim etkinlikleri içeren kaynak kitaplar; öğrencileri ilköğretime hazırlamanın yanında, bu dönem çocuklarını bilişsel, dil alanı ve psikomotor alanlarda gelişimini de desteklemektedir. Öğrencilerin bu dönemde nitelikli kaynaklarla buluşması son derece önemlidir. Öğreticilere bu bağlamda kaynak kitap kullanmaları durumu ile ilgili yöneltilen soruya; %91,2'si 'evet' diyerek eğitim seti kullandıklarını ifade etmişlerdir. %8,8'i ise 'hayır' cevabını vererek eğitim seti kullanmadıklarını belirtmişlerdir.

Bu sonuç bize DİB 4-6 yaş grubu Kur'an kurslarının tamamına yakınının okul öncesi eğitimi etkinlikleri içeren kaynak kitap kullandığını, bu kurumlara giden öğrencilerin bilişsel, psikomotor ve dil alanı etkinlikleri ile gelişimlerinin desteklenerek ilköğretime hazırlandıklarını göstermektedir.

Tablo 20: Öğreticilerin Okul öncesi Eğitim Etkinlikleri İçeren Kaynak Kitap Kullanma Durumu

<u>Eğitim Seti Kullanma</u>	<u>Sayı</u>	<u>%</u>
Evet	93	91,2
Hayır	9	8,8
Katılan	102	100

3.4.2.16. Öğreticilerin Okul Öncesi Etkinlikleri İçerik Kaynak İtapları Temin Ederken

Sorun Yaşamaları

Okul öncesi eğitim etkinlikleri içeren kaynak kitaplar ülkemizde farklı yayınevleri tarafından basılarak piyasaya sürülmektedir. Bu kitaplar görsel anlamda; öğrenciler okuma yazma bilmediği için zengin içeriklere sahip olması gerekmektedir. Baskı, kalite ve renklerin canlı olması maliyeti de artırmaktadır. Bu setler ders kitaplarına göre daha fazla maliyete sahip olduğundan temini konusunda öğretmenlerin sıkıntı yaşayabileceğini düşündüğümüz için bu soruyu yöneltme gereği duyduk. Öğreticilerin, %80,6'sı sorun yaşamadığını ifade ederken, %19,4'ü 'evet' diyerek kitapların temininde sorun yaşadığını ifade etmektedir. Kitapların temininde de öğretmenimizin çoğunluğunun sorun yaşamıyor olması da bu süreçte velilerin desteğini aldıklarını göstermektedir. Bu kaynakların ücretleri veliler tarafından karşılanmaktadır.

Tablo 21: Öğreticilerin Okul Öncesi Etkinlikleri İçerik Kaynak İtapları Temin Ederken Sorun

Yaşama Durumu

<u>Kitapların Temininde</u>		
<u>Sorun Yaşama</u>	<u>Sayı</u>	<u>%</u>
Evet	18	19,4
Hayır	75	80,6
Katılan	93	100

3.4.3. Ankete Katılan Öğreticilerin Çalışma Ortamı ile İlgili Bilgiler

Nitelikli eğitim öğretimin gerçekleşebilmesi için öğretmenlerin çalışma ortamında huzurlu ve mutlu olması son derece önemlidir. Öğretici ve yöneticiler arasında oluşan sağlıklı iletişim kanalları kurumda öğrencileri, velileri ve kurum

personelini yakından etkilediğini (Uğurlu & Karabulut, 2014) düşündüğümüzde öğreticinin çalışma ortamının incelenmesi ayrı bir önem kazanmaktadır.

Bu bölümde öğretmenlere görev yaptıkları kurumun içinde yönetici, çalışma arkadaşları ile ilişkileri ve çalışma ortamı ile ilgili sorular yöneltilmiştir.

3.4.3.1. Öğreticilerin Çalıştıkları Yöneticileri ile Sağlıklı İletişim Kurmaları

Öğretici ve yöneticiler arasında oluşan sağlıklı iletişim kanalları okulda öğrencileri, velileri ve okul personelini yakından etkilediğini(Uğurlu & Karabulut, 2014) göz önüne aldığımızda nitelikli bir eğitim sürecinde öğreticinin yönetici ile sağlıklı iletişim kurması önem kazanmaktadır. Öğreticilere yöneltilen bu soruda öğretmenlerin %85,3'ü kurumda çalıştığı yönetici ile sağlıklı iletişim kurabildiğini ifade etmektedir. Yalnızca %3,9'u bu sorumuza hayır cevabını verirken, %10,8'i kısmen sağlıklı iletişim kurabildiğini belirtmiştir. DİB 4-6 yaş grubu Kuran Kurslarında öğretmenlerin büyük çoğunluğunun yöneticileri ile sağlıklı iletişim kurabildiğini görmekteyiz.

Tablo 22: Öğreticilerin Çalıştıkları Yöneticileri ile Sağlıklı İletişim Kurma Durumu

<u>Yönetici ile Sağlıklı</u>		
<u>İletişim Kurma</u>	<u>Sayı</u>	<u>%</u>
Evet	87	85,3
Hayır	4	3,9
Kısmen	11	10,8
Katılan	102	100

3.4.3.2. Öğreticilerin Kurumlarındaki Diğer Öğreticilerle Sağlıklı İletişim Kurmaları

Öğreticilerin yöneticileri ile sağlıklı iletişim kurmalarının öneminin yanında çalışma arkadaşları ile olan iletişimi de eğitimin niteliğini etkilemektedir. İnsan

sosyal bir varlıktır ve çalışma ortamındaki arkadaşları ile olan ilişkileri kurumdaki süreç kadar öğreticinin okul dışı hayatını da etkiler. Bu kurumda bayanların çalıştığını göz önüne aldığımızda bayanlar ilişkiler konusunda yaşanan olumsuzluklardan erkeklere nazaran daha fazla etkilenir.

Öğreticilere yöneltilen soruya; %87,3'ü diğer öğretmenlerle sağlıklı iletişim kurabildiklerini ifade ederken, %1'i hayır yanıtını vermiştir. %11,7'si ise kısmen sağlıklı iletişim kurabildiğini ifade etmiştir. 4-6 yaş eğitim kurumlarında öğretmenlerin büyük çoğunluğunun çalışma arkadaşları ile sağlıklı iletişim kurabilmeleri bu kurumlarda iletişimin güçlü olduğunu göstermektedir.

Tablo 23: Öğreticilerin Kurumlarındaki Diğer Öğreticilerle Sağlıklı İletişim Kurma Durumu

<u>Sağlıklı İletişim Kurma</u>	<u>Sayı</u>	<u>%</u>
Evet	89	87,3
Hayır	1	1,0
Kısmen	12	11,7
Katılan	102	100

3.4.3.3. Kurum İçerisinde Alınan Kararlarda Öğreticilerin Görüşlerinin Alınması

Kurum içinde alınan kararlar öğrenci, öğretici ve çalışanları doğrudan ilgilendirdiği için bu sürece öğretmenleri dahil etmek son derece önemlidir. En büyük eksikliği, ihtiyacı kurum içinde çalışan öğretici tespit edebilir. Birebir öğrencilerle çalışan öğreticinin bu sürecin dışında tutulması kurumun zararına olur. Bu nedenle öğretmenlere yöneltilen bu soruya 76,5'i evet cevabını vererek kurum içinde alınan kararlarda görüşlerinin alındığını belirtmiştir. %6,8'i görüşlerinin alınmadığını ifade ederken %16,7'si kısmen görüşlerinin alındığını ifade etmiştir.

Bu sonuçlar bize öğretmenlerin büyük çoğunluğunun karar sürecine dahil edildiğini göstermektedir.

Tablo 24: Kurum İçerisinde Alınan Kararlarda Öğreticilerin Görüşlerinin Alınması Durumu

<u>Öğreticilerin Kararlarda</u>		
<u>Görüşlerinin Alınması</u>	<u>Sayı</u>	<u>%</u>
Evet	76	76,5
Hayır	7	6,8
Kısmen	17	16,7
Katılan	102	100

3.4.3.4. Öğreticilerin Kurumda Sundukları Önerilerin Dikkate Alınması

Öğreticilerin alınan kararlarda görüşlerinin alınması kadar sundukları önerilerin dikkate alınması da önemlidir. Görüşlerini ifade eden öğretmenlerin önerilerinin kurum tarafından değerlendirmeye alınmadığında hiçbir şekilde çözüm üretilemez. Üstelik öğretici kendisini değersiz hisseder.

4-6 yaş eğitim kurumlarını incelerken en önemli etken bizim için öğreticidir. Öğrencilerle bire bir eğitim sürecinde olan öğreticiyi tanımak bizim araştırmamızın ana amaçlarından biridir.

Öğreticilerin kurumda sundukları önerilerin dikkate alınması durumu ile ilgili yöneltilen soruya %69,62'si 'evet' cevabını verirken, %5,9'u 'hayır' demiştir. %24,5'i ise 'kısmen' önerilerinin dikkate alındığını belirtmiştir.

Tablo 25: Öğreticilerin Kurumda Sundukları Önerilerin Dikkate Alınması Durumu

<u>Önerilerin Dikkate</u>		
<u>Alınması</u>	<u>Sayı</u>	<u>%</u>
Evet	71	69,6
Hayır	6	5,9
Kısmen	25	24,5
Katılan	102	100

3.4.3.5. Öğreticilerin Çalıştıkları Kurumun Yönetiminden Memnun Olmaları

Bu soru ile öğretmenlerin çalıştıkları kurumun yönetiminden memnun olma durumlarının tespit edilmesi hedeflenmiştir. Öğreticilerin %75,5'i çalıştığı kurumun yönetiminden memnun olduğunu ifade ederken, %3,9'u memnun olmadığını belirtmiştir. %20,62'si ise kısmen yönetimden memnun olduğunu ifade etmiştir.

Kurum yönetiminden öğretmenlerin çoğunluğunun memnun olması bize 4-6 yaş eğitim kurumlarında sağlıklı bir iletişim ortamının olduğunu göstermektedir.

Tablo 26: Öğreticilerin Çalıştıkları Kurumun Yönetiminden Memnun Olma Durumu

<u>Yönetimden Memnun Olma</u>	<u>Sayı</u>	<u>%</u>
Evet	77	75,5
Hayır	4	3,9
Kısmen	21	20,6
Katılan	102	100

3.4.3.6. Öğreticilerin Kurumda Yaptıkları Olumlu Çalışmaların Takdir Edilmesi

4-6 yaş eğitim kurumlarında görev yapan öğretmenler büyük bir özveriyle çalışmaktadır. Yıllarca yetişkinlerle çalışan öğretmenlerin okul öncesi dönem çocukları ile kısa bir eğitimin ardından baş başa kalmaları onları zorlayan bir süreç olmaktadır. Okul öncesi dönem çocuğu hareketli, sorgulayan ve kural almakta zorlanan bir yaş grubudur. Dolayısıyla 4-6 yaş grubunda çalışan öğretmenlerin ağır bir yükün altına girdiklerini düşünürsek yaptıkları olumlu çalışmaların takdir edilmesinin son derece önemli olacağını belirtmemiz gerekir.

Öğreticilere yaptıkları olumlu çalışmaların takdir edilmesi durumu ile ilgili sorulan soruya; %70,6'sı 'evet' cevabını verirken, %8,8'i 'hayır' demiştir. %20,6'sı ise kısmen olumlu çalışmalarının takdir edildiğini ifade etmiştir.

Tablo 27: Öğreticilerin Kurumda Yaptıkları Olumlu Çalışmaların Takdir Edilmesi Durumu

<u>Olumlu Çalışmaların</u>		
<u>Takdir Edilmesi</u>	<u>Sayı</u>	<u>%</u>
Evet	72	70,6
Hayır	9	8,8
Kısmen	21	20,6
Katılan	102	100

3.4.3.7. Öğreticilerin Çalıştıkları Kurumun Yönetiminden Destek Görmeleri

Öğreticilerin okul öncesi dönem çocukları ile çalışırken yaşadıkları zorluklarda, karşılaştıkları problemlerde en büyük desteği en yakınlarından görmeleri son derece önemlidir. Öğreticilere yönetimden destek görme durumu ile ilgili yöneltilen soruya; %70,6'sı 'evet' cevabını vermiştir. %3,9'u yönetimden

destek görmediğini ifade ederken, %25,5'i 'kısmen' yönetimden destek gördüğünü belirtmiştir.

Tablo 28: *Öğreticilerin Çalıştıkları Kurumun Yönetiminden Destek Görme Durumu*

<u>Yönetimden Destek Görme</u>	<u>Sayı</u>	<u>%</u>
Evet	72	70,6
Hayır	4	3,9
Kısmen	26	25,5
Katılan	102	100

3.4.4 Öğreticilerin Mesleki Yeterlilikleri ile İlgili Bilgiler

3.4.4.1. Öğreticilerin Görevlerini Severek ve Keyif Alarak Yapmaları

Bireyin çalışma hayatında başarılı olmasının en önemli etkenlerin başında yaptığı işi sevmesi ve işini yaparken keyif alması gelir. Okul öncesi dönem çocukları ile çalışmak diğer gruplara göre biraz daha yorucu ve zordur. Ancak severek ve istekle çalışıldığında bu grupla çalışmak son derece keyiflidir.

Öğreticilerin görevlerini severek yapma durumu ile ilgili yöneltilen soruya; %86,3'ü 'evet' cevabını verirken, %13,7'si 'kısmen' yanıtını vermiştir. Bu sorumuza 'hayır' cevabını veren katılımcımız olmamıştır.

Tablo 29: *Öğreticilerin Görevlerini Severek ve Keyif Alarak Yapma Durumu*

<u>Severek ve Keyifle Çalışma</u>	<u>Sayı</u>	<u>%</u>
Evet	88	86,3
Kısmen	14	13,7
Katılan	102	100

3.4.4.2. Öğreticilerin 4-6 Yaş Kurumlarında Görevlendirilebilmeleri İçin Aldıkları

Eğitimi Yeterli Görmeleri

4-6 yaş eğitim kurumlarında görev yapan öğretmenlerin lisans mezunu olanlarının %41,1 olduğunu anketimizin başında belirtmiştik. Öğreticilerin okul öncesi dönem çocukları ile çalışabilmeleri için DİB öğretmenler için 380 saatlik bir eğitimden geçme şartını yeterli görmektedir. Eğitim öğretim faaliyetinin en önemli unsurlarından birisi öğrenciyi tanımak ve öğrencinin ilgi, istek ve gelişimine uygun programı hazırlamaktır. 380 saatlik bir program bu süreç için yeterli değildir. Öğreticilerin bu konuda ne düşündüğünü bilmek istediğimiz için yöneltilen soruya; %15,7'si 'evet' cevabını vermiştir. %40,2'si alınan eğitimin yeterli olmadığını belirtirken; %44,1'i eğitimi kısmen yeterli görmüştür.

Öğreticilerin de 380 saatlik eğitimin kendileri için yeterli olmadığını ifade ettiklerini görmekteyiz. Bu konuda öğretmenlerin çok fazla zaman kaybetmeden daha nitelikli ve kapsamlı bir eğitim sürecinden geçmeleri gerekmektedir. Çocukların gelişim özelliklerini bilmeden, ilgi ve ihtiyaçlarına tam olarak vakıf olmadan verilecek eğitim sürecinde yapılan hataların geri dönüşü olmayacağı unutulmamalıdır. Bu süreçte kaybedilecek zaman, feda edilebilecek tek bir birey olmamalıdır.

Tablo 30: Öğreticilerin Aldıkları Eğitimi Yeterli Görme Durumu

<u>Alınan Eğitim Yeterli</u>	<u>Sayı</u>	<u>%</u>
Evet	16	15,7
Hayır	41	40,2
Kısmen	45	44,1
Katılan	102	100

3.4.4.3. Öğreticilerin 4-6 yaş grubu Kuran Kurslarında Görev Yapan Diğer Öğreticileri

Yeterli Bulmaları

Öğreticilerin DİB 4-6 yaş grubu Kur'an kurslarında görev almak için gerekli şart olan 380 saatlik eğitimin kendileri için yeterli olmadığını bir önceki soruda ifade ettiklerini görmüştük. Bu kez de çalışma arkadaşlarını okul öncesi dönem çocuklarına eğitim verebilmek için ne kadar yeterli gördükleri ilgili soru yöneltilmiş, yalnızca %9,8'i 'evet' cevabını vermiştir. %45,1'i diğer öğretmenleri yeterli bulmazken, %45,1'i 'kısmen' yeterli görmüştür.

Bu sorudan yola çıkarak bir kez daha verilen eğitimin süre ve nitelik olarak gözden geçirilmesi gerektiğini söyleyebiliriz.

Tablo 31: Öğreticilerin 4-6 yaş grubu Kuran Kurslarında Görev Yapan Diğer Öğreticileri

Yeterli Bulma Durumu

<u>Diğer Öğreticileri Yeterli</u>		
<u>Bulma</u>	<u>Sayı</u>	<u>%</u>
Evet	10	9,8
Hayır	46	45,1
Kısmen	46	45,1
Katılan	102	100

3.4.4.4. Öğreticilerin Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Gelişim Özelliklerini Bilmeleri

Başarılı bir öğreticinin önemli özelliklerinden bir tanesi de öğrencilerin, fizyolojik, duygusal ve sosyal özelliklerini tanınması (Şişman, 2002), uygulayacağı programı çocukların gelişim özelliklerini dikkate alarak planlamasıdır. Gerekli durumlarda öğrencilerin bireysel farklılıklarını dikkate alarak günlük programında değişiklikler yapabilmelidir. Bu da ancak çalıştığı yaş grubunun gelişim

özelliklerine vakıf ise mümkün olur. Bu soruda öğretmenlere okul öncesi dönem çocuklarının gelişim özelliklerini bilmeleri ile ilgili soru yöneltilmiş %50,'si 'evet' cevabını vermiştir. %2,9'u okul öncesi dönem çocuklarının gelişim özelliklerini bilmediğini ifade etmişken, %47,1'i 'kısmen' bildiğini belirtmiştir.

Anketimize katılan öğretmenlerin yarısına yakını gelişim özelliklerini tamamen bilmediklerini ifade ettiklerini görmekteyiz. Öğrenci grubunu tanımadan eğitim vermek, program uygulamak sağlıklı bir eğitim süreci geçirilmesinin önünde en büyük engeldir. Bu konuda da gerekli önlemlerin alınması son derece önemlidir.

Tablo 32: Öğreticilerin Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Gelişim Özelliklerini Bildiğini

Düşünme

<u>Gelişim Özelliklerini Bilme</u>	<u>Sayı</u>	<u>%</u>
Evet	51	50,0
Hayır	3	2,9
Kısmen	48	47,1
Katılan	102	100

3.4.4.5. Öğreticilerin 4-6 Yaş Grubu Çocuklarla Nitelikli İletişim Kurabilmeleri

İyi bir öğreticiden beklenen özelliklerden biri de iletişim kurma becerisine sahip (Şişman, 2002) olmasıdır. Okul öncesi dönem çocuklarına eğitim veren öğreticinin ses tonu sakin, yüzü güleç ve sabrı sınırsız olmalıdır. Öğreticinin kullandığı dil kadar önemli bir başka unsur, ses tonu ve beden dilidir. Bu nedenle öğretmen açık ve anlaşılır bir şekilde konuşmalı, kavramın durumuna uygun vurgulamalarda bulunmalıdır. Bu arada duygu ve düşüncelerini tutarlı bir bütünlük içinde aktarmaya gayret etmelidir (Aydın, 2013). Öğreticilerin bu grupla çalışmadan önce yetişkinlerle bu süreci geçirdiklerini düşündüğümüzde okul öncesi dönem

öğrencilerine uyum sağlamaları son derece zorlu bir süreçtir. Eğitimlerle bu durumun mutlaka desteklenmesi gerekmektedir. Aksi takdirde nitelikli bir iletişim gerçekleşemezse eğitim süreci de sağlıklı olmaz.

Öğreticilere Okul öncesi dönem çocukları ile nitelikli iletişim kurma durumu ile ilgili yöneltilen soruya %65,7'si 'evet' cevabını verirken, %34,3'ü 'kısmen' yanıtını vermiştir. Okul öncesi dönem çocukları ile nitelikli iletişim kuramadığını düşünen öğreticimiz bulunmaktadır. Öğreticilerin bu süreçte kendi bireysel çabalarının önemli olduğunu düşünebiliriz. Zira alınan eğitimle iletişim sürecini nitelikli devam ettirebilmek mümkün değildir. Eğitim fakültelerinde uzun süren bir eğitim sürecinden geçerek öğretmen adayları bu becerilere sahip olabilmektedir.

Tablo 33: *Öğreticilerin 4-6 Yaş Grubu Çocuklarla Nitelikli İletişim Kurabilme Durumu*

<u>Nitelikli İletişim Kurabilme</u>	<u>Sayı</u>	<u>%</u>
Evet	67	65,7
Kısmen	35	34,3
Katılan	102	100

3.4.4.6. Öğreticilerin 4-6 Yaş Grubunda Çalışmaktan Memnun Olmaları

Öğreticiler için okul öncesi dönem çocukları ile çalışmak büyük bir özveri örneğidir. Bu yaş grubu sabır, anlayış ve fedakârlık isteyen bir gruptur. Yetişkinlere bir kere de anlatılan bir konu okul öncesi dönem çocuklarında defalarca tekrar isteyebilir. Bu zorlu yolda gönüllü olan öğreticilerin bu grupla çalışmalarından memnun olma durumları ile ilgili yöneltilen soruya %80,4'ü memnun olduğunu ifade etmiştir. %1,1'i 'hayır' cevabını verirken, %18,6'sı 'kısmen' memnun olduğunu belirtmiştir.

DİB 4-6 yaş grubu Kur'an kurslarında görev yapan öğretmenlerin büyük çoğunluğunun; yaptığı iş zor da olsa bu gruba çalışmaktan memnun olduklarını görmekteyiz.

Tablo 34: Öğreticilerin 4-6 Yaş Grubunda Çalışmaktan Memnun Olma Durumu

<u>4-6 Yaş ile Çalışmaktan</u>		
<u>Memnuniyet Duyuma</u>	<u>Sayı</u>	<u>%</u>
Evet	82	80,4
Hayır	1	1,0
Kısmen	19	18,6
Katılan	102	100

3.4.4.7. Öğreticilerin 4-6 Yaş Grubu ile Çalışırken Zorluk Yaşama Durumu

Okul öncesi dönemde öğrenciler en kolay oyun yolu ile öğrenirler. Bir kavramı yetişkinlere sadece anlatarak öğretebilirken, okul öncesinde kavramı oyunlaştırarak, somut materyallerle destekleyerek ve bol bol tekrar yaparak öğretebiliriz. Bu süreç hem yorucu hem de oldukça sabır zorlayıcı olabilir. Yetişkinlerle çalışan öğretmenlerin 4-6 yaş grubuna uyum sağlaması da onları zaman zaman zorlayabileceğini düşündüğümüz için yönelttiğimiz soruya %11,8'i 'evet' diyerek zorlandığını ifade etmiştir. %30,4'ü zorlanmadığını belirtirken %57,8'i 'kısmen' zorlandığını ifade etmiştir.

Yalnızca %11,8'inin okul öncesi dönem çocuklarla çalışırken zorlanmadığını görmekteyiz. Bunun başlıca nedenleri de okul öncesi dönem çocuklarını yeteri kadar tanımadan, gelişim dönemlerinin özelliklerini ayrıntılı olarak bilmeden eğitim vermeye çalışmaları olabilir.

Tablo 35: Öğreticilerin 4-6 Yaş Grubu ile Çalışırken Zorluk Yaşama Durumu

<u>4-6 Yaş ile Çalışırken</u>		
<u>Zorluk Yaşama</u>	<u>Sayı</u>	<u>%</u>
Evet	12	11,8
Hayır	31	30,4
Kısmen	59	57,8
Katılan	102	100

3.4.4.8. 4-6 Yaş Grubunda Uygulama Yaparken Sınıf Yönetimini Başarılı Bir Şekilde

Sürdürebilmeleri

Başarılı bir sınıf yönetimi için öğreticinin öğrencilerinin bireysel farklılıklarına vakıf olması gerekir (Aydın, 2013). Her öğrencinin ilgi ve ihtiyaçlarını belirledikten sonra, programını ona göre hazırlayan öğretici uygulamada ve otorite kurmada zorluk yaşamaz. Aksi takdirde öğrencilerin ilgisini çekemeyen, öğrenme ortamını öğrencilerin beklentilerine göre planlayamayan öğretici eğitim akışında sıkıntılar yaşayabilir.

Öğreticilerin sınıf yönetimini başarılı bir şekilde sürdürebilme durumu ile ilgili yönelttiğimiz soruya; %52,9'u 'evet' cevabını vermiştir. %1'i 'hayır' yanıtını verirken, %46,1'i 'kısmen' sınıf yönetimini başarılı bir şekilde sürdürebildiğini ifade etmiştir.

Tablo 36: 4-6 Yaş Grubunda Uygulama Yaparken Sınıf Yönetimini Başarılı Bir Şekilde Sürdürebilme Durumu

<u>Sınıf Yönetiminde Başarılı</u>	<u>Sayı</u>	<u>%</u>
Evet	54	52,9
Hayır	1	1,0
Kısmen	47	46,1
Katılan	102	100

3.4.4.9. Etkinliklerin Uygulanması Sürecinde Sınıfta Yardımcı Personele Gereksinim

Duymaları

DİB 4-6 yaş grubu Kuran Kurslarında programın içinde öğrencilere Kur'an alfabesi, sure ve dua ezberlerine yer verilmiştir (DİB, 2018). Harflerin öğretimi, birleştirilmesi, hareketlerle okunması ve öğrencinin öğrenme durumunun değerlendirilmesi bire bir yapılan çalışmalarla mümkün olabilmektedir. Öğretici birebir öğrenci ile çalışırken diğer öğrencilerin yalnız bırakılması okul öncesi dönemde, çocukların hareketli olduğunu göz önüne aldığımızda telafisi olmayan sıkıntılar doğurabilir. Bu nedenle bu kurumlarda yardımcı personel mutlaka bulunmalıdır.

Öğreticilerin yardımcı personele gereksinim duyma durumları ile ilgili soruya; %73,5'i 'evet' cevabını vermiştir. %6,9'u yardımcı personele gereksinim duymadığını ifade ederken, %19,4'ü 'kısmen' yardımcı personele gereksinim duymaktadır. Bu sorumuzda da öğretmenlerin büyük çoğunluğunun yardımcı personele gereksinim duyduklarını görmekteyiz.

Tablo 37: *Etkinliklerin Uygulanması Sürecinde Sınıfta Yardımcı Personele Gereksinim Duyuma*

<i>Durumu</i>		
<u>Yardımcı Personel Gerekli</u>	<u>Sayı</u>	<u>%</u>
Evet	75	73,5
Hayır	7	6,9
Kısmen	20	19,4
Katılan	102	100

3.4.5. Ankete Katılan Öğreticilerin Çalıştıkları Kurumların Fiziksel Şartları ile İlgili Bilgiler

3.4.5.1. Çalışılan Kurumun Yeterli Donanıma Sahip Olması

Okul öncesi dönem çocuklarının bulunduğu ortamda farklı, çeşitli ve nitelikli materyaller ne kadar çok olursa öğrenmeler o derece kolay gerçekleşir. Bu yaş döneminde kavramlar, sayılar, şekiller, harfler renkli ve dikkat çekici materyallerle sunulursa öğrencilerin daha çok ilgisini çeker. Bu nedenle sınıf donanımlarının yeterli olması hem öğretmenin işini kolaylaştırır hem de öğrenciye zengin içerikli bir çevre sunar. Yeterli oyun odaları, okul öncesi dönem eğitimde kullanılan oyuncaklar; kavram-şekil-sayı blokları, farklı kavramları destekleyen yapbozlar, tamir-evcilik-mutfak-kukla köşeleri, renkli afişler, bebekler, arabalar, kuklalar vb. okul öncesi kurumlarında bulunması gereken donanımlardır.

Öğreticilerin çalıştıkları kurumlarda yeterli donanıma sahip olma durumları ile ilgili yöneltilen soruya %52,9'u 'evet' yanıtını vererek kurumlarının yeterli donanıma sahip olduğunu ifade etmiştir. Yalnızca %1'i bu sorumuza 'hayır' cevabını verirken, %46,1'i 'kısmen' yeterli donanıma sahip olduğunu ifade etmiştir. Okul öncesi döneme ait bu tür donanımların son derece yüksek maliyette olduğunu düşündüğümüzde, sıfırdan inşa edilen bu

kurumların maddi olarak büyük kaynaklar kullanılarak, donanımlı hale getirildiğini söyleyebiliriz.

Tablo 38: *Çalışılan Kurumun Yeterli Donanıma Sahip Olma Durumu*

<u>Kurum Yeterli</u>		
<u>Donanıma Sahip</u>	<u>Sayı</u>	<u>%</u>
Evet	54	52,9
Hayır	1	1,0
Kısmen	47	46,1
Katılan	102	100

3.4.5.2. Öğreticilerin Kurumda İhtiyaç Duyduğu Malzemeye Zamanında Ulaşabilmeleri

Okul öncesi eğitimde kullanılan eğitim materyalleri diğer kademelere göre daha fazla çeşitlilik gösterir. Verilmek istenen her kavram görsel materyallerle desteklenmek ister. Bu dönemde öğrenciler yaparak ve yaşayarak öğrenir. Öğretici verdiği her kavramla ilgili öğrencilere görsel bir etkinlik hazırlatması gerekir ki öğrenmeler kalıcı olsun. Bu etkinliklerde her gün mutlaka farklı malzemeler kullanılır. Karton, eva, yapıştırıcı, grafon kâğıdı, renkli kağıtlar, çeşitli boyalar, oyun hamurları okul öncesinde görev yapan öğreticinin her gün kullandığı malzemelerdir. Bunlara zamanında ulaşmak öğreticinin gün içinde programını planladığı şekilde tamamlayabilmesi için çok önemlidir.

Anketimize kayılan öğretmenlerin %93,1'i ihtiyaç duydukları malzemeye zamanında ulaşabildiklerini belirtmiştir. Yalnızca %2'si malzemelere ulaşamadıklarını ifade ederken, %4,9'u 'kısmen' ulaşabildiklerini belirtmiştir. Bu sonuçlar bize donanım yönünden zengin olduğu gibi bu kurumların malzemeye ulaşma yönünden öğretmenlere sıkıntı yaşatmadıklarını göstermektedir.

Tablo 39: Öğreticilerin Kurumda İhtiyaç Duyduğu Malzemeye Zamanında Ulaşabilme Durumu

<u>Malzemeye</u>		
<u>Zamanında Ulaşma</u>	<u>Sayı</u>	<u>%</u>
Evet	95	93,1
Hayır	2	2,0
Kısmen	5	4,9
Katılan	102	100

3.4.5.3. Öğreticilerin Çalışma Ortamının Huzurlu Olduğunu Düşünceleri

Fiziksel donanımın yeterli olmasının yanında öğreticinin kendini rahat ve huzurlu hissetmesi de eğitim öğretimin niteliğini etkileyen faktörlerdendir. Kendisini bulunduğu ortamda rahat ve huzurlu hissetmeyen bir öğretici öğrencileri ile sağlıklı bir iletişim kuramaz. Okul öncesinde öğreticinin daima güler yüzlü ve öğrencilerine karşı sevgi dolu yaklaşması gereklidir. Öğrenciler bu yaşta daima öğretmenlerinden; ilk kez ayrıldıkları annelerinin şefkatini beklerler. Bulduğu ortamda huzurlu olmadığını hisseden bir bireyin etrafına mutluluk vermesi beklenemez. Bu nedenle öğreticilerin kendilerini çalışma ortamında huzurlu hissetmeleri önemlidir.

Öğreticilerin %90,2'si çalışma ortamının huzurlu olduğunu düşünmektedir. Yalnızca %1'i ortamında huzurlu olmadığını ifade ederken, %8,8'i 'kısmen' huzurlu olduğunu belirtmiştir.

Tablo 40: Öğreticilerin Çalışma Ortamının Huzurlu Olduğunu Düşünme Durumu

<u>Çalışma Ortamı Huzurlu</u>	<u>Sayı</u>	<u>%</u>
Evet	92	90,2
Hayır	1	1,0
Kısmen	9	8,8
Katılan	102	100

3.4.5.4. Çalışılan Kurumda Yeterli Etkinlik Sınıflarının Bulunması

DİB 4-6 yaş grubu Kuran Kurslarında gün içerisinde programı uygularken öğretici en az iki sınıfa gereksinim duyar. Kuran alfabesindeki harflerin öğretimi, kelimelerin birleştirilmesi ve okutulması sırasında öğrencilerle birebir ders yapılmaktadır. Okul öncesi dönem öğrencilerinin dikkat sürelerinin oldukça kısa olduğunu, ses olan ortamda dikkatlerini toplamakta zorlanacaklarını düşünürsek bireysel yapılan dersler için ayrı bir sınıf bulunmak zorundadır. Ayrıca nitelikli bir okul öncesi kurumunda çocukların fiziksel hareket ihtiyaçlarını gidermek için, farklı psikomotor becerilerini destekleyecek materyallerin bulunduğu, etkinlik sınıfının dışında bir oyun odası olması gerekmektedir. Denge tahtası, tırmanma merdiveni, trampolin, top havuzu gibi fiziksel gelişimlerini destekleyen materyallerle bu odalar düzenlenmelidir.

Öğreticilere yeterli etkinlik sınıflarının bulunma durumları ile ilgili yönelttiğimiz soruya; %46;1'i 'evet' yanıtını vermiştir. %16,7'si çalıştıkları kurumda yeterli etkinlik sınıfının bulunmadığını ifade ederken; %37;3'ü 'kısmen' yeterli etkinlik sınıfı bulunduğunu belirtmiştir.

Tablo 41: *Çalışılan Kurumda Yeterli Etkinlik Sınıflarının Bulunma Durumu*

<u>Yeterli Etkinlik Sınıfı</u>		
<u>Bulunma</u>	<u>Sayı</u>	<u>%</u>
Evet	47	46,1
Hayır	17	16,7
Kısmen	38	37,3
Katılan	102	100

3.4.5.5. Kurumlardaki Etkinlik ve Oyun Odalarının Yeterli Donanıma Sahip Olmaları

Etkinlik odalarının bulunmalarının yanında, odalardaki donanımın yeterli olması da nitelikli bir eğitim süreci için önemlidir. Öğrencilerin yaş grubun uygun masa ve sandalyeler, materyallere istedikleri zaman ulaşabilmelerini sağlayan; onların boyuna göre tasarlanmış dolaplar, çekmeceler, gelişim alanlarını destekleyen eğitici oyuncaklar, fiziksel gelişimlerini destekleyen materyaller, sınıflarda bulunması gereken donanımlardır.

Bu kurumlardaki donanım durumunu değerlendirebilmek için sorduğumuz etkinlik sınıflarının yeterli donanıma sahip olma durumu ile ilgili soruya %58,8'i 'evet' cevabını verirken, %9,8'i etkinlik odalarının yeterli donanıma sahip olmadığını belirtmiştir %31,4'ü ise etkinlik odalarının 'kısmen' yeterli donanıma sahip olduğunu ifade etmiştir.

Tablo 42: *Kurumlardaki Etkinlik ve Oyun Odalarının Yeterli Donanıma Sahip Olma Durumu*

<u>Oyun Odaları Yeterli</u>		
<u>Donanıma Sahip</u>	<u>Sayı</u>	<u>%</u>
Evet	60	58,8
Hayır	10	9,8
Kısmen	32	31,4
Katılan	102	100

3.4.5.6. Kurumların Temiz ve Hijyenik Olmaları

Okul öncesi eğitim kurumları çocukların steril ev ortamlarından çıkıp sosyal hayata karıştıkları ilk kurumlardır. Bu dönemde bağışıklık sistemleri direnci okul ortamında kazanır. İlk zamanlar sık sık hastalandıkları görülür. Kalabalık sınıflar, sürekli aynı ortamda bulunma mikropların yayılmasını kolaylaştırır. Bu nedenle temizlik ve hijyene bu kurumlarda özen göstermek çok önemlidir. Özellikle ortak kullanılan tuvaletlerin sık sık temizlenmesi enfeksiyonların yayılmaması için gereklidir.

4-6 yaş grubu Kuran Kurslarında bu duruma gösterilen özenle ilgili yönelttiğimiz soruya öğretmenlerin %92,2'si 'evet' cevabını vererek kurumların temiz ve hijyenik olduğunu belirtmiştir. Yalnızca %1'i 'hayır' yanıtını verirken, %6,8'i 'kısmen' temiz ve hijyenik olduğunu ifade etmiştir.

Kurumların tamamına yakınında temizlik ve hijyen konusunda dikkatli olunması kurumların fiziksel şartları için olumlu bir tablo olarak karşımıza çıkmaktadır.

Tablo 43: *Kurumların Temiz ve Hijyenik Olma Durumu*

<u>Kurumlar Temiz ve Hijyenik</u>	<u>Sayı</u>	<u>%</u>
Evet	94	92,2
Hayır	1	1,0
Kısmen	7	6,8
Katılan	102	100

3.4.5.7. Öğreticilerin Program Kitabındaki Kazanımları Destekleyen Farklı

Yayınevlerine Ait Resimli Hikâye ve Masal Kitaplarına Ulaşabilmeleri

Kitapları okul öncesi dönemde seven bir çocuğun ileride iyi bir okuyucu olacağını (Nas, 2004) düşünürsek bu dönemde çocukların nitelikli kitaplarla buluşması çok önemlidir. İyi bir

okuyucu olmanın yanında; konuştuğu dili güzel ve etkili kullanmayı da okul öncesi dönemde çocuklar kitaplarla öğrenir. Yeni kelimelerle tanışır, farklı cümle kalıplarını dinleyerek öğrenir. Ayrıca program içerisindeki amaç ve kazanımları örnek olaylar ve çocukların ilgisini çekecek hikayelerle pekiştirir.

Öğreticilerin %65,7'si hikâye ve masal kitaplarına ulaşabildiklerini ifade ederken; %5,9'u ulaşamadıklarını belirtmiştir. Masal ve hikâye kitaplarına 'kısmen' ulaşabilen öğretici oranımız ise %28,4 olmuştur.

4-6 yaş eğitim kurumlarında öğretmenlerin tamamına yakınının hikâye ve masal kitaplarını kullandıklarını söyleyebiliriz. Bu da bu kurumdaki öğrencilerin dil gelişimi alanında desteklendiklerini bize göstermektedir.

Tablo 44: *Öğreticilerin Program Kitabındaki Kazanımları Destekleyen Farklı Yayınevlerine Ait Resimli Hikâye ve Masal Kitaplarına Ulaşabilme Durumu*

<u>Hikâye ve Masal</u>		
<u>Kitaplarına Ulaşabilme</u>	<u>Sayı</u>	<u>%</u>
Evet	67	65,7
Hayır	6	5,9
Kısmen	29	28,4
Katılan	102	100

3.4.6. Ankete Katılan Öğreticilerin Program Kitabı ile İlgili Görüşleri

3.4.6.1. Öğreticilerin Program Kitabındaki Kazanımları Destekleyen Resimli Hikâye ve Masal Kitaplarınıın Baskı, Resimler, Dil ve Anlatım Yönünden Nitelikli Bulmaları

Okul öncesi dönem çocuklarına okunan kitapların; baskı, resimler, dil ve anlatım yönünden dikkat çekici ve özenle hazırlanmış olması çok önemlidir. Nitelikli bir okul öncesi

kitabını hazırlarken kitaba bir sanat eseri gözüyle bakmak ve çocukların ilgisini çekecek, merak uyandıracak şekilde hazırlamak gerekir (Nas, 2004). Bu dönem için kitap hazırlarken, çocuğun gelişim özellikleri ve ruh dünyası hakkında bilgi sahibi olmak gerekir. Çocukların gelişim özelliklerini bilmeden bilinçsizce hazırlanan kitaplar çocukların ruh dünyalarına fayda yerine zarar verebilmektedir Nas, 2004).

Araştırmamıza katılan öğretmenlerin kitapları baskı, resimler, dil ve anlatım yönünden nitelikle bulmaları durumu ile ilgili yönelttiğimiz soruya %51'i 'evet' cevabını vermiştir. Yalnızca %4,9'u kitapları niteliksiz bulurken %44,1'i 'kısmen' nitelikli bulunduğunu belirtmiştir.

4-6 yaş grubu Kuran Kurslarında öğrencilerin büyük çoğunluğunun nitelikli kitaplarla buluşuyor olması bu kurumlarda eğitim gören öğrenciler için büyük bir şanstır.

Tablo 45: *Öğreticilerin Program Kitabındaki Kazanımları Destekleyen Resimli Hikâye ve Masal Kitaplarını Baskı, Resimler, Dil ve Anlatım Yönünden Nitelikli Bulma Durumu*

<u>Hikâye ve Masal Kitapları</u>		
<u>Nitelikli</u>	<u>Sayı</u>	<u>%</u>
Evet	52	51,0
Hayır	5	4,9
Kısmen	45	44,1
Katılan	102	100

3.4.6.2. Öğreticilerin Program Kitabındaki Etkinliklerin Kazanımlara Uygun Olarak

Hazırladığını Düşünmeleri

Okul öncesi eğitimde programında kazanımlar, öğrencilerden beklenen istendik davranış değişikliklerini ifade eder. Günlük plan hazırlanırken kazanımlar göz önünde bulundurularak etkinlikler planlanmalıdır. Kur'an kursları öğretici kitabında etkinlik örnekleri öğretmenlere hazır olarak sunulmuştur.

Bu uygulamayı yapan öğretmenlere uyguladıkları etkinliklerin hedeflenen kazanımlara uygun hazırlanma durumları ile ilgili yöneltilen soruya %65,7'si 'evet' yanıtını vermiştir. Program kitabındaki etkinliklerin kazanımlara uygun hazırlanmadığını düşünen öğretici oranı %1 iken, 'kısmen' uygun olduğunu düşünen öğretici oranı %33,3 olmuştur.

Tablo 46: Öğreticilerin Program Kitabındaki Etkinliklerin Kazanımlara Uygun Olarak Hazırlanıp Hazırlanmadığını Düşünme Durumu

<u>Program Kitabı Kazanımlara</u>		
<u>Uygun Hazırlanmış</u>	<u>Sayı</u>	<u>%</u>
Evet	67	65,7
Hayır	1	1,0
Kısmen	34	33,3
Katılan	102	100

3.4.6.3. Öğreticilerin Program Kitabındaki Performans Ödevlerinin Uygulanabilir Nitelikte Olduğunu Düşünmeleri

4-6 yaş grubu Kur'an kursları öğretici kitabında hafta sonları evlere aileyle beraber yapabilmeleri için kazanımları destekleyen performans ödevlerinin gönderilmesi beklenmektedir. Öğreticiler program kitabında görseli olan ödevleri öğrenciler için hazırlanan etkinlik kitabından alarak evde aileleriyle birlikte yapmaları için yönlendirmektedir. Bu etkinlikler evde ailenin çocukların öğrendikleri kavramlardan haberdar olmasına fırsat vermenin yanında birlikte zaman geçirmelerini de sağlamaktadır.

Tablo 47: *Performans Ödevlerinin Uygulanabilir Nitelikte Olduğunu Düşünme Durumu*

<u>Performans Ödevleri</u>		
<u>Uygulanabilir</u>	<u>Sayı</u>	<u>%</u>
Evet	64	62,6
Hayır	3	2,9
Kısmen	35	34,5
Katılan	102	100

3.4.6.4. Program Kitabında Hazırlanan Sanat Etkinliklerinin Çocukların Gelişim

Düzeylerine Uygun Hazırlandığını Düşünmeleri

DİB 4-6 yaş Kur'an Kursları öğretici kitabında günlük eğitim planı içerisinde kazanımları destekleyen sanat etkinlikleri de öğretmenlere örnek olarak sunulmuştur. Sanat etkinliklerini tamamlarken öğrencilerin öncelikle ince motor gelişimleri desteklenir. Öğrenciler; kalemi doğru tutarak parmak kaslarını geliştirir, makas kullanma becerisini pekiştirir, etkinlikler renkli olduğu için renk kavramlarını tekrar ederler. Sanat etkinliklerinin sonunda öğrencilere ait ürünler ortaya çıktığı için kendilerine olan güvenleri de artar. Sanat etkinliği sürecinde öğrencilerin hem bilişsel hem psikomotor hem de sosyal duygusal gelişim alanları desteklenmiş olur. Bu nedenle okul öncesi eğitim kurumlarında sanat etkinliklerine her gün yer verilmektedir. 4-6 yaş eğitim kurumlarında da sanat etkinlikleri sıklıkla uygulanmaktadır.

Öğreticilere program kitabında bulunan sanat etkinliklerinin çocukların gelişim düzeylerine uygun olduğunu düşünme durumları ile ilgili yöneltilen soruya %61,8'i 'evet' cevabını vermiştir. %2,9'u sanat etkinliklerin çocukların gelişim düzeylerine uygun hazırlanmadığını belirtirken; %35,3'ü 'kısmen' uygun olduğunu ifade etmiştir. Öğreticilerin

tamamına yakınının; program kitabındaki sanat etkinliklerini çocukların gelişim düzeylerine uygun olduğunu düşündüklerini söyleyebiliriz.

Tablo 48: *Program Kitabında Hazırlanan Sanat Etkinliklerinin Çocukların Gelişim Düzeylerine Uygun Hazırlandığını Düşünme Durumu*

<u>Sanat Etkinlikleri</u>		
<u>Çocukların Gelişimine</u>		
<u>Uygun</u>	<u>Sayı</u>	<u>%</u>
Evet	63	61,8
Hayır	3	2,9
Kısmen	36	35,3
Katılan	102	100

3.4.6.5. Öğreticilerin Program Kitabındaki Sanat Etkinliklerini Uygularken Zorluk

Yaşamaları

Sanat etkinliklerinin uygulama sürecinde zorluk yaşama durumu ile ilgili yönelttiğimiz soruya yalnızca 3,9'u 'evet' cevabını vermiştir. %55,9'u uygulama sırasında zorluk yaşamadığını ifade ederken; %40,2'si 'kısmen' zorluk yaşadığını belirtmiştir.

Kısmen zorluk yaşayan öğretmenimizin sayılarının fazla olmasını 4-6 yaş grubu için aynı kitapların kullanıyor olmasına bağlayabiliriz. 4 yaşındaki bir çocuğun psikomotor becerileri ile 6 yaşındaki çocuğun becerileri aynı olamaz. Dolayısıyla program kitabında 48-60 aylık öğrenciler için daha basit etkinlikler içeren bir kitap, 60-72 aylık öğrenciler için ise mevcut kitap kullanılabilir. Küçük yaş gruplarında çalışan öğretmenlerin sanat etkinlikleri sürecinde zorlanması kaçınılmaz bir durumdur.

Tablo 49: Öğreticilerin Program Kitabındaki Sanat Etkinliklerini Uygularken Zorluk Yaşama Durumu

<u>Sanat Etkinliklerini</u>		
<u>Uygularken Zorluk Yaşama</u>	<u>Sayı</u>	<u>%</u>
Evet	4	3,9
Hayır	57	55,9
Kısmen	41	40,2
Katılan	102	100

3.4.6.6. Öğreticilerin Program Kitabında Yer Alan Hikâye ve Metinlerin Çocukların Gelişim Seviyelerine Uygun Hazırlanmış Düşünme Durumu

Öğreticilerin gün içerisinde uyguladığı etkinliklerden biri de hikâye saati uygulamasıdır. Program kitabındaki amaç ve kazanımları destekleyen hikayeler çocuklara öğretici tarafından okunmakta ve ardından sorular sorularak okunan hikâye değerlendirilmektedir.

Okul öncesi dönem çocuklarına okunacak hikayelerin mutlaka resimlerle desteklenmesi gerekir. Aksi takdirde öğrencilerin dikkatleri çok çabuk dağılılabılır. Ayrıca öğreticilerin hikayeleri okurken ses tonlarını değiştirerek, jest ve mimik kullanarak hikâyeyi eğlenceli hale getirmek suretiyle etkinliğe renk katması çok önemlidir. Eğitim fakültelerinde çocuk edebiyatı dersinde öğretmen adayları bu eğitimi alarak öğretmenliğe başlamaktadır. Hikâye saati bütün detayları ile ayrıntılı olarak planlanırsa etkili olur.

Program kitabındaki hikâye metinleri resimsiz olarak öğreticiye sunulmuştur. Çeşitli yayınevleri ile anlaşarak bu hikayelerin nitelikli resimlerle desteklenerek sunulması çok daha yararlı ve etkili olacaktır. Aksi halde düz, resimsiz metinleri okul öncesi çocuklarına okumaya çalışmak ve ilgilerini toplamak öğreticileri zorlayabilir.

Öğreticilerin bu konudaki görüşlerine baktığımızda; 52,9'u çocukların gelişimlerine uygun olduğunu ifade etmiştir. %4,9'u gelişimlerine uygun hazırlanmadığını belirtirken %42,2'si 'kısmen' uygun hazırlandığını ifade etmiştir. Öğreticilerin yarısına yakınının kısmen de olsa uygun olmadığını düşünüyor olması hikâye ve metinlerde düzenlemeye gerek duyulduğunu göstermektedir.

Tablo 50: *Öğreticilerin Program Kitabında Yer Alan Hikâye ve Metinlerin Çocukların Gelişim*

Seviyelerine Uygun Hazırlandığını Düşünme Durumu

<u>Hikâye ve Metinler</u>		
<u>Çocukların Gelişimine</u>		
<u>Uygun</u>	<u>Sayı</u>	<u>%</u>
Evet	54	52,9
Hayır	5	4,9
Kısmen	43	42,2
Katılan	10,2	100

3.4.6.7. Öğreticilerin Program Kitabındaki Hikâye ve Metinleri Çocukların Dikkatleri

Dağılmadan Dinlediklerini Düşünmeleri

Hikâye ve metinlerin çocukların gelişim düzeylerine uygunluğunun ardından öğrenmek istediğimiz öğrencilerin bu metinleri dikkatleri dağılmadan dinleyebilme durumları olmuştur. Okul öncesi dönem çocuklarının gelişimsel süreç olarak dikkat sürelerinin son derece sınırlı ve hareket ihtiyaçlarının fazla olduğunu düşündüğümüzde program kitabında hazırlanan hikâyelerin bu süreçte öğretmenlerin görüşleri bizim için önem kazanmaktadır.

Anketimize katılan öğretmenlerin %27,5'i hikâye ve metinleri çocukların dikkatleri dağılmadan dinleyebildiklerini ifade etmişlerdir. %12,7'si 'hayır' cevabını verirken %59,8'i 'kısmen' dikkatleri dağılmadan dinleyebildiklerini belirtmiştir.

Bu sonuçların tek sorumlusu program kitabındaki hikâye ve metinlerin resimsiz olması değildir. Öreticilerin çocuk edebiyatı alanında mutlaka eğitim sürecinden geçmeleri, hikâye ve metinleri öğrencilere sunma yöntemleri konusunda eğitim almaları bir zorunluluktur. Aksi halde okul öncesi dönem çocukları için en etkili öğrenme yollarından biri olan hikâye saatleri öğreticileri zorlayan zaman dilimleri olarak kalacaktır.

Tablo 51: *Öğreticilerin Program Kitabındaki Hikâye ve Metinleri Çocukların Dikkatleri*

Dağılmadan Dinlediklerini Düşünme Durumu

<u>Hikâye ve Metinleri</u>		
<u>Dikkatle Dinleme</u>	<u>Sayı</u>	<u>%</u>
Evet	28	27,5
Hayır	13	12,7
Kısmen	61	59,8
Katılan	102	100

3.4.6.8. Öğreticilerin Program Kitabındaki Drama Etkinliklerinin Çocukların Gelişim Düzeylerine Uygun Olduğunu Düşünme Durumu

Okul öncesi eğitim akışı içerisinde öğrencilerin severek katıldıkları etkinliklerden biri de drama çalışmalarıdır. Drama etkinlikleri, öğrencilerin bedenlerini kullanarak, kendilerini farklı şekillerde ifade edebilmelerine fırsat sunan çalışmalardır. Okunan bir metnin ya da hikayelerin canlandırılması da drama çalışmalarının içerisinde yer alır.

Program kitabının 2017 yılındaki 4. baskısındaki drama çalışmaları için hazırlanan metinler oldukça uzun ve diyaloglar okul öncesi dönem çocuklarının hafızalarında tutamayacakları ve ifade etmede zorlanacakları şekilde hazırlanmıştı. Bizim soruları yönelttiğimiz 2018-2019 eğitim öğretim yılında bu kitaplar öğretmenler tarafından

uygulanmaktaydı. 2018 yılında yayınlanan 5. Baskıda bu metinlerde düzenlemeye gidilmiş, metinler kısaltılmış ve basitleştirilmiştir.

Öğreticilerin %59,8'i drama etkinliklerinin çocukların gelişim düzeylerine uygun olduğunu ifade ederken, %6,9'u 'hayır' cevabını vererek uygun olmadığını belirtmiştir. %33,3'ü ise 'kısmen' uygun olduğunu ifade etmiştir.

Tablo 52: *Öğreticilerin Program Kitabındaki Drama Etkinliklerinin Çocukların Gelişim Düzeylerine Uygun Olduğunu Düşünme Durumu*

<u>Drama Etkinlikleri</u>		
<u>Çocukların Gelişimine</u>		
<u>Uygun</u>	<u>Sayı</u>	<u>%</u>
Evet	61	59,8
Hayır	7	6,9
Kısmen	34	33,3
Katılan	102	100

3.4.6.9. Öğreticilerin program Kitabındaki Etkinliğin Değerlendirilmesi Bölümündeki Soruların Çocukların Gelişim Düzeylerine Uygun Olduğunu Düşünme Durumu

4-6 yaş grubu öğreticileri için hazırlanan kitaplarda etkinlik sonunda öğrencilere yöneltilmek üzere hazırlanan sorular bulunmaktadır. 2017 yılındaki 4. baskısında hazırlanan sorularda okul öncesi dönem öğrencilerinin anlamakta zorlanacakları ifadeler içermektedir. Okul öncesi dönem çocuklarına yöneltilen sorular basit ve anlaşılır olmalıdır.

Örneğin 'Görmeden İnanırım Sana' etkinliğindeki 'Gözümüzle göremediğimiz bir şeyin, var olmadığını söyleyebilir miyiz?' (DİB, 2017) sorusu okul öncesi dönem çocukları için çok karmaşıktır. Bu dönemdeki öğrencilerin somut işlem döneminde olduklarını

düşündüğümüzde bu soru kalıbını anlamaları çok zordur. Sorular öznesi, yüklemi ve nesnesi tek ve basit olan ifadeler içermelidir.

DİB yayınlarından 2017 yılında basılan öğretici kitabındaki ‘Biliyorum Varsın Birsın’ etkinliğinin sonundaki ‘Birden fazla Allah olsaydı ne olurdu? devamında ‘Kainattaki düzen neden bu kadar kusursuzdur? Soruları da okul öncesi dönem için uygun olmayan örneklerdendir. Kitap içerisinde bu tür örneklerin sayısının fazla olması nedeniyle öğretmenlerin fikirleri merak edilmiş ve yöneltilen soruya %64,7’si uygun olduğunu ifade etmiştir. %2’si uygun olmadığını belirtirken %33,3’ü ‘kısmen’ uygun olduğu cevabını vermiştir.

Tablo 53:Öğreticilerin program Kitabındaki Etkinliğin Değerlendirilmesi Bölümündeki

Soruların Çocukların Gelişim Düzeylerine Uygun Olduğunu Düşünme Durumu

<u>Değerlendirme Soruları</u>		
<u>Gelişime Uygun</u>	<u>Sayı</u>	<u>%</u>
Evet	66	64,7
Hayır	2	2,0
Kısmen	34	33,3
Katılan	102	100

3.4.6.10. Öğreticilerin Program Kitabındaki Drama Etkinliklerini Uygularken Zorluk

Yaşadıklarını Düşünme Durumu

Program kitabını incelediğimizde drama metinlerinin uzun, diyalogların okul öncesi dönem çocuklarının ezberlemekte zorlanabileceğini düşündüğümüz nitelikte hazırlandığını ifade edebiliriz. Öğreticilerin uygulama sırasında zorluk yaşama durumları ile ilgili yönettiğimiz soruya %9,8’i ‘evet’ yanıtını vermiştir. %44,1’i uygulama sırasında zorluk yaşamadığını ifade ederken, %46,1’i ‘kısmen’ zorluk yaşadığını belirtmiştir.

Zorluk yaşamayan öğretmenlerin %50'nin altında çıkmış olması metinlerin okul öncesi dönem öğrencileri için uygun olmadığı görüşümüzü desteklemektedir. 2018 yılındaki 5. basımda bu metinlerde düzenlemeye gidilmiş, metinler ve diyaloglar kısaltılmıştır.

Tablo 54: *Öğreticilerin Program Kitabındaki Drama Etkinliklerini Uygularken Zorluk Yaşadıklarını Düşünme Durumu*

<u>Drama Etkinliklerini</u>		
<u>Uygularken Zorluk Yaşama</u>	<u>Sayı</u>	<u>%</u>
Evet	10	9,8
Hayır	45	44,1
Kısmen	47	46,1
Katılan	102	100

3.4.6.11. Öğreticilerin Program Kitabındaki Etkinliğin Değerlendirilmesi Bölümündeki Sorulara Uygun Cevap Aldıklarını Düşünme Durumu

Öğreticiler için hazırlanan program kitabındaki etkinliğin değerlendirilmesi bölümündeki soruların, özne-yüklem-nesne yönünden basit ve anlaşılır olmayan unsurlar içerdiğini düşündüğümüz için öğretmenlerin bu sorulara uygun cevaplar alabilme durumları ile ilgili yönelttiğimiz soruya %58,8'i uygun yanıtlar aldığını belirtmiştir. %1'i uygun cevap alamadığını ifade ederken, %40,2'si 'kısmen' uygun cevaplar aldığını belirtmiştir.

Öğreticilerle yaptığımız yüz yüze görüşmelerde soruları sorarken ifadeleri basitleştirerek öğrencilere yönelttiklerini belirtmişlerdir. Uygun cevap alabilme oranının yüksek çıkmasının nedenini buna bağlayabiliriz.

Tablo 55:Öğreticilerin Program Kitabındaki Etkinliğin Değerlendirilmesi Bölümündeki Sorulara Uygun Cevap Aldıklarını Düşünme Durumu

<u>Sorulara Uygun</u>		
<u>Yanıtlar Alma</u>	<u>Sayı</u>	<u>%</u>
Evet	60	58,8
Hayır	1	1,0
Kısmen	41	40,2
Katılan	102	100

3.4.6.12. Öğreticilerin Program Kitabında Yer Alan Performans Ödevlerinin Veliler Tarafından Zamanında Yapılıp Gönderildiğini Düşünmeleri

Program kitabında bazı etkinliklerin sonunda öğrencilerin velilerle birlikte yapmaları istenen performans ödevleri bulunmaktadır. Bu ödevler kazanımları destekleyen ve o hafta işlenen kavramı pekiştiren etkinliklerden oluşmaktadır.

Bu ödevlerle; veli o hafta çocuğunun okulda neler öğrendiği hakkında bilgi sahibi olmanın yanında, evde çocuğu ile birlikte nitelikli vakit geçirme imkânı da bulmaktadır. Performans ödevlerinde; çocukların kesme, yapıştırma, farklı materyalleri bir araya getirerek özgün ürün oluşturma becerileri gelişirken, bunu ailesiyle beraber yapıyor olması sosyal duygusal gelişimine de katkı sağlamaktadır. Günümüzde anne-babaların iş yoğunluğu nedeniyle çocukları ile bire bir zaman geçirme süresi oldukça kısadır. Bazı ebeveynler özel olarak hiç zaman ayıramamakta, çocuklar televizyon, tablet ve telefon ile baş başa bırakılarak niteliksiz zaman geçirmektedir. Bu ödevlerle veliler mecburen de olsa yarım saat çocuklarıyla vakit geçirirken, sohbet etme fırsatı da bulmaktadır. Bu da ailesiyle olan iletişimini güçlendirmenin yanında, kısa süreliğine de olsa televizyon, tablet ve telefondan uzaklaşmasını

sağlamaktadır. Ayrıca ödevin okula geri götürülmesi ile sorumluluk duygusunu geliştirmekte, ilerdeki ilköğretim sürecinde kazanması gereken ödev bilincinin temellerini de burada atmaktadır.

Öğreticilere performans ödevlerine velilerin gösterdikleri özen ile ilgili yönelttiğimiz soruya; %41,2'si zamanında yapılıp gönderildiğini ifade ederken, %8,8'i 'hayır' cevabını vermiştir. %50'si ise 'kısmen' performans ödevlerinin zamanında yapılıp gönderildiğini belirtmiştir. Evet oranının düşük olmasının velilerin bu ödevlerin önemi hakkında yeterince bilgi sahibi olmamalarına bağlayabiliriz. Bu kurumlarda velilere de düzenli olarak okul öncesi dönem öğrencilerinin gelişim süreçleri, ihtiyaçları ve beklentileri hakkında; uzmanlar tarafından ara ara bilgilendirme toplantıları yapılması gerektiği ortaya çıkmaktadır.

Tablo 56: *Öğreticilerin Program Kitabında Yer Alan Performans Ödevlerinin Veliler Tarafından Zamanında Yapılıp Gönderildiğini Düşünme Durumu*

<u>Performans Ödevleri</u>		
<u>Yapılıyor</u>	<u>Sayı</u>	<u>%</u>
Evet	42	41,2
Hayır	9	8,8
Kısmen	51	50,0
Katılan	102	100

3.4.6.13. Öğreticilerin Program Kitabındaki Sanat Etkinliklerinin Kazanımlara Uygun Hazırlanmış Düşünceleri

Program kitabında hazırlanan sanat etkinliklerinde öğrenciler makas, yapıştırıcı, karton, artık malzemeler kullanarak ortaya ürünler çıkartmaktadır. Bu ürünler sınıfın panosunda sergilenmektedir. Bu süreçte öğrencilerin ince motor becerileri desteklenirken, masada oturma süreleri de bu etkinliklerle artırılmaya çalışılmaktadır. İlköğretimde 40

dakika boyunca sırada oturmaya bu etkinliklerle hazırlanmaktadır. Ancak program kitabında sanat etkinliklerine çok sık yer verilmemiştir. Okul öncesi dönem öğrencilerinin dahil olduğu programda her gün sanat etkinliğine yer verilmelidir. Kazanımların görsel olarak desteklenmesi için de çok önemlidir.

Sanat etkinliklerinin kazanımlara uygun hazırlanma durumu ile ilgili yönelttiğimiz soruya; %31,4'ü 'evet' cevabını verirken, %68,6'sı 'kısmen' uygun olduğunu belirtmiştir. Bu sorumuza hayır yanıtını veren öğreticimiz bulunmamaktadır.

Sanat etkinliklerine az yer veriliyor olması evet cevaplarının düşük olmasının nedenlerinden biri olabilir. Sanat etkinlikleri her kavramdan sonra gün içinde tamamlanacak şekilde program kitabına eklenmesi yararlı olacaktır.

Tablo 57: Öğreticilerin Program Kitabındaki Sanat Etkinliklerinin Kazanımlara Uygun

Hazırladığını Düşünme Durumu

<u>Sanat Etkinlikleri</u>		
<u>Kazanımlara Uygun</u>	<u>Sayı</u>	<u>%</u>
Evet	32	31,4
Kısmen	70	68,6
Katılan	102	100

4. BÖLÜM: SONUÇ VE ÖNERİLER

4.1. Sonuç

İnsanın doğumundan hayatının sonuna kadar devam eden, istemli ya da istemsiz olarak dahil olduğu eğitim sürecinin en önemli basamağı olan okul öncesi dönem yaşamının en kritik sürecidir. Bu dönemde alınan eğitimin niteliği yaşamının tamamını etkilediği inkâr edilemez bir gerçeklik olarak karşımıza çıkar. Yapılan birçok araştırma da bu dönemde sağlıklı ve uygun çevresel şartlarda yetişen bireylerin yetişkinliklerinde daha başarılı olduklarını göstermiştir. Ayrıca bu dönem insan hayatının gelişiminin en hızlı olduğu dönemdir. Yeni doğduğunda konuşamayan, yürüyemeyen, hareketlerini kontrol edemeyen bebekler okul öncesi dönem olarak adlandırdığımız ilk 6 yılda bunların hepsini başarmanın yanında sosyal hayata uyum sağlama becerisini de geliştirir. İnsan yaşamının ilk altı yıldan sonraki gelişmelerine baktığımızda bu hızlı değişimlerin ve gelişimlerin yanında kıyas kabul edemeyecek kadar kritik ve önemli bir dönem olarak karşımıza çıkar.

İnsan yaşamının tamamını etkileyecek olan bu kritik yıllarda bireyin her alanda desteklenerek gelişim basamaklarını ve yeteneklerini en üst seviyede keşfederek geliştirmek önce anne babanın sonra da sosyalleşme sürecinin de ilk adımı atacağı okul öncesi eğitim kurumlarının sorumluluğudur. Türkiye’de okul öncesi eğitim kurumlarında öğrencileri bilişsel, sosyal duygusal, fiziksel, özbakım ve dil gelişimi alanlarında desteklemek amacıyla hazırlanan programda bu alanları geliştirmeyi hedefleyen amaç ve kazanımlar yer almaktadır. Etkinlikler bu amaç ve kazanımlar doğrultusunda öğretmen tarafından hazırlanarak günlük eğitim akışında uygulanmaktadır. Bu programlar doğrultusunda birey hayata hazırlanırken, sosyalleşen kendini, duygularını, çevresini tanıyan ve ifade edebilen, hareketlerini kontrol edebilen, toplum kurallarına uyabilen bir birey olarak mezun olurken manevi gelişiminin desteklenmediğini üzümlere ifade edebiliriz.

Gelişim bir bütündür ve her alanın desteklenmesi sağlıklı bir yaşama için son derece önemlidir. İnsanın manevi gelişimini destekleyen din eğitiminin bu kadar kritik bir dönemde programa dahil edilmemesi ve ilköğretim çağında dördüncü sınıfta başlanıyor olması gelişim sürecinin büyük bir bölümünün temelini tamamlanması anlamına gelmektedir.

Bizim araştırmamız ile Türkiye’de bu sürece en önemli desteği veren DİB 4-6 yaş grubu Kur’an kurslarının mevcut durumlarının tespiti ve beklentilerinin yanında ülkemizin çocukları için ne kadar önemli bir yere sahip olduğunu ifade etmiş olduk. Bu kurumların halkımız tarafından büyük bir heyecanla sahiplenmesi sonucu sayılarının hızla artması da bize bu kurumların büyük bir ihtiyaca cevap verdiğini göstermektedir.

Bu kurumları elimizdeki bir hazine olarak ifade etsek abartmış olmayız. İşte bu hazinenin kıymetini bilerek nitelikli ve kusursuz bir şekilde yönetmek her din eğitimcisinin sorumluluğu olmalıdır. Bu sorumluluk ile biz bu kurumların şartlarını, mevcut durumlarını ve öğretmenlerin beklentilerini belirleyebilmek için yaptığımız anket çalışmasında ulaştığımız sonuçlara baktığımızda;

1. Anketimize katılan öğretmenlerimizin bu dönem çocukları ile kendi tercihleri doğrultusunda çalıştıkları ve büyük bir özveri ve sabır ile bu süreci yönettikleri, okul öncesi dönem çocukları ile çalışırken aldıkları çocuk gelişimi eğitiminin yetersiz olması nedeniyle zaman zaman zorlanmalarının yanında bu yaş grubu ile çalışmaktan memnun oldukları,

2. Öğretmenlerin DİB 4-6 yaş grubu Kur’an kurslarında görev almadan önce; DİB 23.05.2018 tarihli yazı ile zorunlu olan, Eğitim Hizmetleri Genel Müdürlüğü ve Milli Eğitim Bakanlığı Hayat Boyu öğrenme Genel Müdürlüğü işbirliği ile hazırlanan 380 saatlik ‘Okul Öncesi Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Kurs Programı’na katılarak eğitim aldıkları, ancak okul öncesi dönem çocuklarının gelişim özellikleri, eğitim sürecinde

uygulayacakları yöntem ve tekniklerin belirlenmesi, bireysel farklılıkların göz önüne alınarak eğitim verebilmek için bu eğitimin yeterli olmadığı,

3. Bu kurumlarda eğitim gören öğrencilerin gelişim süreçlerini destekleyen etkinliklerin yapılması için gereken materyallere sahip oldukları, sınıf donanımlarının ve kullanılan eğitim araç gereçlerinin çocukların yaş düzeylerine uygun tasarlandıkları, yeterli beslenmelerinin gerçekleşebilmesi için günde bir öğün beslenme saati uygulandığı, bu süreçte giderlerin velilerden alınan aidatlardan karşılanarak maddi olarak sıkıntı yaşanmadığı,

4. Öğrencilerin sağlıklı, aydınlık, ferah bir ortamda eğitim öğretim süreci geçirdikleri, hareket gelişimlerini destekleyecek yeterli genişlikte kapalı oyun alanlarına sahip oldukları,

5. Kişisel temizlik, el-yüz ve tuvalet temizliği konusunda yeterli ve uygun mekanların bulunduğu, tuvalet ve lavaboların çocukların yaş gruplarına göre dizayn edildiği, temizlik ve hijyen konusunda genel anlamda sıkıntı yaşanmadığı,

6. Öğreticilerin eğitim öğretim sürecinde kendilerine yardımcı olacak tam zamanlı personele ihtiyaç duydukları ancak bu personelin bulunmadığı kurumlarda öğretmenlerin sıkıntı yaşadığı,

7. Okul öncesi dönem gelişim süreçlerini göz önüne aldığımızda her yaş grubunun farklı gelişim özellikleri gösterdiği halde öğrencilerin aylara göre sınıf ayrımının yapılmadığı, karma yaşlarla eğitim yapılan kurumlarda öğretmenlerin zorluk yaşadığı,

8. Öğreticilerin çalıştıkları kurumdan genel itibariyle memnun oldukları, kurumda yapılacak düzenlemelerde sürece dahil edildikleri ve kendilerini kurumlarında huzurlu ve mutlu hissettikleri,

9. Öğreticilerin bu yaş grubunda görev almak için katıldıkları programdaki aldıkları eğitimin bu yaş grubu ile çalışmak için yeterli olmadığını düşündükleri ve diğer öğretmenleri de bu yaş grubu ile çalışmalarını için yeterli olmadıklarını düşündükleri,

10. Bu kurumlara giden öğrencilerin ilköğretime hazırlık olarak tüm gelişim alanlarını destekleyen kaynak kitaplar kullandıkları ve bu kitapların temini sırasında öğretmenlerin genel itibariyle sorun yaşamadığı,

11. Fiziksel donanım ve materyal temini konusunda sorun yaşamadıkları ve istedikleri eğitim materyaline ulaşabildikleri, bu kurumlardaki öğrencilerin nitelikli ve bol uyarıcılı bir eğitim ortamında etkinlikler yaptığı,

12. Öğreticilerin program kitabındaki etkinliklerin öğrencilerin yaş düzeylerine uygun olduklarını düşündükleri ve etkinliklerin uygulanması sırasında genel itibariyle zorluk yaşamadıkları, drama etkinliklerinin uygulanması sürecinde kısmen zorlandıkları,

13. Program kitabındaki etkinliklerin sonunda yer alan değerlendirme sorularını cevaplarırken çocukların kısmen zorlandıkları; program kitabında yaşanan bu zorlukları çocukların ilgi ve ihtiyaçlarına göre öğretmenlerin basite indirgeyerek uygulamaya çalıştıkları yaptığımız yüz yüze görüşmelerde ifade ettikleri,

Anketimize katılan öğretmenlerimize yönelttiğimiz sorulara verdikleri cevaplar neticesinde ulaştığımız sonuçlardır.

4.2.Öneriler

Uyguladığımız anket sonucunda, öğretmenlerin görüşlerinden yola çıkarak ulaştığımız sonuçları göz önüne aldığımızda, ülkemizde bu kurumların açılışının ve eğitim öğretim faaliyetine başlama sürecinin yakın bir geçmişe dayandığından bu kadar kısa sürede bu başarının sağlanmasının yanında sorunların da yaşanıyor olması gayet normaldir. Bu sürecin daha iyi yönetilebilmesi ve eksiklerinin giderilerek daha nitelikli bir eğitim öğretim ortamına

sahip olabilmesi için araştırmamızın sonuçlarının kurumların yöneticilerine yol gösterici olması en büyük temennimizdir. Bu kıymetli kurumlarımızın devamının sağlanması ve öğrencilerin din eğitimi sürecini daha sağlıklı ve daha nitelikli ortamlarda sürdürebilmeleri için yaptığımız araştırmamızın ışığında naçizane önerilerimizi sıralayacak olursak;

1. Okul öncesi dönemin son derece önemli bir süreç olduğunu ve bu dönemde kazanılan davranışların taşa yazı yazmak misali silinmez izler bırakacağını düşünürsek bu dönem çocukları ile eğitim öğretim sürecini yöneten öğretmenlerin mutlaka formasyon eğitimi almaları, kullanılan hatalı ifadelerin ve yapılan yanlış davranışların çocukların üzerinde silinmez yaralar bırakacağını unutulmaması gerektiği,

2. Öğreticilerin sanat etkinliği, okuma yazmaya hazırlık etkinliği, oyun etkinliği, drama etkinliği ve hikâye etkinliklerinin yanında bire bir Kuran'ı Kerim'i okuma etkinliğini de sürdürdüğünü düşündüğümüzde; çocuk gelişimi eğitimi almış yardımcı personel ile birlikte bu süreci yönetmesinin daha uygun olacağı,

3. Okul öncesi dönem çocuklarında eğitim programının hazırlanması ve etkinliklerin uygulanması sürecinde ay farklarının gelişim sürecinde önemli olduğunu göz önüne aldığımızda yaş gruplarının ayrı sınıflarda eğitim öğretim sürecine dahil edilmesinin öğretmenler ve öğrenciler için daha yararlı olacağı,

4. Her kurumda öğrencilerin açık hava oyunları oynayabilecekleri, temiz hava alabilecekleri mekanların oluşturularak, oyun parklarında bulunan tırmanma merdiveni, kaydırak, tahterevalli gibi psikomotor gelişimlerini destekleyen oyuncaklarla zenginleştirilerek daha nitelikli bir eğitim ortamı sunulacağı,

5. Öğrencilerin fen ve doğa eğitimlerini uygulamalı olarak gerçekleştirebilecekleri, toprağa dokunabilecekleri, ekim ve dikim yaparak bitkilerin büyüme aşamalarını gözlemleyebilecekleri, Allah'ın kudret ve kuvvetine bizzat şahit

olarak din eğitimi sürecinde farkındalıklarının artmasına yardımcı olacağı küçük bahçeler yapılmasının yararlı olacağı,

6. Ailevi problemler yaşayarak farklı tutum ve davranış sergileyen veya özel eğitime ihtiyaç duyan öğrencilerin bu kurumlara devam edeceği düşünülerek, öğretmenlere bu konuda destek olacak ve yol gösterecek psikolog, rehber öğretmenlerin kurslarda görevlendirmelerinin yapılması, düzenli aralıklarla kurslarda bulunmaları, derslere katılarak bu öğrencileri gözlemleyerek öğretmenlere yol haritası çizerek özel programlar hazırlanması konusunda destek olmalarının faydalı olacağı,

7. Hazırlanan program kitabındaki etkinliklerin 4-6 yaş grubu için tek kitap olarak düzenlenmesinin ay farklarından dolayı farklı öğrenme durumları gerçekleşen çocuklarda uygulama konusunda sıkıntı yaşanacağından, farklı ay grupları için kitapların yeniden düzenlenmesi, 4 yaş için ayrı, 5 yaş için ayrı etkinlikler içeren kitapların hazırlanması,

8. Program kitabında hazırlanan hikâye ve metinlerde daha sade ve yalın bir dil tercih edilmesi, hikayelerin okul öncesi dönem çocuklarına hitap edeceği düşünülerek mutlaka görsel materyallerle desteklenerek çocuklara sunulması, böylece hikâye okunurken dikkat süreleri çok kısa olan ve kolayca başka yöne dağılabilen çocukları hikâyede tutma süresinin uzatılabileceği,

9. Öğreticilerin drama eğitimi, hikâye okuma ve anlatma teknikleri eğitimi süreçlerine dahil edilmeleri, böylece program kitabındaki drama çalışmalarının uygulaması sırasında yaşadıkları zorlukların azalabileceği ve hikâye okuma sırasında farklı ses tonları mimikler kullandıklarında çocukların dikkatlerinin dağılmasının önüne geçebilecekleri,

10. Kurslarda belirli aralıklarla velilere, çocuklarının gelişim düzeyleri, ilgi ihtiyaç ve yetenekleri konusunda bilgilendirilmeler yapmak için uzman eğitimci-psikologlar tarafından seminerler düzenlenmesi,

11. Her ilde müftülükler tarafından program kitabında, uygulama yaparken yaşadıkları zorluklarla ilgili öğretmenlerin görüşlerine başvurulması ve bu görüşleri doğrultusunda kitaplarda düzenlemeler yapılması, drama metinlerinin, değerlendirme sorularının, hikayelerin okunması sırasında yaşanan zorluklar göz önüne alınarak gözden geçirilmesi,

ile yapılacak düzenlemelerle Cumhuriyet tarihimizin ilk resmi okul öncesi din eğitimi kurumları olma özelliğini gösteren bu kurumlar; öğrencileri bedensel, sosyal duygusal, bilişsel, fiziksel ve manevi gelişimlerini destekleyerek hayata hazırlayacak, topluma ve vatana faydalı hizmetler yapacak sağlıklı ve mutlu bireyler yetiştirme yolunda önemli bir basamak olma yolunda ilerleyecektir.

EKLER

Ek-1. Anket

Sevgili Eğitimciler,

Elinizdeki anket, ‘‘Diyanet İşleri Başkanlığı’na Bağlı 4-6 Yaş Okul ncesi Eğitim Kurumlarında Mevcut Durum ve Beklentilerin Saptanması’’ konulu, Prof. Dr. Mehmet Emin Ay danışmanlığında, tarafımdan yürütülen Yüksek Lisans Tez çalışmamız ile ilgilidir. Amacımız, büyük bir özveriyle; ülkemizde okul öncesi din eğitimi alanında ilk resmi kurum olma özeliğine sahip olan 4-6 yaş okul öncesi eğitim kurumlarına gönül veren siz kıymetli eğitimcilerin görüş ve önerilerini alarak mevcut durum hakkında veri toplamaktır.

Anket tamamen araştırma amaçlı olup, cevaplarınız bilgisayar ortamında değerlendirilecek, cevaplar gizlilik ilkelerine uygun olarak saklanacak ve araştırmacı dışında kimse tarafından okunmayacaktır. Cevaplar, bu araştırma dışında başka bir amaçla kesinlikle kullanılmayacaktır.

Cevap verirken size en uygun olan seçeneği (x) ile işaretlemeinizi, soruları dikkatle okumanızı ve cevapsız hiçbir soru bırakmamanızı özellikle rica ediyorum. Zaman ayırıp anket sorularımızı cevapladığınız için teşekkür ederim.

Betül DİNÇER

B.U.. Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans ğrencisi

1. BÖLÜM

1. Öğrenim durumunuzu belirtiniz.

a. Ortaöğretim ☐	c. Lisans ☐
b. Ön Lisans ☐	d. Yüksek Lisans ☐

2. Meslekte kaçınıcı yılınışı çalışıyorsunuz?

a. 1-5 ☐	c. 11-15 ☐
b. 6-10 ☐	d. 16 ve üzeri ☐

3. 4-6 yaş grubu ile çalışabilmek için gerekli olan “Okul Öncesi Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Kurs Programı” (380 saat) eğitim programına katıldınız mı?

- a. Evet
- b. Hayır

4. Cevabınız “Hayır” ise hangi eğitimi aldınız? Lütfen belirtiniz.

.....

.....

.....

.....

5. 4-6 yaş grubu ile çalışmak kendi tercihiniz mi?

- a. Evet
- b. Hayır

6. Kurumunuzda 48-72 aylık öğrenciler yaş gruplarına göre ayrılıyorlar mı?

- a. Evet
- b. Hayır

7. Cevabınız “Hayır” ise 48-72 aylık çocukların aynı sınıfta olmasından dolayı uygulamada zorluk yaşıyor musunuz?

a. Evet

b. Hayır

8. Cevabınız “Evet” ise lütfen yaşadığınız zorlukları belirtiniz.

.....

.....

.....

9. 4-6 yaş sınıfında uygulama esnasında sınıfınızda tam zamanlı yardımcı personel bulunuyor mu?

a. Evet

b. Hayır

10. Cevabınız “Evet” ise 4-6 yaş grubunda sınıfta çalışan yardımcı personel kız meslek lisesi çocuk gelişimi bölümü mezunu mu?

a. Evet

b. Hayır

11. Kurumunuzda 4-6 yaş için aylık aidat alınıyor mu?

a. Evet

b. Hayır

12. Cevabınız “Evet” ise aylık ne kadar ücret alınıyor?

a. 99 TL ve altı

b. 100 TL - 129 TL aralığında

c. 130 TL - 159 TL aralığında

d. 160 TL ve üzeri

13. Kurumunuzda öğrencilere kahvaltı/yemek veriyor musunuz?

a. Evet

b. Hayır

14. Cevabınız “Evet” ise kurumunuzda verilen kahvaltı/yemek giderleri aylık alınan aidatlardan mı karşılanıyor?

a. Evet

b. Hayır

15. Cevabınız “Hayır” ise lütfen kahvaltı/yemek giderlerini nasıl karşılandığını belirtiniz.

.....

16. Kurumunuzda sizin sınıfınız dışında 4-6 yaş grubu var mı?

a. Evet

b. Hayır

17. Kurumumuzda etkinlik sınıfları ferah, aydınlık ve yeterli genişliğe sahip mi?

a. Evet

b. Hayır

18. Kurumumuzda tuvalet ve lavabo sayıları çocuk sayısına göre yeterli mi?

a. Evet

b. Hayır

19. Kurumumuzun ısınması yeterli mi?

a. Evet

b. Hayır

20. Kurumumuzda tuvalet ve lavabolar çocukların yaş düzeylerine uygun olarak tasarlanmış mı?

a. Evet

b. Hayır

21. Diyanet İşleri Başkanlığı'nın gönderdiği etkinlik kitapları yanında, okul öncesi eğitim etkinlikleri içeren kaynak kitaba gereksinim duyuyor musunuz?

a. Evet

b. Hayır

22. Okul öncesi eğitimi etkinlikleri içeren kaynak kitap kullanıyor musunuz?

a. Evet

b. Hayır

23. Cevabınız “Evet” ise Okul öncesi eğitim etkinlikleri içeren kaynak kitaplarını temin ederken sorun yaşıyor musunuz?

a. Evet

b. Hayır

24. Cevabınız “Evet” ise yaşadığınız zorlukları belirtiniz.

.....

.....

.....

.....

2. BÖLÜM

1. **Çalıştığım 4-6 yaş kurumunda yöneticim ile sağlıklı iletişim kurabiliyorum.**
 - a. Evet
 - b. Hayır
 - c. Kısmen

2. **Çalıştığım 4-6 yaş kurumunda diğer öğretmenlerle sağlıklı iletişim kurabiliyorum.**
 - a. Evet
 - b. Hayır
 - c. Kısmen

3. **Çalıştığım kurumda eğitim faaliyetleri ile ilgili alınan kararlarda görüşlerim alınır.**
 - a. Evet
 - b. Hayır
 - c. Kısmen

4. **Çalıştığım kurumda dile getirdiğim öneriler ve şikâyetler dikkate alınır.**
 - a. Evet
 - b. Hayır
 - c. Kısmen

5. **Çalıştığım kurumun yönetiminden memnunum.**
 - a. Evet
 - b. Hayır
 - c. Kısmen

6. **Kurumda yaptığım olumlu çalışmalar takdir edilir.**
 - a. Evet
 - b. Hayır
 - c. Kısmen

7. **Çalışmalarım sırasında kurum yönetimi tarafından destek görürüm.**
 - a. Evet
 - b. Hayır
 - c. Kısmen

8. İşimi severek ve keyif alarak yapıyorum.

- a. Evet c. Kısmen
 b. Hayır

9. 4-6 yaş grubunda çalışabilmek için aldığım eğitimin yeterli olduğunu düşünüyorum.

- a. Evet c. Kısmen
 b. Hayır

10. 4-6 yaş grubu ile çalışan tüm öğretmenlerin okul öncesi eğitimi alanında yeterli donanıma sahip olduğunu düşünüyorum.

- a. Evet c. Kısmen
 b. Hayır

11. 4-6 yaş grubu çocukların gelişim özelliklerini biliyorum.

- a. Evet c. Kısmen
 b. Hayır

12. 4-6 yaş grubu çocuklarla nitelikli iletişim kurabiliyorum.

- a. Evet c. Kısmen
 b. Hayır

13. 4-6 yaş grubu çocuklarla çalışmaktan memnunum.

- a. Evet c. Kısmen
 b. Hayır

14. 4-6 yaş grubu ile çalışırken zorluk yaşıyorum.

- a. Evet c. Kısmen
- b. Hayır

15. Cevabınız ‘Evet’ ya da ‘Kısmen’ ise zorlandığınız alanları belirtiniz.

.....

.....

.....

.....

.....

16. 4- 6 yaş grubunda uygulama yaparken sınıf yönetimini başarılı bir şekilde sürdürebiliyorum.

- a. Evet c. Kısmen
- b. Hayır

17. Etkinliklerin uygulanması sürecinde sınıfta yardımcı personele gereksinim duyuyorum.

- a. Evet c. Kısmen
- b. Hayır

18. Çalıştığım kurum araç gereç yönünden yeterli donanıma sahiptir.

- a. Evet c. Kısmen
- b. Hayır

19. Çalıştığım kurumda ihtiyaç duyduğum malzemeye zamanında ulaşabiliyorum (fon kartonu, eva, yapıştırıcı, vb.)

- a. Evet c. Kısmen
- b. Hayır

20. Çalışma ortamım huzurludur.

- a. Evet c. Kısmen
 b. Hayır

21. Çalıştığım kurumda yeterli etkinlik sınıfları mevcuttur.

- a. Evet c. Kısmen
 b. Hayır

22. Çalıştığım kurumda etkinlik ve oyun odaları yeterli donanıma sahiptir (masa, sandalye, oyuncak, vb.)

- a. Evet c. Kısmen
 b. Hayır

23. Çalıştığım kurum temiz ve hijyeniktir.

- a. Evet c. Kısmen
 b. Hayır

24. Program kitabındaki kazanımları destekleyen farklı yayınevlerine ait resimli hikâye, masal kitaplarına ulaşabiliyorum.

- a. Evet c. Kısmen
 b. Hayır

25. Program kitabındaki kazanımları destekleyen okul öncesi için hazırlanmış resimli hikâye, masal kitaplarının nitelikli (kapak, baskı, resimleme, dil ve anlatım vb.) olduğunu düşünüyorum.

- a. Evet c. Kısmen
 b. Hayır

26. Okul öncesi için hazırlanmış, program kitabındaki kazanımları destekleyen ve öğrencilerinizin severek dinlediği üç kitabın ismini belirtiniz.

1)

2)

3)

27. Program kitabındaki etkinlikler kazanımlara uygun olarak hazırlanmıştır.

a. Evet c. Kısmen

b. Hayır

28. Program kitabındaki performans ödevleri uygulanabilir niteliktedir.

a. Evet c. Kısmen

b. Hayır

29. Program kitabında hazırlanan sanat etkinlikleri çocukların gelişim düzeylerine uygundur.

a. Evet c. Kısmen

b. Hayır

30. Program kitabındaki sanat etkinliklerini uygularken zorluk yaşıyorum.

a. Evet c. Kısmen

b. Hayır

31. Program kitabında yer alan hikâyeler ve metinler çocukların gelişim seviyelerine uygun hazırlanmıştır.

a. Evet c. Kısmen

b. Hayır

32. Program kitabındaki hikâye ve metinleri okurken çocuklar dikkatleri dağılmadan dinleyebilmektedir.

- a. Evet c. Kısmen
b. Hayır

33. Program kitabındaki drama etkinlikleri çocukların gelişim düzeylerine uygundur.

- a. Evet c. Kısmen
b. Hayır

34. Program kitabında etkinliğin değerlendirmesi bölümündeki sorular çocukların gelişim düzeylerine uygundur.

- a. Evet c. Kısmen
b. Hayır

35. Program kitabındaki drama etkinliklerinin uygulanması sırasında zorluk yaşıyorum.

- a. Evet c. Kısmen
b. Hayır

36. Cevabınız “Evet” ya da ‘Kısmen’ ise lütfen yaşadığımız zorlukları belirtiniz.

.....
.....
.....
.....

37. Program kitabındaki etkinliğin değerlendirilmesi bölümündeki sorulara uygun yanıtlar alabiliyorum.

- a. Evet c. Kısmen
- b. Hayır

38. Program kitabında yer alan performans ödevleri veliler tarafından zamanında yaptırılıp gönderiliyor.

- a. Evet c. Kısmen
- b. Hayır

39. Program kitabındaki sanat etkinlikleri kazanımlara uygun hazırlanmıştır.

- a. Evet c. Kısmen
- b. Hayır

40. Sorularımızın dışında, eğitim sürecinizde yaşadığınız; sizi mutlu eden ya da uygulama sürecinde zorlayan durumları belirtiniz.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Anketimiz bitti... Teşekkür ederim.

KAYNAKÇA

- Akyüz, Y. (2016). *Türk eğitim tarihi*, (29. Baskı), Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Avles, C. (1992). Niçin din eğitimi, (Mualla Selçuk, Çev.) *Din Öğretimi Dergisi*, 33, 20-26.
- Ay, M. E. (2003). *Çocuklarımıza Allah'ı nasıl anlatalım?*, (16. Baskı), İstanbul: Timaş Yayınları.
- Aydın, A. (2013). *Sınıf Yönetimi*, (16. Baskı), Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Aydoğmuş, K. ve diğerleri, (2001). *Ana baba okulu*, (9. Baskı), İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Balat, G.U. (2012). *Okul öncesi eğitime giriş*, (3. Baskı), Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Bilgin, B. (1986). Çocuğun manevi eğitimi, *Din Öğretimi Dergisi*, 6, 29-37.
- Bilgin, B. (1981). Din eğitiminin genel eğitimdeki yeri, *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 24, 469-470.
- Bilgin, B. (2001). *Eğitim Bilimi ve Din Eğitimi*, (1. Baskı), Ankara: Gün Yayıncılık.
- Bilgin B. & Selçuk M. (1999). *Din Öğretimi*, (4. Baskı). Ankara: Gün Yayıncılık.
- Cebeci, S. (1996). Din eğitimi bilimi ve Türkiye’de din eğitimi, (1. Baskı), Ankara: Akçağ Yayınları.
- Clark, W. H. (1981). Çocukluk dönemi dini, (Neda Armaner, Çev.) *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 24, 175-185.
- Crasso J. & Patrick F. (1997). *Meraklı çocuk*, (Ümit Arar, Çev.) (1. Baskı), İstanbul: Papirüs Yayınevi.
- Çelik, M. & Gündoğdu, K. (2007). Türkiye’de okul öncesi eğitimin tarihsel gelişimi, *Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16, 172-190.

- Diyanet İşleri Başkanlığı (2018). *4-6 Yaş Kur'an kursları öğretici kitabı 1*, (5. Baskı), İzmir: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları.
- Diyanet İşleri Başkanlığı (2018). *4-6 Yaş Kur'an kursları öğretici kitabı 2*, (5. Baskı), İzmir: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları.
- Diyanet İşleri Başkanlığı (2018). *Eğitim Hizmetleri Genel Müdürlüğü*, <https://egitimhizmetleri.diyamet.gov.tr>, 14.05.2018, Erişim Tarihi: 05.05.2020.
- Erden, M. & Akman, Y. (2000). *Gelişim öğrenme öğretme*, (8. Baskı), Ankara: Arkadaş Yayınları.
- Ferşatoğlu, F. H. (2017). Bir ihtişamlı başlangıç: bed-i besmele, *Din ve Hayat Dergisi*, 31, 108-114.
- Gander M.J. & Gardiner H. W. (1998). *Çocuk ve ergen gelişimi*, (3. Baskı), Ankara: İmge Kitabevi.
- Gürkan T. & Gökçe E. (1999). *Türkiye'de ve çeşitli ülkelerde ilköğretim*, (1. Baskı), Ankara: Siyasal Kitapevi.
- İbn-i Mâce Ebû Abdullah Muhammed b.Yezid el-Kazvînî, Sünen-i İbn-i Mâce, I-II, thk. Muhammed Fuad Abdülbaki, Dâr'u İhyâi'l-Kütübi'l Arabiyye.
- Kandır, A. *Gelişimde 3-6 yaş çocuğum büyüyor*, (2. Baskı), İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Kansu, N. A. (2016). *Türkiye eğitim tarihi*, (2. Baskı), Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Kara İ. & Birinci A. (2016) *Bir eğitim tasavvuru olarak mahalle ve sıbyan mektepleri*, (2. Baskı), İstanbul: Dergah Yayınları.
- Karacoşkun M. D. (2005). Okul öncesi dönem çocuklarında dua, *Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 9, (1), 101-124

- Karaküçük, S. A. (2008). Okul öncesi eğitim kurumlarında fiziksel/mekânsal koşulların incelenmesi, Sivas ili örneği, *Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 32, (2), 307-320.
- Kaymakcam, R. (2006). Türkiye’de din eğitimi politikaları üzerine düşünceler, *EKEV AKADEMİ Dergisi*, 27, 21-36.
- Konuk, Y. (1994). *Okul öncesi çocuklarda (5-6 yaş) dini duygunun gelişimi ve eğitimi*, (1. Baskı), Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Köylü, M. (2003). Çocukluk dönemi ahlak gelişimi, *Din Eğitimi Araştırmaları Dergisi*, 12, 69-87
- Marshal, E. & Hample, S. (2001). *Çocuklardan tanrıya mektuplar*,m(Işıtan Gündüz, Çev.) İstanbul: Bulut Yayınları.
- Milli Eğitim Bakanlığı, (2013) *Okul Öncesi Eğitim Programı*, <http://tegm.meb.gov.tr/dosya/okuloncesi/ooproram>, Erişim Tarihi: 06.04.2020.
- Mili Eğitim Bakanlığı (2019). *Milli Eğitim İstatistikleri Örgün Eğitim 2018-2019*, Ankara, <http://sgb.meb.gov.tr/www/resmi-istatistikler/icerik/64>, Erişim tarihi: 08.05.2020.
- Muhammed b. İsmail Ebû Abdullah el-Buhari el-Ca’fi, Sahih-i Buhari, I-IX, thk. Muhammed b. Züheyr Nâsır en-Nâsır, Dâr-u Tavkî’n-Necât, I. Baskı 2001.
- Nas, R. (2004). *Örneklerle çocuk edebiyatı*, (2. Baskı), Bursa: Ezgi Kitapevi.
- Oktay, A. (2000). *Yaşamın sihirli yılları: okul öncesi dönem*, (2. Baskı), İstanbul: Epsilon Yayınları.
- Oruç, C. (2010). Okul öncesi dönem çocuğunda ahlaki değerler eğitimi, *Eğitim ve İnsani Bilimler Dergisi*, 1 (2), 37-60.

- Oruç, C. (2014). *Okul öncesi dönemde çocuğun din eğitimi*, (2. Baskı), İstanbul: Dem Yayınları.
- Öcal M. (1991). Amin alayı, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, 3, 63.
- Öcal, M. (2001). *Din eğitimi ve öğretiminde metotlar*, (4. Baskı) Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Öcal, M. (2016) *Osmanlıdan Günümüze Türkiye’de Din Eğitimi*, (1.Baskı), İstanbul: Dergah Yayınları.
- Öcal, M. (2008). Türkiye’de din eğitimi tarihi literatürü, *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*,6, (12), 399-430
- Özdemir, Ş. (2002) Çocuğun din eğitiminde ailenin rolü, *Din Eğitimi Araştırmaları Dergisi*, 9, 113-131.
- Özeri, Z.N. (2004). *Okul Öncesi Din ve Ahlak Eğitimi*, (1. Baskı) İstanbul: Dem Yayınları.
- Ramazan, O. & Demir S. (2011). Okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 36-48 aylık çocukların bilişsel gelişim düzeyleri, *Eğitim Bilimleri Araştırma Dergisi*, 1, (2), 83-98.
- Ratcliff, D. (1988). *Handbook of preschool religious education*, (1. Baskı) Alabama: Religious Education Press.
- Ratcliff, D. (1998). Çocuklar dini kavramları nasıl anlarlar?, (A. Rıza Aydın, Çev.) *19 Mayıs İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 10, 159-170.
- San’ani, Abdurrezak b. Muhammed, Musannef,(1970) I-IX., Beyrut.
- Selçuk, M. (1991) *Çocuğun Eğitiminde Dini Motifler*, (2. Baskı), Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Şahin, S. (2019), Kuran Kurslarında Öğrenci Sayısı Yarım Milyona Yaklaştı, <https://www.aa.com.tr>, 10.10.2019, Erişim tarihi: 08.052020.

- Şişman, M. (2002). *Öğretmenliğe giriş*, (4.Baskı), Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Tavukçuoğlu, M. (2002). Okul öncesi çocuğunun eğitiminde din duygusu ve din eğitimi, *Selçuk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 14, 51-63.
- Turan, İ. (2019) Cumhuriyet Türkiye'sinde din eğitimi politikaları, *Din Bilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, 19 (2), 269-292.
- Tütüncü, M. (1987). Çocukta duygu ve heyecan eğitimi, *9 Eylül İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 4, 280-281.
- Doğan, S. Ve diğerleri (2014) Okul yöneticileri ve öğretmenler arasındaki iletişim sürecinin öğretmen görüşlerine göre incelenmesi, *Turkish Journal of Education*, 3 (1), 34-47
- Vergote A. (1978). Çocuklukta din, (Fırat Erdoğan, Çev.) *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 22 (1), 315-329.
- Vianello R. & Tamminen K. & Ratcliff D. (.2007) *Çocukların dini kavramları*, (İlhan Yıldız, Çev.) *Din Eğitimi Araştırmaları Dergisi*, 7. 403-444
- Yavuz, K. (2012). *Çocukta dini duygu ve düşüncenin gelişmesi* (1.Baskı). İstanbul: Boğaziçi Yayınları.
- Yavuz, K. (1994). *Çocuk ve din* (1.Baskı). İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.
- Yavuzer, H. (2017). *Çocuğunuzun ilk 6 yılı* (18. Baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yıldırım. A, & Şimşek, H. (2006). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (11.Baskı). Ankara: Seçkin Yayınevi.

ÖZGEÇMİŞ

Doğum Yeri ve Yılı: Hendek-1981

Eğitim Durumu: 2018- Uludağ Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
İlköğretim D.K.A.B. Eğitimi Yüksek Lisans

1999 – 2003 Ankara Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Fakültesi
Okul Öncesi Öğretmenliği

1992-1999 Tevfik İleri İmam Hatip Lisesi

1987-1992 Anadolu İlkokulu

Bildiği Yabancı Diller ve Düzeyi: İngilizce – Orta
Arapça- Orta

Çalıştığı Kurumlar: 2003-2008 Mustafakemalpaşa Anaokulu
2008-2011 Mustafakemalpaşa İlkokulu
2011-2015 Abha Uluslararası Türk Okulu
2016-2020 Abdurrahman Vardar İlkokulu

Yurt Dışı Görevleri: 2011-2015 Abha Uluslararası Türk Okulu-Suudi Arabistan

Katıldığı Kurs, Seminer ve Eğitimler:

2003 Cinsel Sağlık Bilgileri Eğitimi Semineri

2004 Öğrenmeyi Öğrenme Semineri

2005 TÖMER İngilizce Dil Sertifikası (132 Dil Düzeyi)

2005 Bilgisayar ve İnternet Kullanımı Kursu

2005 Bireysel ve Kurumsal Gelişim Stratejileri

2006 Benim Ailem 0-6 Yaş Eğitici Eğitimi Semineri

2006 Çocuklarda Ritim duygusunu Geliştirme Kursu

2007 Okul Öncesi Eğitim Programı Eğitimcilerin Eğitimi Semineri

2009 Topyekün Savunma Sivil Hizmetleri Semineri

2009 Özel Eğitim Semineri

2011 Yurt Dışı Göreve Uyum Semineri

2017 Ölçme ve Değerlendirme Uygulamaları Kursu

2017	Eğitim Materyali Geliştirme Kursu
2018	Çalışanların Temel İş sağlığı ve G¼venliđi Eğitimi Kursu
2018	¼ğrenen Lider ¼ğretmen Semineri
2018	Çöz¼m Odaklı İletişim Semineri
2019	Zekâ Oyunları Kursu
2019	İlkyardıı Eğitimi Kursu
2019	Okul Aile İşbirliği Geliştirme Eğitimi Kursu

Aldığı Belgeler:

2005	M.E.B. Teřekk¼r Belgesi
2007	M.E.B. Teřekk¼r Belgesi
2010	M.E.B. Teřekk¼r Belgesi